

TARTU ÜLIKOOLI VILJANDI KULTUURIAKADEEMIA
Infohariduse osakond
Raamatukogundus ja infokeskkonnad eriala

Kristi Serv

OSULA PÕHIKOOLI ESIMESE KUNI KUUENDA KLASSI ÕPILASTE INTERNETI
KASUTAMISEST

Lõputöö

Juhendaja: Aivi Sepp, MA

Viljandi 2009

SISUKORD

SISSEJUHATUS.....	3
1. LAPSED JA INTERNET.....	5
1. 1. Digitaalne põlvkond.....	7
1. 2. Laste Interneti kasutamise motiivid.....	10
1.3. Laste Interneti kasutamisest uurimuste põhjal.....	16
2. OSULA PÕHIKOOLI ESIMESE KUNI KUUENDA KLASSI ÕPILASTE INTERNETI KASUTUSEST.....	25
2.1. Metoodika kirjeldus.....	25
2.2. Osula Põhikooli esimesest kuuenda klassi õpilaste Interneti kasutusest.....	26
2.2.1. Interneti kasutamine lähtuvalt kohast ja ajast.....	26
2.2.2. Interneti kasutamise eesmärgid.....	33
2.2.3. Interneti tundmaõppimine.....	37
2.2.4. Informatsiooni otsimine.....	41
2.2.5. Kontroll tegevuste üle Internetis.....	44
2.3. Järeldused ja soovitused.....	48
KOKKUVÕTE.....	57
KASUTATUD KIRJANDUS.....	60
LISAD.....	63
Lisa 1 Küsimustik	63
Lisa 2 Sagedamini külastatavad leheküljed.....	67
Lisa 3 Küsitluse tulemused.....	68
ZUSAMMENFASSUNG.....	82

SISSEJUHATUS

Internetist kui väga kiiresti arenevast meediast räägitakse tänapäeval palju, samuti selle mõjust noortele. Ühelt poolt tuuakse välja positiivsed küljed: lapsed õpivad otsima ja saama informatsiooni, kuid teisalt rõhutatakse ka probleeme: veedetakse liiga palju aega arvutis, Internetti kasutatakse vaid mängimiseks ja niisama sõpradega lobisemiseks. Huvist teada saada, milleks noored internetiühendust kasutavad, kasvaski välja seminari- ning lõputöö teema valik. Eelmisel aastal koostatud seminaritöös uurisin õpilaste Interneti kasutust Tartu Veeriku Põhikoolis, sel aastal Osula Põhikoolis.

Eestis koolinoorte Interneti kasutamist on uuritud mitmetes küsitlustes: Turu-uuringute AS poolt läbi viidud Omnibussi uuringus „Lapsed Internetis“ 2006. aastal, Euroopa Komisjoni tellitud Mediapro uuringus 2005-2006. aastal, Anu Laasi ja Katri Lamesoo Tartus 2004. aastal läbi viidud uuringus „Noorte informeeritus ja infokanalid“. Projekti „Tiiger luubis“ raames 2004. aastal analüüsisid Anu Toots, Mari Plakk ja Tõnu Idnurm õpilaste arvuti ja Interneti kasutust koolis. Flash Eurobarometer 248 organisatsiooni poolt korraldatud uuring „Towards a safer use of the Internet for children in the EU – a parents’ perspective“ küsitles lapsevanemaid nende laste Interneti kasutuse kohta.

Käesolevas töös käsitletakse järgmisi küsimusi:

- a) kus ja kui sageli kasutavad noored Internetti;
- b) missugused tegevused Internetis on populaarsemad;
- c) kuidas otsitakse informatsiooni;
- d) kas vanemad piiravad Interneti kasutamist.

Lõputöö eesmärgiks on anda ülevaade Osula Põhikooli esimese kuni kuuenda klassi õpilaste Interneti kasutamise kohtadest, sagedusest, eesmärkidest; Interneti kaudu informatsiooni

otsimisest ning vanemate poolt enam keelatud tegevustest Internetis.

Püstitatud hüpoteesid on järgmised:

- 1) noored kasutavad Internetti palju kodus ja koolis;
- 2) laste jaoks on Internet rohkem vajalik suhtlemiseks ja meelelahutuseks, eriti vanemates klassides;
- 3) info otsimiseks kasutatakse peamiselt Neti ja Google otsingumootoreid.

Käesoleva töö ülesanded eesmärgi täitmiseks on:

- a) anda ülevaade laste Interneti kasutamise kohta eelnevate uuringute tulemuste põhjal;
- b) kasutades eelmisel aastal koostatud küsimustikku viia läbi küsitlus Osula Põhikooli 1.- 6. klassis;
- c) analüüsida küsimustike vastuseid ning teha järeldusi Osula Põhikooli 1.- 6. klassi õpilaste Interneti kasutamise kohta.

Esimene peatükk käsitleb õpilaste Interneti kasutamise kohta tehtud uuringute tulemusi nii Eestis kui võrdlusena Saksamaal ja Suurbritannias. Lisaks antakse ülevaade tänapäeva ühiskonna, kuid eriti laste suhtest Internetiga. Teises peatükis analüüsitakse käesoleva töö raames läbiviidud küsitluse tulemustest Interneti kasutamise kohta Osula Põhikoolis.

Edaspidi on võimalik antud teemat edasi arendada, uurides täpsemalt, kuidas lapsed Internetis otsinguid teevad, materjale otsivad või kuidas vanemad oma laste tegevust Internetis kontrollivad ning kas ja kuidas kontrollimine klasside lõikes muutub.

1. LAPSED JA INTERNET

Viimastel aastakümnetel räägitakse, et oleme jõudnud infoühiskonda. See on mõiste, mis rõhutab info ning infokäitluse mahtude ja tähtsuse suhtelist suurenemist. Termin iseloomustab muutusi paljudes eluvaldkondades. Tähtsaks tuleb pidada ühtviisi nii info- ja kommunikatsioonitehnoloogia arengut kui ühiskonna enda seatud prioriteete. Infoühiskonna peamiseks tunnuseks peetakse arvutite massilist kasutamist ning kõikjale ulatuvaid ülemaailmseid kommunikatsioonikanaleid ning elektroonilisi teenuseid. Üks tähtsamaid kanaleid, mille abil väga palju informatsiooni iga päev kättesaadavaks tehakse, on Internet.

Internet, mis sai alguse rohkem kui paarkümmend aastat tagasi, on muutumas või juba muutunud meie igapäevaelu lahutamatuks osaks. Esialgelt piiratud kasutajaskonnale mõeldud süsteem levis üsna varsti laialdasemalt ning sai populaarseks. Tänapäeva noored, kes kasvasid üles koos arvuti ja Internetiga, ei kujutaks arvatavasti elu ilma viimati nimetatuteta ettegi. Nende jaoks kuulub Internet loomuliku osana ellu nagu mobiiltelefon, televiisor või MP3 mängija.

Uurimused näitavad, et Interneti kasutajate osakaal noorte hulgas on väga suur ning suureneb veelgi. Statistikaameti koduleheküljelt (Infotehnoloogia... 2008) leitud andmete järgi kasutas 16-24-aastastest eestimaalastest 2005. aastal Interneti 89%, 2006. aastal 93,6%, 2007. aastal 93% ja 2008. aastal 94,7%. Tõenäoliselt jõuame tulevikus olukorrani, kus vaid vähesed ei kasuta Interneti. Selliseks arvamuseks annab alust lisaks statistikale ka pingutused, mida tehakse internetiühenduse kättesaadavamaks muutmisel.

Mimetest uurimustest selgub, et kõige rohkem kasutatakse arvutit kodus. Internetiühendust pakkuvate ettevõtete hulk suureneb, Elionile lisandusid Starman, Eesti Energia, Norby jt. Et konkurents tiheneb, vähenevad püsiühenduse kuumaksud ning Internet muutub kättesaadavamaks ka vähemkindlustatud elanikkonnale. Eesti riik toetab omalt poolt

internetiühenduste loomist maapiirkondades programmiga „Külatee“. Statistikaameti andmete järgi (Infotehnoloogia... 2008) kasvas koduste internetiühenduste arv viimastel aastatel tunduvalt. Kui 2005. aastal oli see näitaja 38,7% ja 2006. aastal 45,6%, siis 2008. aastal juba 58,1%.

Koolid kui hariduse andmise keskused peavad kaasas käima tänapäeva tehnoloogia arenguga. Eesti riik käivitas programmi „Tiigrihüpe“, mille peaesmärgiks on Eesti koolihariduse kvaliteedi tõstmine kaasaegse info- ja kommunikatsioonitehnoloogia rakendamise teel. Selle programmi raames anti õpetajatele koolitust, loodi eestikeelset õpitarkvara ning varustati koolid arvutite ja internetiühendustega. Kui alustati, omas püsiühendust vaid kümme kooli. „2000. aastal oli 75% koolidest Interneti püsiühendus ja ülejäänutel sissehelistamisvõimalus, mis tähendas, et esmakordselt olid kõik Eesti koolid kaabli kaudu maailmaga ühenduses“ (Tiigrihüpe... 2007, lk 16). 2002. aasta lõpuks kasvas pühiühendustega koolide osakaal 90%-ni (sealsamas, lk 24). Õpilastel võimaldatakse Internetti kasutada koolides, toimuvad arvutitunnid.

Lisaks kodule ja koolile pakutakse Interneti kasutamist ka muudes kohtades: raamatukogudes, noortekeskustes, avalikes internetipunktides. Et Internet levib ka tulevikus ühe paremini, näitavad Eesti riigi tegutsemisuunad. Eesti valitsus lähtub oma poliitikas veendumusest, et infoühiskonna arendamine on kogu ühiskonna huvides olev ja kõigile paremat elukeskkonda loov tegevus ning peab prioriteetseks Interneti kättesaadavust. Selleks planeerib valitsus järgnevatel aastatel mitmeid samme:

- 1) tagab kõigile avaliku sektori ning avalike internetipunktide arvutitele ID-kaardi lugejad. Igas raamatukogus, linna- ja vallavalitsuses peab olema inimesel võimalik kasutada internetiühenduse ja ID-kaardi lugejaga varustatud arvutit;
- 2) loob tingimused linnast maale elama ja tööle asumiseks ja kaugtööks ning muudab kiire Interneti kättesaadavaks igale Eesti kodule ja äriks. Igal Eesti kodul ning ettevõttel peab olema võimalik saada mõistliku hinnaga kiiret internetiühendust, mis aitab Eesti inimestel infoühiskonnas kaasa rääkida ning tagab Eesti ettevõtete konkurentsivõime;
- 3) võimaldab tasuta traadita Interneti iga omavalitsuse keskuses aastaks 2010, luues vastava avaliku teenuse standardi. Nii nagu kogu Eesti on kaetud mobiilivõrguga, peab vähemalt kõikides linna- ja vallakeskustes olema võimalik kasutada tasuta traadita Internetti;

- 4) tagab igale õpetajale sülearvuti ja käivitab programmi eesmärgiga tagada alates põhikooli viimasest klassist igale õpilasele tehniline ligipääs arvutitele ja Internetile kodus ning koolis;
- 5) seadustab, et keskkariduse ühe osana saavad õpilased alates 2009. aastast arvutikasutamise oskustunnistuse. (Infoühiskonna... 2007)

Eelnevast nähtub, kui tähtsaks peetakse Interneti, kuivõrd soodustatakse selle kasutamist ja internetiühenduse levimist. Kuigi näited toodi Eestist, võib taolist tendentsi täheldada kõikjal maailmas. Internet muutub tarbeasjaks, mille kasutamist peetakse iseenesestmõistetavaks. On sündinud uus põlvkond lapsi, kes ei teagi aegu, kui arvuteid ei eksisteerinud. Nemad puutusid väiksest peale kokku arvutite ja Internetiga ning tunnevad hästi mõlemaid. Neid on hakatud nimetama netipõlvkonnaks (*netgeneration*), google-põlvkonnaks (*Google generation*), @-põlvkonnaks (*generation @*) või digitaalseks põlvkonnaks (*digitale native*).

1. 1. Digitaalne põlvkond

Võrreldes praegust situatsiooni mitmekümneaastataguse olukorraga, võib nentida, et on toimunud suured muudatused. Praegune põlvkond noori kasvas üles koos uue tehnoloogiaga. Nad on kogu elu jooksul ümbritsetud arvutitest, videomängudest, digitaalsetest pleieritest, videokaamerateist, mobiiltelefonidest ja teistest digiajastu mänguasjadest ja töövahenditest, ning neid kasutanud. Tänapäeva keskmised ülikoolilõpetajad on veetnud oma elust lugedes alla 5 000 tunni, aga üle 10 000 tunni videomänge mängides (mainimata teleri ees veedetud 20 000 tundi). Arvutimängud, e-post, Internet, mobiiltelefonid ja SMS-imine kuuluvad lahutamatuks nende ellu. (Prensky 2001, lk 1)

Juba lasteaialapsed õpivad arvutihiirt käsitsema, multifilme vaatama ning mängima. On tekkinud leheküljed, kus eelkooliealised oma aega sisustada saavad – lastekas.ee, delfi täheke ning palju kohti välismaistes saitides, kus pakutakse mängu isegi kolmeaastastele. Lapsed harjuvad varasest east alates kasutama arvutit, PlayStationi, mobiiltelefoni.

Marc Prensky (2001) räägib oma artiklis digitaalsest põlvkonnast, kelle mõtlemismustrid on hoopis teistsugused kui nende vanematel. Autori arvates jäävad need, kes mingil ajahetkel oma elus uue tehnoloogia omaks võtnud, vaid digitaalseteks immigrantideks. Nad säilitavad alatiseks

mingil määral nõ aktsendi, oma minevikumälestuse. Näiteks tuleb see välja info otsimises mitte esimeses, vaid teises järjekorras, vajaduses printida välja arvutis tehtud dokument selle parandamiseks, selle asemel, et muuta seda arvutis.

Need, kes sünnimisest alates digitaalse tehnikaga kokku puutunud, räägivad arvutite, videomängude ja Interneti digikeelt emakeelena. Võrreldes vanema põlvkonnaga tehakse mitmeid asju teistmoodi. Prensky (2004, lk 2-12) kirjutab, et erinevused ilmnevad:

- suhtlemises – kirju vahetatakse e-posti teel, suheldakse ükskõik kellega kus iganes (kaugus ei ole oluline). Eksisteerib grupp sõpru, keda tuntakse vaid Interneti teel.
- jagamises – blogid, veebipäevikud on kõigile lugemiseks (teistmoodi kui päevik, mida peeti salaja). Piltide jagamise vahendiks on peamiselt mobiilikaamerad, mitte fotoalbumid.
- ostmises ja müümises – peamiselt käib äri Interneti teel;
- loomises – üks nende iseloomulik omadus on soov midagi luua, näiteks võrgulehti, *flash*'i filmiklippe, mängude tegelasi ja aksessuaare, mängumaaailmu;
- mängimises - tänapäevased arvuti- ja videomängud on palju komplekssemad, keerulisemad ja pikemalt kestvamad kui enne. Lisaks sellele on tänased mängud peaaegu eranditult mitmele mängijale mõeldud, üksikmäng on möödanik.
- õppimises - kui tänapäeva õpilane on millegi õppimiseks motiveeritud, on tal käepärast vahendid, mis võimaldavad minna õppimises kaugemale kui kunagi varem. Paraku kiputakse ignoreerima asju, mille õppimiseks puudub motivatsioon – sealhulgas enam-vähem kogu koolitööd.
- otsimises - suur osa digipärismaalaste võrgutegevusest on seotud otsimisega ja selleks otstarbeks on väga palju vahendeid. Digipärismaalaste ja digiimmigrantide otsingukäitumine erineb näiteks otsitavate temade ja ilmselt ka otsitava teabe tüübi poolest.
- sotsialiseerumises - nende võrgukontaktid on nende jaoks sama reaalsed kui päriselu kontaktid, ehkki mõnevõrra teistmoodi. Võrgus hinnatakse sind vaid selle järgi, mida sa kirjutad. Maine teenitakse ära tegevusega, mitte ei tulene vaikimisi sotsiaalsest positsioonist.

Wim Veen (2008) nimetas selle põlvkonna *homo zappiensiks*, kellele on omane virtuaalsetes

maailmades viibimine, kasutades virtuaalseid identiteete; pidev suhtlemine; failide tasuta jagamine. Suhtlemine on neile väga tähtis; MSNis ollakse pidevalt, korraga võib lahti olla kuni kümme suhtlusakent ning kontakte võib nimekirjas esineda sadu. Selle põlvkonna jaoks tähendab õppimine mängimist. Töö tegemisel iseloomustab niisuguseid lapsi oskus tegelda mitme asjaga (*multitasking*) – ta kuulab oma lemmikmuusikat, teeb matemaatika kodutööd, helistab sõbrale ja surfab või suhtleb MSN-i teel. *Homo zappiensi* iseloomustab õppimisel suured kiirused, mitme asja korraga töötlemine, koostöövalmidus, aktiivsus, õppimine eneseväljenduse abil, fantaasia.

Google-põlvkond sai Wikipedia järgi sellise nimetuse, et viidata põlvkonnale, kelle esimeseks teabeallikaks on Internet ja otsimootorid, eelkõige Google. Briti Raamatukogus valminud kirjutises (Information... 2008, lk 7) on viide ülemaailmsele uurimusele, mille tulemused näitavad, et google-põlvkonna stereotüüp võib olla laias laastus tõsi:

- 89% tudengitest alustab info otsimist otsimootoritest
- 93% on rahul või väga rahul oma seniste otsimootori kasutamise kogemustega
- otsimootorid sobivad tudengite elustiiliga paremini kui päris- või võrguraamatukogud
- tudengid kasutavad endiselt raamatukogu, aga nad kasutavad seda vähem alates ajast, kui nad asusid esmakordselt kasutama internetiotsingut
- selle grupi jaoks seostuvad raamatukoguga peamiselt raamatud, hoolimata suurtest investeeringutest digitaalsetesse ressursidesse, millest tudengid enamasti midagi ei tea

Samas artiklis (sealsamas, lk 18) analüüsitakse levinud uskumusi google-põlvkonna kohta ning leitakse, et mõned neist peavad paika (nad on tehnoloogia valdkonnas pädevamad, nad eelistavad interaktiivseid süsteeme ja visuaalset informatsiooni tekstilisele, nad on lõika-ja-kleebi põlvkond), kuid osad mitte. Täielikult vääradeks peetakse arusaamu, et google-põlvkond ei kannata ootamist, et nad eelistavad kiiret informatsiooni täistekstile, et kaaslased on nende jaoks infoallikatena autoriteetidest usaldusväärsemad, et teadmisi arvutist omandatakse katseeksitusmeetodil ning et tegemist on osavate infootsijatega.

Praeguste noorte kohta on levinud mitmesugused uskumused. Osad neist vastavad tõele, osad mitte. Nende lapsepõlv on hoopis teistsugune kui nende vanematel: neid ümbritseb mitmesugune tehnika, mida noored juba lapsepõlvest peale kasutavad. Kindlasti on muutunud viisid, kuidas

õpitakse, suheldakse, mängitakse. Samas ei tohiks eeldada, et arvuti sagedase kasutamisega saadakse iseenesest targemaks ja osavamaks, mitmesuguseid oskusi (näiteks otsimist, tulemuste kriitilist ülevaatamist) tuleb siiski õppida.

1. 2. Laste Interneti kasutamise motiivid

Internet võimaldab noortel läbi mitmekesiste tegevuste areneda. Online mängud, mida saab mängida nii üksi kui koos sõpradega; jututoad, messengerid, foorumid ja blogid pakuvad võimaluse oma arvamuse väljendamiseks väga erinevatel teemadel ning kohast ja ajast sõltumatult teistega suhtlemiseks. Oma kodulehekülje loomine ja muutmine, wikide kirjutamine aitavad kaasa noorte eneseväljendusele, arusaamisele maailmast ja identiteedi kujunemisele. (Schell 2007, lk 1) Samas võib Interneti kasutusega kaasneda mitmesuguseid ohte: sõnaline vägivald, tundmatute (sealhulgas ka ohtlike) isikutega kohtumine, isiklike andmete kuritarvitamine.

Interneti kaudu võib teha mitmeid tegevusi, üks tähtsamaid on **suhtlemine**. „Kuigi lapsed ei pruugi alati osata väljendada võrgu väärtust, on uued suhtlusvõimalused Interneti kasutamise üks peapõhjusi” (Livingstone 2003, lk 151). Enamasti soovitakse kohata oma sõpru ja sõbrannasid, kuid märgitakse ka võimalust sõlmida uusi tutvusi. Noorte jaoks on tähtis, et suheldes saab end välja lülitada igapäevaelust ja saada uudiseid sõpruskonnast. (Wagner 2008, lk 20) Peamiselt hoitaksegi ühendust tuttavatega, eriti koolikaaslastega. Peale tundide lõppu on see üheks võimaluseks jätkata omavahelist suhtlemist. Isegi kui nad on sõpru päeval koolis näinud, tahavad noored neile õhtul kodust helistada, jututoas lühisõnumitega lobiseda või saata tekstisõnumeid. Suhtluste sisu võib täiskasvanule tunduda igav või triviaalne, keskendudes igapäevastele teemadele, kuulujuttudele ning rääkimisele rääkimise pärast. Online suhtlus on harva põgenemine tegelikust elust või alternatiiv sellele. Mida rohkem noored päriselus kohtuvad, seda enam ka võrgus. Internet toetab olemasolevaid sotsiaalseid kontakte – võrgu kaudu saab võimalikuks suhete tugevdamine, mida muidu oleks raske hoida – kaugel elavate või eemale kolinud sõprade ja sugulastega. (Livingstone, Bober 2003, lk 15-16)

Teismeliste jaoks on suhtlemise peamine motiiv sotsiaalsesse ümbrusesse sobitumine, nad

tahavad oma suhete säilitamise eest hoolitseda. Selleks sobivad jututoad, aga ka ühised arvutimängud või sotsiaalsed repositooriumid, kus saab üksteisele hinnanguid anda. Veel on motiivideks võimalus uute suhetega eksperimenteerida ning vältida suulisel suhtlemisel esinevaid tõkkeid. (Wagner 2008, lk 21)

Kaaslastega suheldes kujuneb noore inimese arusaam iseendast ning tema maailmapilt. Livingstone (2003, lk 151) kirjutab, et lapsed võivad kasutada arvuteid seksuaalsuse, poliitika ja minapildiga eksperimenteerimiseks. Internetti kasutatakse kui suhteliselt turvalist, aga privaatset kohta identiteedikatseteks. Schell (2007, lk 2-3) toob välja, et teismelised kasutavad meediat orienteerumiseks oma isiku- ja elukontseptsioonis, näiteks sotsiaalsete suhete või konfliktide lahendamise oskuse kujundamiseks. Domineerivat rolli mängivad seejuures televiisor ja arvutimängud, kuid oma osa on ka raadiol ja Internetil.

Interneti kaudu suhtlemisel on omad iseärasused. Sõpradega ollakse arvutis avameelsem, räägitakse sellest, mida silmast silma ei julgeta. Kaudne kõnelemine tagab anonüümsuse, sageli saab kasutada mõnd varjunime või isegi valeidentiteeti. See võib kaasa tuua probleeme. Silmside kadumisega väheneb ka vastutus öeldu-kirjutatu ees, osad lapsed tajuvadki seda vabadust kui võimalust end välja elada. Jututubades, foorumites ja artiklite kommentaarides võib saada solvavaid, ahistavaid ja alavääristavaid sõnumeid. Omnibussi uuring (Lapsed... 2006, lk 6) tõi välja, et 16% laste arvates on Internetis norimine ja kiusamine lubatud, eriti poiste meelest. Ise on kokku puutunud selle nähtusega kolmandik lastest, vanemad seejuures rohkem.

Interneti kaudu võib enese teadmata kokku saada ohtlike inimestega. Internetis, kus kõik saavad esitada enda kohta kontrollimata andmeid ning esineda valenimede all, võib kergesti sattuda mõne täiskasvanu huviorbiiti, kes soovib lapsi ära kasutada. Enamasti ei oska viimased midagi taolist oodata ega end kaitsta. Võõrastega on Interneti kaudu suhelnud 38% lastest, kusjuures enamasti omavanuselistega. Võõraste täiskasvanutega on kirjutanud vaid 5% lastest. Nendest, kes kasutavad jututubasid ja suhtlusprogramme, rääkis võõrastega 67%, seega suurendab antud keskkondade külastamine tunduvalt seal viibivate tundmatutega suhtlemise tõenäosust. (Lapsed... 2006, lk 12) Nendest, kes võõrastega kokku puutunud, on kohtumas käinud pooled, kusjuures kõik on vanusegrupis 11-14 (sealsamas, lk 15).

Internet on koht, kus isiklikud andmed võivad sattuda valede inimeste käsutusse. Internetis ei nähta inimesi silmast silma, seetõttu ei oska eriti lapsed hinnata kahju, mida võib kaasa tuua enda andmete liiga laialdane jagamine. Omnibussi uuringust selgus (Lapsed... 2006, lk 14), et enim küsiti lastelt nende nime, kooliasjade kohta, fotot või sooviti päriselus kohtuda. Umbes viiendikult küsitletutest uuriti ka nende kodust aadressi, sooviti videot või küsiti vanemate kohta. Arvestada tuleb ka kindlasti häkkeritega, kes on võimelised teistest arvutitest vajalikke andmeid kätte saama.

Interneti kaudu saab **õppida** ja veebileheküljed on tähtsad **informatsiooniallikad**. Internetist saab infot väga erinevatel teemadel, noortel domineerivad meedia ja hobid (muusika, filmid, mängud, fotod, näitlejad), kuid ka koolitööga seotud teemad. Vanemate õpilaste jaoks muutub tähtsaks tööotsingud, teave töökohtade ja avalduse kirjutamise kohta. Seejuures ei kasutata mitte ainult otsingumootoreid, vaid ka teisi suhtlemisvõimalusi (messengerid, jututoad jne). (Wagner 2008, lk 23) Uut teavet saadakse ka kogemuste vahetamise teel. Vastavalt huvidele kuulatakse mitmesugustesse gruppidesse, fännklubidesse. Shell (2007, lk 4) kirjutab, et vähesema Interneti kasutuskogemusega noored külastavad peamiselt olemasolevaid lehekülgi, diskuteerivad sealsetes foorumites ja jututubades. Kogenumad noorukid loovad oma maailma, nad rajavad kogemuste jagamiseks enda kommunikatsioonivõrgu. Interneti kaudu vahetatakse teadmisi või töötatakse koos välja lahendusi püstitatud eesmärkidele.

Lapsed võivad hankida Internetist valeteavet, aga ei saa ise sellest aru. Neil ei ole välja kujunenud kriitikameelt ega oska nad ka oma kogemustest vahet teha, missugune informatsioon on tõene, missugune väär. Paljud noored kasutajad usuvad suurt osa Internetis ülesriputatud kirjutistest. Livingstone (2004, lk 28) andmetel usaldab suuremat osa veebiinfost 38%, osa infost usub 49%, vaid 9% ei usalda paljut sellest. Võidakse sattuda ebasobivatele lehekülgedele (vägivalda, vihkamist, seksismi õhutavad, pornot ja erootikat propageerivad vms.) ning võtta seal kirjutatut kui tõde. Lapsed võivad sattuda segadusse ja ka ise segadust tekitada seetõttu, et nad ei pruugi teha vahet tõelisel ja fantaasiamaailmal ning räägivad Interneti kaudu asjadest, mille avalikuks tulemine võib tuua kaasa ebameeldivusi lapsele endale või tema perekonnale. (Vaher 2006)

Briti Raamatukogus valminud artiklis (Information... 2008, lk 23) kirjutatakse, et uuringud

noorte veebipõhiste otsingute kiiruse kohta selgitasid, et väga vähe aega pühendatakse info hindamisele kas relevantsuse, täpsuse või autoriteetsuse aspektist. Vaatlused on näidanud, et lapsed kasutavad internetilehekülgi ja trükivad neilt infot välja, olles heitnud lehele vaid põgusa pilgu. Teadlased leidsid, et noored pööravad jätkuvalt liiga vähe tähelepanu autoriteetsuse küsimusele. Ühest uurimusest selgus, et paljude teismeliste arvates pidi veebilehekülg olema usaldusväärne, kui lehekülg oli Yahoo otsimootoris indekseeritud. Ka teised uuringud näitavad, et leitud informatsiooni tõepärasust praktiliselt ei kontrollita.

Omaette küsimus on see, kuivõrd ja mida noored Interneti kasutades õpivad. Livingstone (2003, lk 154) toob näite uurimusest, mille tulemuste järgi parandab arvuti omamine kodus laste tööde tulemusi, eriti keskmise astme klassides ja mingil määral edenevad arvutimänge mängides kognitiivsed võimed. Ka Saksamaal läbiviidud uuringu (Bildung... 2008, lk 4) tulemustest selgub, et niipea, kui lastele võimaldatakse ligipääs kodus digitaalsele meediale, paraneb õppeedukus matemaatikas, emakeeles ja võõrkeeltes.

Vanemad paistavad olevat arvutite väärtuses ebaselgel seisukohal. Ühest küljest näevad nad lapsi saamas osavateks ja kogenud õppijateks uuel infoajastul; teisalt muretsevad nad traditsiooniliste oskuste, võimete ja väärtuste kaotsimineku pärast. Noored ise väidavad, et õpivad info- ja kommunikatsioonitehnoloogiat rohkem sõpradelt kui vanematelt või koolist. (Livingstone 2003, lk 152)

Palju räägitaksegi laste oskuslikkusest elektrooniliste allikate kasutamisel ning väidetakse, et noored kasutavad Interneti märksa loominguilisemalt ja oma õpetajatestki paremini. Briti Raamatukogu uurimuse järgi (Information... 2008, lk 22) ei ole tõsiseltvõetavas kirjanduses kindlaid tõendeid, et noored oleksid suurepärased infootsijad või et nende otsinguoskused oleksid ajaga paranenud. Enne Interneti laialdast levikut tehtud uuringud selgitasid, et noortel on sageli raskusi õigete otsisõnade leidmisega ja hiljuti Interneti kasutuse kohta tehtud uuringud näitavad sama.

Ka Livingstone hoiatab: „Märgime, et kuigi lapsi peetakse (või nad ise peavad end) online ekspertideks, ei pruugi see üldse seostuda info otsimisega. Vanematele avaldab muljet laste internetikasutuse kiirus ja kindlus, sest nad klikivad kiiresti ja vihaselt, kuigi mitte alati tõhusalt.

Lapsi ennast köidab mittehariduslik kasutamine – fännilehed, muusika allalaadimine või e-posti konto tegemine. Kui nad väidavad, et hindavad Interneti inforikkust, mõtlevad nad pigem mängus sohitegemist, jalgpallitulemusi või uut muusikat kui õpetlikku materjali, mida nende vanemad loodavad.“ (Livingstone, Bober 2003, lk 14)

Samas ei pruugi mängimine alati halb olla. Ka mängides õpitakse teatud oskusi ning mängimine võib kujuneda vaheetapiks teistele tegevustele. “Tulemused näitavad, et iga laps ronib nõ online-võimaluste redelil, alustades infootsingust, arenedes läbi mängude ja suhtluse, kasutades seejärel interaktiivsemaid suhtlusviise ja lõpetades loominguliste ning kodanikutegevustega. Kuigi võimalikud on paljud erinevad variandid, võiks eeldada, et internetis suhtlemine ja mängude mängimine ei pruugi olla “aja raiskamine” vaid vastupidi, motiveeriv samm “heakskiidetud” võimaluste poole.” (Eesti... 2009)

Interneti kasutatakse **enese tõestamiseks**. Noored, kes oskavad kasutada kaasaegseid tehnoloogilisi vahendeid, saavutavad parema sotsiaalse positsiooni grupis. Teismeliste hulgas hinnatakse kõrgelt seda, kui oskad teistele seletada, kuidas teatud asjad funktsioneerivad. See toob kaasa tunnustuse teistelt ning pakub võimalust end kompetentsena tunda. Paljud lapsed otsivad Internetist väljakutseid, et saavutusvajadust rahuldada. Eriti poiste puhul mängib olulist rolli motiiv võistluses võita ja seega tõestada oma läbilöögivõimet. (Wagner 2008, lk 24) Mängides ei näe keegi sinu välimust, ei hinnata kehalisi võimeid ega arvutusoskust. Seega võivad seal hästi esineda lapsed, kes tavaelus tunnustust ei saa.

Internetist otsitaksegi muuhulgas tähelepanu ja tunnustust. Siibak (2006) kirjutab: „Mitmed teoreetikud on leidnud, et noorte jaoks peitub interneti võlu eelkõige faktis, et uue meedia keskkond võimaldab neil kerge vaevaga oma identiteediga eksperimenteerida, katsetada eri rolle ja nägusid. Identiteetidega mängimine ja uute võimaluste testimine on oluline just noores eas, mil otsitakse vastust igieksistentsiaalsele küsimusele “kes ma olen?”. Sellele küsimusele vastust otsivale noorele on eakaaslaste arvamus ülioluline. Interneti jututubadest ja foorumikeskkondadest on saanud ideaalsed kohad isikliku võlu ja sarmi proovile panekuks ja enda edukuse võrdlemiseks teiste omaga.„ Teismeliste jaoks on väga tähtis, et nad saavad positiivset tagasisidet enda kohta. See tõestab nii endale kui teistele, et ollakse midagi väärt. Kurvemini läheb neil, keda ei kommenteerita. Tähelepanuta jäämine võib tähendada

enesehinnangu langust ning halvemal juhul minapildi negatiivseks muutumist.

Internet võib tekitada sõltuvust, see tähendab virtuaalse maailma eelistamist reaalsele. Elektroonilisi vahendeid võidakse tarbida negatiivsete tunnete leevendamiseks, eluprobleemide eest põgenemiseks, tuju tõstmiseks. Lapsed väldivad probleeme – peamiselt õppimisega seotuid – ning eelistavad põgeneda virtuaalmaailma. „Internetis tunneb laps või nooruk ennast teistega võrdsena, nende hulka kuuluvana. Kui see on ainuke koht, kus laps ennast tõeliselt hästi tunneb, on suur oht, et arvutimaailm ja Internet muutuvad lapse elus kõige tähtsamateks ja kõik muu ununeb või muutub vastumeelseks.“ (Vaher 2006)

Helena Uri (2006) Tallinna koolides tehtud uuringust selgus, et Internetis veedab liiga palju aega enda arvates 23% poistest ja 22% tüdrukutest. Umbes pool poistest ja viiendik tüdrukutest tunneb vajadust pikendada võrgus olemise aega, et parandada meeleolu ja enesetunnet. Kolmandik lastest jätab koolitööd Internetis olemise pärast tegemata või lükkab edasi. Vastuste järgi võis öelda, et 29% õpilastest võiks liigitada internetisõitlasteks. Selgus ka, et rohkem segab Internetis viibimine poiste ja vanemate õpilaste koolitööd. Kuigi tegu oli suhteliselt väikesearvulise uurimiskontingendiga (küsitlusaluseid lapsi vaid 111), näitavad tulemused siiski, et antud probleemi tuleb tõsiselt suhtuda.

Internet on teatud juhtudel nagu **turg**, kus saab muusikat, mängu ja teisi faile alla laadida soodsamalt kui poes, ideaalsel juhul isegi tasuta. Müües on võimalik asju reklaamida, näiteks koostada slaidiprogramm. Selgub, et tootereklaamid ei häiri lapsi, vaid on neile tähtsaks informatsiooniallikaks uutest toodetest teada saamisel. Eriti kehtib see arvutimängude puhul. (Wagner 2008, lk 25-26)

Premsky järgi (2004, lk 5-6) on Internet noore põlvkonna jaoks lõputu kirbuturg ja esmane viis riiete, arvutite jms ostmiseks. Paraku ostetakse ja müüakse ka kooliga seotud infot (referaate, eksameid jne). Ka mängudes loodud tegelasi ja nende aksessuaare saab rahaks teha. Võrgus ostetakse-müüakse ka teenuseid, töökohti ja isegi tulevase abikaasasid. Arvatavasti on suurem osa digipärismaalaste kohtamisi (või lausa kõik) alguse saanud Interneti kaudu.

1.3. Laste Interneti kasutamisest uurimuste põhjal

Et Interneti kättesaadavus ja kasutussagedus laste hulgas on tõepoolest hea, tõestavad mitmed uurimused. Mediapro uuringute järgi pääsesid Eesti lapsed võrreldes teiste Euroopa maadega suhteliselt hästi Internetile ligi. Kodust internetiühendust omas 85,4%-l õpilastest (Mida... 2006, lk 11). Tartumaa uurimuse järgi on näidud järgmised: kodus kasutab Internetti 67%, koolis 75% ja kuskil mujal 57% (Laas, Lamesoo 2004, lk 9).

KIM-Studie küsitlus (2009, lk 38) tõi välja Saksamaa kohta järgmised faktid: 6-13-aastaste seas on Interneti kasutajaid keskmiselt 59%. Toodi välja, et noorematele kui kaheksa-aastastele tundub meedia suhteliselt tähtsusetuna, vaid iga viies neist on veebilehti külastanud. 8-9-aastaste hulgas tõuseb vastav näitaja viiekümnele protsendini ning 12-13-aastaste seas juba 86 protsendini.

ATLAS 2008 uuringu järgi (Bildung... 2008, lk 6) on Saksamaal 5-15-aastastest lastest arvuti kasutajad 90,2%, Interneti kasutajad 74%. 36% uuritutest omavad enda arvutit, 52% kasutavad kompuutrit koolis ja 29% sõprade juures. Internetikohvikut külastab vaid 3,4%.

Suurbritannia laste kohta toob Sonia Livingstone (2004, lk 9) välja, et kolmveerandil 9-19-aastastel on olemas pääs Internetti oma koduarvutist, 92% saab sama võimalust kasutada koolis. 64% uuritutest kasutab Internetti kuskil mujal (raamatukogus, mõne tuttava juures kodus, internetikohvikus, vanemate töökohas). Vaid kaks protsenti oli neid, kel puudus igasugune võimalus Internetti külastada.

Tiiger Luubis uurimuse järgi on peamiseks Interneti kasutamise kohaks kool, kus lisaks tundide ajale võimaldatakse kooli arvutites viibida ka peale tunde ning vahetundide ajal. 2004. aastal said 88% küsitletutest käia Internetis just koolis. „Kasutuskohana järgnevad koolile sõprade kodu, raamatukogu, omaenese kodu ja vanemate töökoht. Maakooli õpilased pääsevad internetile ligi kas raamatukogus või avalikus internetipunktis, linnalapsed eelistavad oma kodu ja vanemate postindustriaalseid töökohti. Küsitlusandmete põhjal võib väita, et raamatukogus köidabki õpilasi just internet.“ (Toots jt 2004, lk 26)

Eurobarometer (Towards... 2008, lk 16-17) selgitas vanemaid küsitledes, et Eestis kasutab Interneti 93% lastest. Neist 97% kasutavad Interneti koduses arvutis, 44% koolis, raamatukogus või mõnest muus avalikus kohas vaid 6%. Sõbra juures kodus käib Interneti kasutamas 31% lastest.

Võrreldes neid andmeid Saksamaal tehtud uuringuga, selgub, et kohad, kus Internetis käiakse, on samad – kool, kodu, sõprade juures. Erinevus ilmneb arvude täpsustamisel – KIM-Studie uuringu tulemustest nähtub kooli väike osatähtsus, vaid 14% lastest kasutab sealset internetiühendust. Enamasti kasutatakse Interneti kodus (76%) või sõprade pool (26%). (KIM-Studie... 2009, lk 40)

Varasemas küsitluses (KIM-Studie... 2007, lk 42) uuriti, kelle poole pöörduvad lapsed, kui neil tekib küsimusi või probleeme Internetis. Selgus, et kõige rohkem küsiti abi vanematelt (isalt 64% ja emalt 39%), veidi vähem sõpradelt (33%), õdedelt-vendadelt (21%). Õpetajate osakaal on tunduvalt väiksem, neilt palus nõu vaid 14% lastest.

Eurobarometer uuringu käigus selgus, et Eestis küsib vanemate abi 40% lastest. Sagedasemad põhjused on: tehnilised probleemid (näiteks viirused) – 57%, otsing Internetis – 35%, kontakteerumine võõraga, hirmutamise või seksuaalsete, vägivaldsete piltide nägemine – 10%. (Towards... 2008, lk 31-33)

Üllatusena ei tule kindlasti asjaolu, et Interneti kui suurte võimalustega meelelahutus-, suhtlus-, infootsimiskohta kasutatakse sageli. Omnibussi uuringu tulemustest selgub, et 6-14-aastastest lastest kasutab Interneti 91%, kusjuures 70% igapäevaselt ning nende protsent suureneb vanemate laste hulgas. 13-14-aastastest kasutab Interneti juba 98%, nendest iga päev 88%. Poiste ja tüdrukute vahelised erinevused ei ole kuigi suured. (Lapsed... 2006, lk 4)

2008. aastal läbi viidud Eurobarometer küsitlusest (Towards... 2008, lk 70) selgub, et Eesti lastest kasutab iga päev Interneti 71,4%, mitu korda nädalas 11,6%, kord nädalas 3,8%, kordpaar kuus 4,2% ja üldse mitte 7,8%.

KIM-Studie uuringu kohaselt kasutab igapäevaselt või peaaegu iga päev Interneti vaid 14% 6-

13-aastastest lastest Saksamaal. Üsna võrdselt jaotuvad ülejäänud kahte suurde gruppi: kord-paar nädalas (43%) ja harvem kui kord nädalas (42%) kasutajad. Poiste ja tüdrukute vahel suuri erinevusi ei esine, samas võib märgata tendentsi, et vanuse suurenedes muutub Interneti kasutus sagedasemaks. Kuid isegi 12-13-aastaste hulgas ulatub harva kasutajate hulk kolmandiku ligi. (KIM-Studie... 2007, lk 42)

Sonia Livingstone uurimusest (2004, lk 18) selgub, et Suurbritannia lastest on igapäevased Interneti kasutajad 41%, 43% neist käib veebilehti lugemas nädalas korra või sagedamini, kuid mitte iga päev ning 13% võib lugeda juhuslikeks kasutajateks, kelle Interneti külastuskorrad jäävad harvemaks kui kord nädalas. 3% küsitletutest puudub kogemus Internetiga. Välja toodi fakt, et vanemate laste seas suureneb igapäevaste kasutajate hulk – kui 9-11-aastastest ligi pool kasutab Interneti nädalas korra kuni kuus korda ja 22% veelgi harvem, siis 12-15-aastaste seas saab lugeda igapäevasteks kasutajateks 45% ja 16-19-aastastest 57%.

Kuigi Interneti kasutatakse sageli, ei viibita seal siiski kuigi kaua. Saksamaal tehtud uuringu järgi arvavad 52% lastest oma keskmiselt Internetis veedetud aega jäävat alla poole tunni, 33% pakub selleks ajaks 30 kuni 60 minutit ning viisteist protsenti üle tunni. Kasutusaeg pikeneb vanuse suurenedes: 72% 6-7-aastastest jääb see poole tunni piiresse, sama väidavad vaid 46% 12-13-aastastest. Rohkem kui tunniajast kasutust tunnistavad seitse protsenti 6-7-aastastest ning juba 22% 12-13-aastastest. (KIM-Studie... 2009, lk 39) Suurbritannia lastest piirduvad 19% vaid 10-minutilise Interneti kasutamisega, 25% veedavad seal keskmiselt pool tundi, 23% tund, 14% tund kuni kolm tundi ning 6% rohkem kui kolm tundi päevas (Livingstone, Bober 2004, lk 19).

Ühiskonnas arutatakse sageli küsimuse üle, kas Internet on pigem kasulik või kahjulik. Ühelt poolt pakutakse noortele võimalust end täiendada, otsida informatsiooni, suurendada teadmisi, saada teavet erinevate sündmuste, koolituste toimumise kohta. Kes oskab, võib leida enda jaoks väga palju huvitavat ja arendavat. Samas kasutavad noored uurimuste järgi Interneti enamasti meelelahutuslikel eesmärkidel: mängimiseks, suhtlemiseks, muusika kuulamiseks, kuid ka koolitööde jaoks materjali otsimiseks.

Mediapro uuringute järgi (Mida ... 2006, lk 12) Internetis kõige enam suheldakse (MSN, jututoad) - vastanutest 80%, kuulatakse muusikat, raadiosaateid - 71,6%, kasutatakse

otsingumootoreid – 60,5%, laetakse alla muusikat, filme – 44,7%, vahetatakse e-maile – 43,8%. Seda kõike ei tee mitte kunagi alla 10% õpilastest. Omnibussi küsitlus näitas, et jututubasid ja suhtlusprogramme kasutab keskmiselt 52% 6-14-aastastest. Jällegi on märgatav tendents, et vanemate laste hulgas on suhtlemine Interneti teel rohkem levinud kui nooremate seas. Kui 6-8-aastastest ei kasutanud seda võimalust 85%, siis 13-14-aastastest vaid 24%. (Lapsed... 2006, lk 5)

Sonia Livinstone uurimusest (2004, lk 21) Suurbritannia noorte kohta tulid välja veidi teistsugused tulemused. Nimelt kasutatakse Interneti enam koduste tööde (90%) ja muu info otsimise (94%) jaoks. 72% saadab või loeb e-maile, 70% mängib online mängu, 45% laadib muusikat alla ja 21% suhtleb jututubades.

Saksamaa laste (KIM-Studie... 2009, lk 40) populaarsemad tegevused Internetis on otsingumootorite kasutamine (50%), kooli jaoks info otsimine (45% vastanutest), muu info otsimine (38%), online mängude mängimine (33%), ja surfamine (27%). Vähem tegeldi muusika kuulamise, muusika allalaadimise, filmide, videote vaatamise ja e-kaartide saatmisega. Umbes kümnendik loeb uudiseid või laadib faile alla. Poiste ja tüdrukute vahel leiti mitmeid erinevusi. Tüdrukud otsivad rohkem infot kooli jaoks, kasutavad rohkem lastelehekülgi ning kasutavad Interneti rohkem suhtlemiseks, poisid mängivad jällegi enam online-mängu ja kuulavad muusikat.

Christine Feil (2004, lk 1) uuris esimeste klasside laste Interneti kasutamist. Ta leidis, et 8-9-aastased oskavad suhteliselt iseseisvalt liikuda „oma lehekülgedel“ ja kasutada piiratud kommunikatsioonivõimalusi. Otsingumootoreid kasutavad ise 10-11-aastased. Kuni üheksanda eluaastani külastavad poisid ja tüdrukud suhteliselt sarnaseid aadresse, siis vanemate laste puhul võis märgata suurt erinevust. Kui tüdrukud huvitusid endiselt lastelehekülgedest, siis poisid avastasid enda jaoks leheküljed, mille kaudu sai informatsiooni arvutimängude kohta. Kuigi lapsed ise väidavad, et surfavad, ei vasta see tegelikult tõele, sest nad ei kasuta linke. Kui nad tahavad uut lehekülge leida, trükkivad nad aadressiribale aadressi. Sageli tekkisid aga vead, kuna lapsed ei mäletanud õiget aadressi, eksisid trükkimisel või oli neil raskusi inglise keelse lehekülje pealkirjaga.

Omaette probleemiks on kujunenud leitava materjali usaldatavus. Kuna realselt ei kontrolli keegi andmeid, mida Internetis leida võib, tekib varem või hiljem küsimus teabe õigsusest. Eurobarometer küsitlus (Safer... 2007, lk 25) uuris laste vaateid sellele probleemile. Leiti, et üldiselt ei ole väärinformatsioon Internetis suureks probleemiks. Usaldusväärus muutub oluliseks koduste tööde puhul, mis nõuavad faktilist materjali, igapäevases elus ja Internetis aja veetmise eesmärgil viibides ei ole see nii tähtis. Eksisteerivad mõningad leheküljed, mida võib kasutada koduste tööde otsimise jaoks: erinevad otsingumootorid näiteks Neti, Delfi, Google, Miksike.ee ja teised ametlikud koduleheküljed. Mitteusaldusväärseteks tunnistatakse teiste noorte koduleheküljed, foorumid ja (visuaalselt) ebaprofessionaalsed veebilehed .

Sagedamini külastatavad veebileheküljed on: rate.ee (59%), neti.ee (42%), hot.ee (32,9%), google.com (16,6%) ja delfi.ee (8,6%) (Laas, Lamesoo 2004, lk 13). Sama uurimuse järgi võib väita, et kui tegeldakse õppematerjalide otsimisega, tehakse seda sageli otsingu kaudu, kasutades selleks populaarseid otsingumootoreid Neti ja Google (sealsamas, lk 22).

KIM-Studie (2009, lk 41) uuriti samuti lemmiklehekülgi. Neid nimetasid 38% küsitletutest. Kõige populaarsemateks osutusid kohalike telekanalite lasteleheküljed kika.de ja toggo.de ning filmiportaali youtube.com. Palju külastatakse lehekülgi, mis pakuvad online suhtlemist ja mängu. Seega nimetati esmajoones meelelahutuslikke saite.

Uutest lehekülgedest saavad Saksamaa noored teada peamiselt oma sõpradelt (75%), samuti saadakse soovitusi meediakanalitest: televiisorist (38%), ajakirjadest (24%). Ka perekonnasiseselt saadakse vastavat infot – vanematelt 29% ja õdedelt-vendadelt 17%. Otsingumootoreid kasutab uute lehekülgede leidmiseks 34% ning 24% saab uutest saitidest teada lihtsalt proovimise teel. Vaid 26% väitis, et on saanud õpetajatelt vastavat teavet. (KIM-Studie... 2009, lk 42)

Omnibussi uuringust selgub, et vanemad omavad tähtsat kohta Interneti õppimisel: veidi üle poolte lastest saavad just neilt teada, mismoodi Internetis käituda. 6-8-aastaste hulgas ulatub niisuguste laste hulk 78%, vanuse suurenedes vanemate tähtsus väheneb. Olulisteks isikuteks sellealase teabe vahendamisel tuleb pidada õpetajaid, nendelt sai õpetust 35% uuritutest. Kui 11-12-aastaste laste puhul võib öelda, et õpetaja ja vanemad on õpetuse saamisel samaväärsel kohal,

siis 13-14-aastased saavad vastavat infot enam õpetajate ja sõprade käest. Venna või õe käest saavad juhatus 21% lastest ning vanaisa-vanaema käest vaid 3%. 11% väitis, et ei ole kelleltki saanud Internetis käimiseks juhiseid. (Lapsed... 2006, lk 5)

Veidi vanemaid lapsi küsitlenud Eurobarometer uuring (Safer... 2007, lk 6) toob välja andmed, mille järgi Eestis õpitakse Internetti tavaliselt kombinatsioonis iseõppimisest ja teistelt õppimisest. Reeglina annab juhendaja paar põhilist näpunäidet, tutvustab üldisi põhimõtteid ning seejärel alustavad lapsed iseseisvate õpingutega. Juhendaja on sagedamini lapsevanem, vanem õde või vend (keda jälgitakse või kellelt küsitakse nõuandeid) või teised täiskasvanud inimesed.

Feil (2004, lk 1) kirjutab, et väiksemad lapsed saavad uutest lehekülgedest teada peamiselt televiisori, raadio, ajalehtedest ja lasteajakirjadest, oma kuuldemängude kassettide ümbristelt, CD-delt ja CD-ROM-idelt, mänguasjade ja toiduainete pakenditelt. Seega juhatab nende informatsiooni otsimise viis neid eelkõige kommertslehekülgedele.

Üheks võimaluseks tagada Interneti kasulikkus ning arendavus oleks kontrollida seda, mida noorukid arvutis teevad. Üldjuhul vanemad siiski huvituvad oma laste tegevusest Internetis, eelkõige just 9-10-aastaste laste puhul. Arusaadavalt kontrollitakse aga eelkõige just 6-8-aastaseid. Siin võib põhjuseks olla asjaolu, et nii väikesed lapsed ei saa Internetis veel iseseisvalt hakkama, seega käiakse arvutit kasutamas koos ema või isaga. Kuid ka teiste vanusegruppide puhul võib öelda, et vanemate järelvalve on olemas. 23% 13-14-aastastest kontrollitakse sageli, 38% neist mõnikord. Täiesti omal vastutusel võivad Internetis käia vähesed – 8% küsitletutest, kusjuures 9-10-aastaste hulgas oli niisuguste laste arv null. Veel märgati, et rohkem kontrolliti lapsi, kes külastasid Internetti sageli. (Lapsed ... 2006, lk 5) Mediapro küsitlus tõi välja, et suur osa noortest reguleerib oma internetikasutust ise (Mida ... 2006, lk 13), üheks põhjuseks ilmselt asjaolu, et küsitleti vanemate klasside õpilasi vanuses 12 kuni 18.

Eurobarometer küsitluses (Eesti... 2009) selgus, et „vanematepoolse teadlikkuse ning järelvalve osas laste Interneti kasutamisest paigutub Eesti üle-Euroopalistes pingeridades kindlalt viimaste hulka. Näiteks vestleb vaid 50% Eesti vanematest oma lapsega sageli sellest, mida laps online-keskkonnas teeb (Euroopa Liidu keskmine näitaja on 74%). Eesti lapsevanemate hoiakud on võrreldavad Ida-Euroopa riikidega, eelkõige Läti, Leedu, Tšehhi ja Slovakkia. Näiteks on

Eestis sarnaselt Tšehhi ja Slovakkiaiga kõige vähem neid lapsevanemaid (veidi üle 60%), kes on keelanud oma lapsel suhelda online-keskkonnas inimestega, keda laps päriselus ei tunne (EL-i keskmine on 83%). Eesti erineb lapsevanemate suhtelise ükskõiksuse ja liberaalsuse poolest mitte üksnes Lõuna-Euroopa riikidest, vaid ka Põhjamaadest ja Suurbritanniast, kus laste internetikasutus on Eestile sarnaselt kõrge.“

Samast uurimusest võib tuua välja veel näitajaid, mis iseloomustavad Eesti lapsevanemaid. 26% neist on sageli läheduses, kui lapsed kasutavad Interneti, 60% ei istu kunagi koos lapsega, kui viimane kasutab Interneti. 57% ei kontrolli lehekülgi, mida lapsed külastasid, 29% kontrollivad vähemalt mõnikord lapse suhtlemist Internetis. 72% vanematest ei kontrolli laste e-maile. (Towards... 2008, lk 34-38)

Eesti lapsevanemad on võrdlemisi muretud lapsi puudutavate online-riskide suhtes. Näiteks mureseb 39% Eesti 6–17-aastaste laste vanematest väga või mingil määral võimaluse pärast, et tema laps langeb võrguflirdi ohvriks (Euroopa Liidu keskmine näitaja on 60%), 33% seepärast, et tema last võib-olla Internetis kiusatakse (keskmine on 54%). Vaid 48% vanematest teeb murelikuks võimalus, et tema laps võib näha seksuaalseid või vägivaldseid pilte, 33% aga see, et lastel on võimalik saada informatsiooni enesevigastamise, suitsiidi või anoreksia kohta. Vaid 34% emasid ja isasid näevad probleemina võimalust, et lapsed annavad privaatset/isiklikku infot. (Towards... lk 24-27)

Et Eesti lapsevanemad ei oma head ülevaadet sellest, mida nende lapsed Internetis teevad, selgus ka Mediapro küsitlusest (A European... 2006, lk 24). Noored ei räägi Internetist täiskasvanutega – 51,2% küsitletutest kõneleb harva või üldse mitte oma vanematega Internetist. Samuti piiratakse vähe tegevusi: vaid 13,8% teismelistest on ajalimiit, vähem kui 10% on keelatud muusikat alla laadida, mängida mängu või kasutada MSN-i ja jututubasid.

Eurobarometer küsitlus (Towards... 2008, lk 41-45) toob välja andmed selle kohta, missugusi tegevusi ei luba vanemad Internetis teha. Mingisuguseid kitsendusi tegid 48% küsitletutest. 77% on keelanud isiklikku informatsiooni välja anda, 88% osta Internetist asju, 69% veeta liiga palju aega online, 61% keelustas rääkimise inimestega, keda reaalses elus ei tunta. 33% ei luba käia jututubades, 29% käia teatud lehekülgedel, 19% alla laadida või mängida muusikat, filme ja

mänge.

Sonia Livingstone (2004, lk 42) uuris Internetis käimise keeldusid nii vanematelt kui lastelt. Tulemused on huvitavad, sest millegipärast teatab palju suurem protsent vanemaid mõnest konkreetsest keelust. Nii näiteks ütleb 86% lastevanematest, et keelab anda personaalset informatsiooni, kuid 9-19-aastastest väidab seda vaid 37%. 57% vanematest ütleb, et nende lapsed ei tohi täita formulare või küsimustikke Internetis, seda kinnitab vaid 20% lastest. Veidi üle pooltele lastest on keelatud online ostmise, vanemate küsitluse järgi ei luba seda aga 77%. 62% vanemaid keelab käia jututubades, sama väidab 40% lastest. Vähem keelatakse allalaadimist, kasutada e-maili ja mängida online mänge.

Sama autori poolt (sealsamas, lk 45) toodi välja, kui palju ja mismoodi kontrollitakse oma järeltulijaid. Umbes kolmandik (31%) istub koos lastega arvuti taga, umbes kolmandik jälgib nende tegevusi kaudselt: 31% teavad, mida Internetis tehakse, 30% oskab järele uurida, missuguseid lehekülgi on külastatud ja 15% teab, kuidas pääseda ligi laste e-mailidele. Umbes viiendik küsitletutest tunnistas, et vanemad viibivad samas ruumis ja 17%, et vanemad hoiavad monitoril silma peal, kui nad Internetti kasutavad. Mõned vanemad ütlesid, et kontrollivad noorukite e-maile või külastuste ajalugu.

Saksamaal läbiviidud uuring näitas, et üksinda saab Internetti kasutada umbes kolmandik 6-13-aastastest lastest, 15% koos sõpradega, 42% koos vanematega. Järeltult kontrollitakse üsna paljude laste tegevusi, rohkem muidugi nooremaid. 6-9-aastastest vastas vaid veerand, et käib Internetis üksi või koos sõpradega, 10-11-aastaste hulgas oli niisuguseid juba pool ning vanemate laste puhul juba ligi kolmveerand küsitletutest. (KIM-Studie 2007, lk 45)

Võib öelda, et Internet on noorte hulgas populaarne. Loodi head võimalused selle kasutamiseks mitmetes kohtades: kodus, koolis, internetipunktides, mille tulemusena Interneti kasutajate protsent noorukite hulgas ulatub mõningate uuringute järgi isegi 87%. Palju leidub neid, kes juba iga päev Internetist midagi otsivad, sõpradega suhtlevad, muusikat kuulavad või mängivad. Tegevusi leitakse mitmekesisid ning üha rohkem veedetakse aega arvutite taga.

Üha rohkem puutataksegi kokku ka probleemidega. Muredeallikaks kujunevad mitmesugused

nähtused – väärinfo saamine, täiskasvanutele mõeldud ja muude lastele mittesobivate lehekülgede kerge kättesaadavus, viiruste levik, jututubades täiskasvanutega tutvumine, kel võivad olla kurjad kavatsused, Internetist sõltuvusse sattumine. Oluline on ohtusid teadvustada ning nende ennetamiseks midagi ette võtta.

Ohtudest räägitakse üha enam ning viimastel aastatel on just Interneti turvalisuse probleemidega aktiivsemalt tegelema hakatud mitmel pool. Euroopas alustati 2005. aastal turvalisema Interneti programmiga, selle jätkuks kavandati 2008. aastal uus programm, et parandada laste turvalisust võrgukeskkonnas. Eesmärkideks on (Laste... 2008): vähendada ebaseaduslikku infosisu ja piirata kahjulikku käitumist võrgukeskkonnas, propageerida turvalisemat võrgukeskkonda, tagada üldsuse teadlikkus ning luua teadmistebaas. Ka Eestis rakendatakse mitmesuguseid meetmeid, et Interneti kasutamist ohutumaks muuta. Teemaga tegeldakse nii riigi kui ettevõtete tasandil.

Korraldatakse mitmeid projekte ja üritusi, et teadvustada elanikkonnale ohutu käitumise aluseid Internetis. Novemberis 2006 käivitasid Microsoft Eesti, Tallinna Perekeskus, Lastekaitse Liit ja lasteveeb Lastekas.ee 6-10aastastele lastele ja nende vanematele suunatud interneti-teadlikkuse kampaania "Veebivend", mis sai jätku 2007. aastal. Eesmärgiks on tõsta koolinoorte, õpetajate ja lapsevanemate teadlikkust kõikvõimalikest Internetis peituvatest ohtudest, eelkõige nendest, mis kaasnevad jututubade ja teiste suhtluskeskkondadega. Samuti on «Veebivenna» eesmärk õpetada noori neid ohtusid ära tundma ja nendega hakkama saama. Lisaks soovitakse tõsta noorte teadlikkust isikuandmetega ümberkäimise ja autoriõiguste kohta. (Teesalu 2007)

EMT ja rate.ee algatavad noorte turvalise internetikäitumise projekti. Projekti raames korraldatakse konkurss, mille eesmärgiks on läbi viia võimalikult paljude noorte internetikasutajateni jõudev sotsiaalprojekt turvalisest käitumisest internetis.

Käivitatud on mitmeid lehekülgi, mis teavitavaid vanemaid, kuidas ja miks tuleks laste tegevust Internetis jälgida ning kuidas turvaliselt Internetti kasutada. Mõned näited:

<http://www.peremeedia.ee/10470>;

<http://www.lasteaed.net/2006/12/29/lapsed-ja-internet-soovitused-lapsevanematele/>;

<http://www.microsoft.com/eesti/security/home/online/childrenonline.msp>.

Eesti riik koondas vastavasisulise teabe ühele leheküljele, mille võib leida aadressilt <http://lapsnetis.eesti.ee/>.

2. OSULA PÕHIKOOLI ESIMESE KUNI KUUENDA KLASSI ÕPILASTE INTERNETI KASUTUSEST

2.1. Metoodika kirjeldus

Teema uurimisel kasutatavaks meetodiks valisin ankeetküsitluse, kuna küsimustik võimaldab saada korraga vastuseid tervelt klassilt lühikese aja jooksul. Nii kulub tunni aega vähe ja küsitletud saavad kõik kohal viibinud lapsed.

Küsitluse eesmärgiks oli uurida laste internetikasutust mitmest aspektist lähtuvalt: Interneti kättesaadavus, kasutamise tihedus, tegevused Internetis ning kui palju neid vanemate poolt kontrollitakse, kuidas saadakse teada uutest lehekülgedest. Samuti sisaldas ankeet küsimusi informatsiooni otsimise ja kasutatavate otsingumootorite kohta. Küsimuste ja vastusevariantide koostamisel olid aluseks Mediapro (A European... 2006) ja KIM-Studie (KIM-Studie... 2007) uurimused. Ankeet koosnes kuueteistkümnest küsimusest, neist suurem osa valikvastustega.

Küsimustikuna kasutasin eelmisel aastal seminaritöö raames koostatud ankeeti, mille palusin esmalt täita testgrupil. Viinud sisse mõningad muudatused, kasutasin seda Tartu Veeriku Kooli õpilaste Interneti kasutamise uurimiseks. Tulemuste põhjal valmis eelmisel aastal seminaritöö (Serv 2008). Sel aastal täitsid sama küsimustiku Osula Põhikooli õpilased ja töös on kahe kooli tulemusi võrreldud. Samuti tuuakse võrdluseks järgmised uurimused: Omnibussi küsitlus (Lapsed... 2006) – 6-14-aastased lapsed, Mediapro küsitlus (Mida... 2006) – 12-18-aastased noorukid, Eurobarometer uuring (Towards... 2008) – 6-17-aastased küsitletud, KIM-Studie uurimus (2007 ja 2009) – 6-13-aastased vastajad ning Sonia Livingstone uurimus (Livingstone, Bober 2004) – 9-19-aastased noored.

Ankeet sisaldas esimesele ja teisele klassile suhteliselt võõraid sõnu nagu „kontrollima“, „surfama“ ja „otsingut tegema“, kuna neid sõnu on raske asendada lihtsamatega. Arvestades võimalusega, et lapsed võivad mitte taibata nende tähendust, selgitasin iga kord enne küsimustiku täitmist klassile nii küsimuste mõtet kui ka keeruliste sõnade tähendust.

Uurimuse viisin läbi Osula Põhikoolis küsimustikku kasutades (vt lisa 1). Küsitlusele vastasid esimese kuni kuuenda klassi õpilased aprilli alguses. Ankeedid olid paber kandjal ning nad esitati klassile üheaegselt. Kokku vastas küsimustele 81 õpilast, neist 34 poisid (42%) ja 47 tüdrukud (58%). Arvulist jaotumist klasside ja soo kaupa näitab järgnev tabel.

Tabel 1
Vastanute jaotus soo ja klasside kaupa

	1. klass	2. klass	3. klass	4. klass	5. klass	6. klass	Kokku
Tüdrukuid	9	5	5	9	9	10	47
Poisse	8	3	5	7	6	5	34
Kokku	17	8	10	16	15	15	81
%	21,0	9,9	12,3	19,8	18,5	18,5	100
Klassis õpilasi	17	8	11	17	16	16	85
Küsitletuid (%)	100	100	90,9	94,1	93,8	93,8	95,3

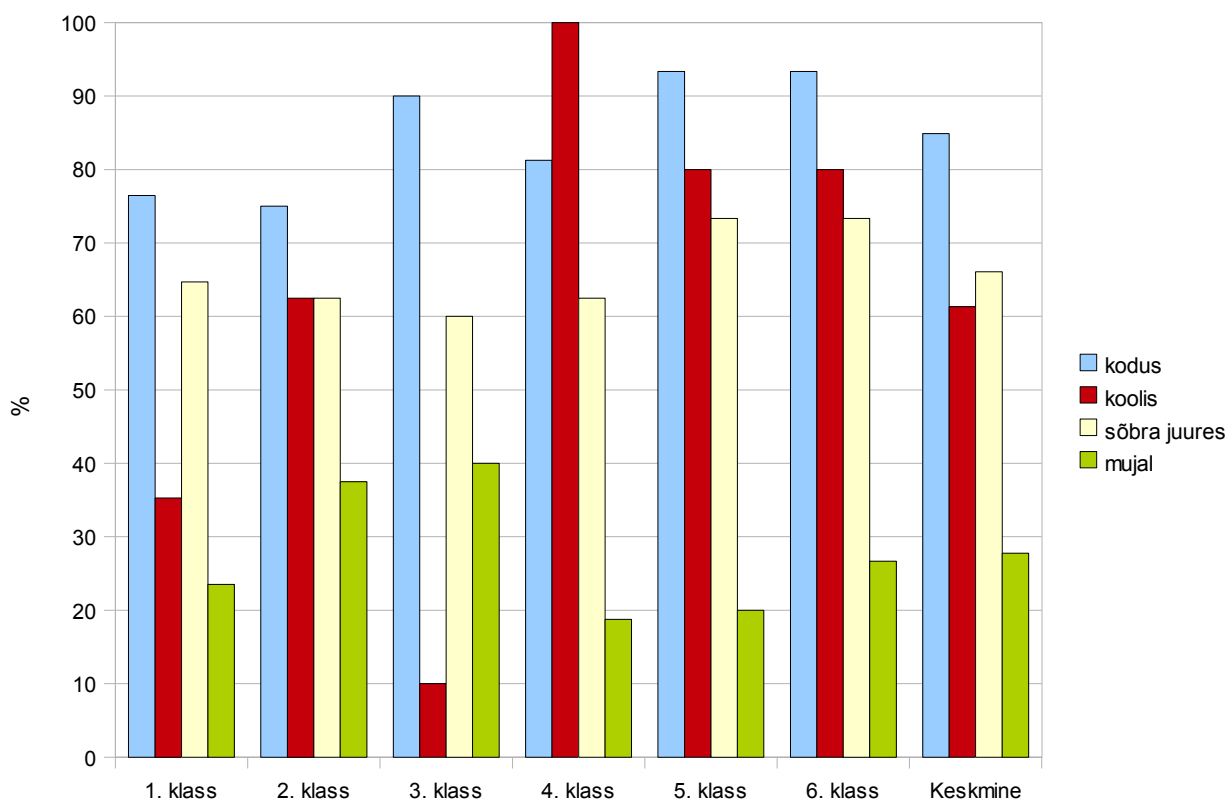
Kõige rohkem ankeete täitsid esimese klassi õpilased, kõige vähem teise klassi lapsed. Mõlemas klassis vastasid kõik õpilased. Tüdrukute arv oli kõige suurem 6. klassis (10), poisid aga esimeses klassis. Küsitlus viidi läbi pikapäevarühma ja tundide ajal, seega võttis küsimustiku täitmisest osa enamuse õpilastest (95,3%).

2.2. Osula Põhikooli esimesest kuuenda klassi õpilaste Interneti kasutusest

Küsitluse tulemused esitatakse ankeedis esitatud küsimuste järjekorras. Esimesena uuritakse Interneti kasutust üldiselt (kus, kui tihti ja kui pikalt), seejärel vaadeldakse Interneti kasutamise eesmärgi ja kuidas saavutati oma kasutusoskus ning viimasena analüüsitakse õpilaste vastuseid, mida nad on andnud info otsimise ja oma tegevuse piiramise kohta vanemate poolt.

2.2.1. Interneti kasutamine lähtuvalt kohast ja ajast

Kõige rohkem kasutatakse Interneti kodus (vt joon 1), kusjuures võib märgata, et vanemates klassides suureneb koduse internetiühendusega laste osakaal. Kui esimeses klassis kasutavad Interneti kodus 76,5%, kolmandas klassis 90%, siis viiendas ja kuuendas juba 93,3% küsitletutest. Kokku pääseb kodusest arvutist Interneti 85,2% õpilastest. Võrreldes neid andmeid Tartu Veeriku Kooliga, tuleb ilmsiks, et vastavad näitajad Tartus on suuremad. Esimeses, kolmandas ja kuuendas klassis said kõik kodus Interneti kasutada, keskmine oli 95,6%. Arvatavasti mängivad selles rolli nii internetiühenduse parem kättesaadavus linnas kui ka vanemate majanduslik seis.

Joonis 1

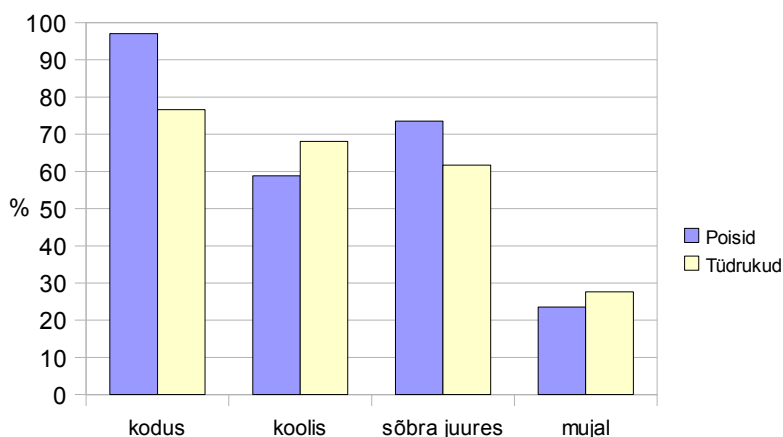
Interneti kasutuskohad

Koolis kasutab Interneti terve neljas klass. See fakt on seletatav projektiga „Tere, kevad!“, millest õpetaja juhendamisel osa võetakse. Alates viiendast klassist algavad arvutitunnid ning nagu jooniselt 1 näha, leidub vanemate laste seas enam neid, kes koolis internetiühendust

kasutavad. Kõikidest küsitletud õpilastest kasutab koolis Internetti 64,2%. Tartu Veeriku Koolis keelati esimesel neljal klassil arvutiklassi kasutamine, seega jäid nende näitajad väga madalaks. See-eest kasutas Internetti koolis suurem osa viiendast ja kuuendast klassist (vastavalt 100% ja 88,9%), seega rohkem kui Osulas vastavates klassides.

Sõbra juures kasutab Internetti keskmiselt 66,1% ja mujal 27,7% küsitletutest. Muude kasutuskohadena toodi sagedamini välja vanaema pool, ema töökohas, sugulaste juures, vabaajakeskuses. Vaid kaks esimese klassi õpilast (2,5% kõigist uuritud lastest) märkisid, et nemad ei ole kasutanud Internetti. Tartu Veeriku Koolis olid vastavad näidud suhteliselt sarnased – 62,7% sõbra juures ja 21% mujal.

Huvitav fakt selgus tulemuste soolisel eristamisel: 97,1% poistest omab juurdepääsu Internetile kodus, vaid ühel poisil 34-st pole sellist võimalust. Tüdrukutel on vastav protsent tunduvalt väiksem (76,6%). Poisid kasutavad Internetti rohkem ka sõbra juures, tüdrukud enam koolis, kuid nende punktide juures ei ole erinevused nii suured (vt joon 2).

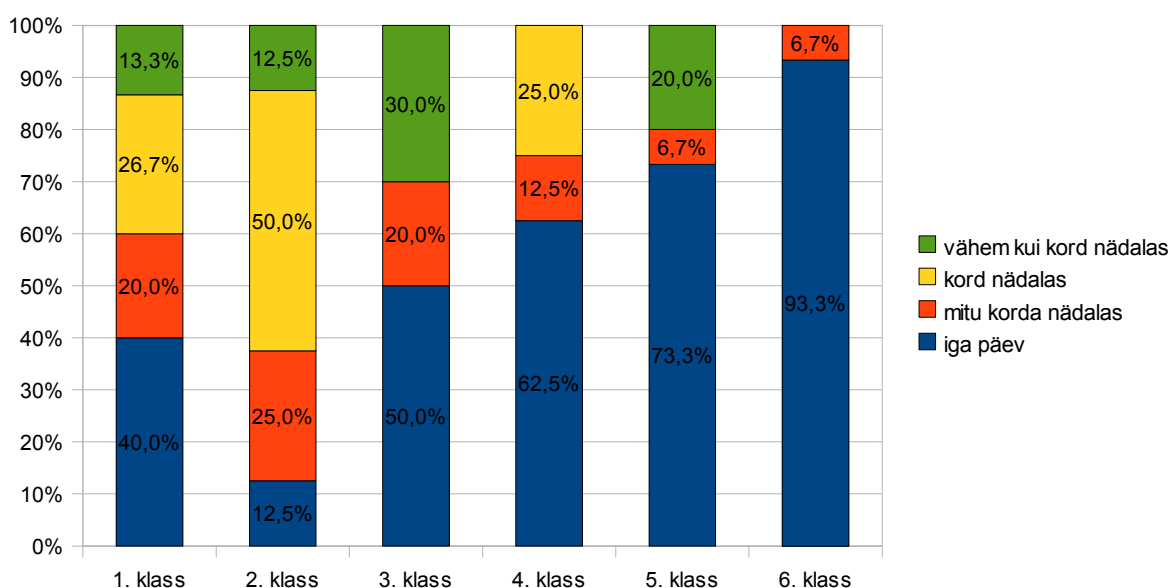

Joonis 2

Interneti kasutuskohad soo järgi

Tulemused sarnanevad Mediapro mõne aasta taguse küsitluse tulemusena saadud arvudele: kodune internetiühendus oli olemas 85,4%-l õpilastest (Mida... 2006, lk 11). Eurobarometer uuring (Towards... 2008, lk 16-17) andis veidi teistsuguseid andmeid: Eestis kasutab Internetti 93% lastest. Neist 97% kodus arvutis, 44% koolis, raamatukogus või mõnest muus avalikus kohas vaid 6%. Sõbra juures kodus käib Internetti kasutama 31% lastest.

Interneti kasutamise sagedust uurides selgub, et lapsed kasutavad Interneti suhteliselt tihti (vt joon 3). Kõige suurem osa - 47 õpilast (58%) peaaegu iga päev või iga päev, üsna võrdselt on mitu korda nädalas või kord nädalas kasutajaid (vastavalt 13,6% ja 14,8%). Üheksa vastanut (11,1%) kasutavad Interneti harvem kui kord nädalas. Jooniselt võib selgelt märgata tendentsi igapäevaste kasutajate osakaalu suurenemiseks vanemates klassides. Uurides soolisi erisusi, võib märgata poiste sagedasemat Interneti kasutust. Iga päev viibib neist Internetis 67,6% (tüdrukutest 51,1%), mitu korda nädalas 17,6% (tüdrukutest 10,6%). Kui võrrelda tulemusi Tartu Veeriku Kooliga, selgub, et Tartu lapsed kasutavad Interneti sagedamini. Igapäevaseid kasutajaid oli seal 65,3%, mitu korda nädalas kasutas Interneti 16,9% ja kord nädalas 9,35% vastanutest.

Joonis 3

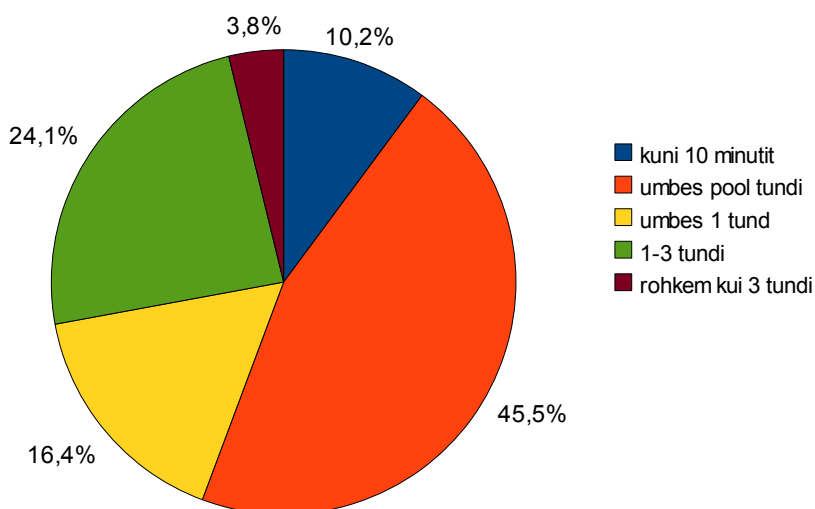
Interneti kasutussagedus

Osula Põhikoolis saadud näidud on lähedased Eesti uuringutes saadutega, kuigi jäävad veidi madalamaks. Omnibussi uuringu tulemustest selgub, et 6-14-aastasest lastest kasutab Interneti 70% igapäevaselt ning näitaja suureneb vanemate laste hulgas (Lapsed... 2006, lk 4). Eurobarometer küsitlusest (Towards... 2008, lk 70) nähtub, et Eesti lastest kasutab iga päev Interneti 71,4%, mitu korda nädalas 11,6%, kord nädalas 3,8%, kord-paar kuus 4,2% ja üldse mitte 7,8%.

Saksamaal ja Suurbritannias läbiviidud uuringud andsid teistsuguseid tulemusi. KIM-Studie

uurimuse järgi kasutab igapäevaselt või peaaegu iga päev Internetti vaid 14% 6-13-aastastest lastest Saksamaal. Üsna võrdselt jaotuvad ülejäänud kahte suurde gruppi: kord-paar nädalas (43%) ja harvem kui kord nädalas (42%) kasutajad. (KIM-Studie... 2007, lk 42) Sonia Livingstone uurimusest (2004, lk 18) selgub, et Suurbritannia lastest on igapäevased Interneti kasutajad 41%, 43% teevad seda nädalas korra või sagedamini.

Keskmise näitaja Osula koolis viivad alla teise klassi õpilased, kellest üsna vähesed kasutavad Internetti iga päev. Samas on tulemused muudes klassides üsna sarnased Tartu Veeriku Kooli õpilaste näitudega: esimeses klassis 42,9% (Osulas 40%), kolmandas 55% (Osulas 50%), viiendas 72,5% (Osulas 73,3%) igapäevaseid kasutajaid. Eelpool väljatoodu põhjal võib järeldada, et Tartu Veeriku Koolis ja Osula Põhikoolis on Interneti kasutustihedus suhteliselt sarnane, kuigi Tartus jäävad vastavad näitajad veidi suuremaks.

Joonis 4

Internetis viibitud aeg

Vaadates Internetis viibimise pikkust (vt joon 4), selgub, et umbes pool küsitletutest kirjutas vastuseks pool tundi, 19 õpilast (24,1%) 1-3 tundi ja 13 last (16,4%) tund aega. 72,1% vastanutest jääb Interneti kasutusaeg tunni piiresse. Tulemused sarnanevad Tartu Veeriku Koolist saadutega, Osulas on ainult tunduvalt enam poole tunni kaupa kasutajaid. Tartus jagunesid

tulemused järgmiselt: kuni 10 minutit 10,9%; umbes pool tundi 30,3%; tund aega 31,1%; 1-3 tundi 22,7% ning rohkem kui kolm tundi 5%. Tunni piiresse jääjaid oli Tartu koolis 72,3%.

Kõige pikemalt Internetis viibijaid oli kokku kolm, kõik poisid. Vaadates soolisi iseärasusi, selgub, et nii poistel kui tüdrukutel on umbes sama palju neid, kes viibivad Internetis 10 minutit (kümnendik vastanuist) ja pool tundi (mõlemaid üle 40%). Suuremad erisused tulevad nende puhul, kes kirjutasid ajaks tund aega (tüdrukutest 24,4%, poistest vaid 5,9%) ja 1-3 tundi (tüdrukutest 20%, poistest 29,4%).

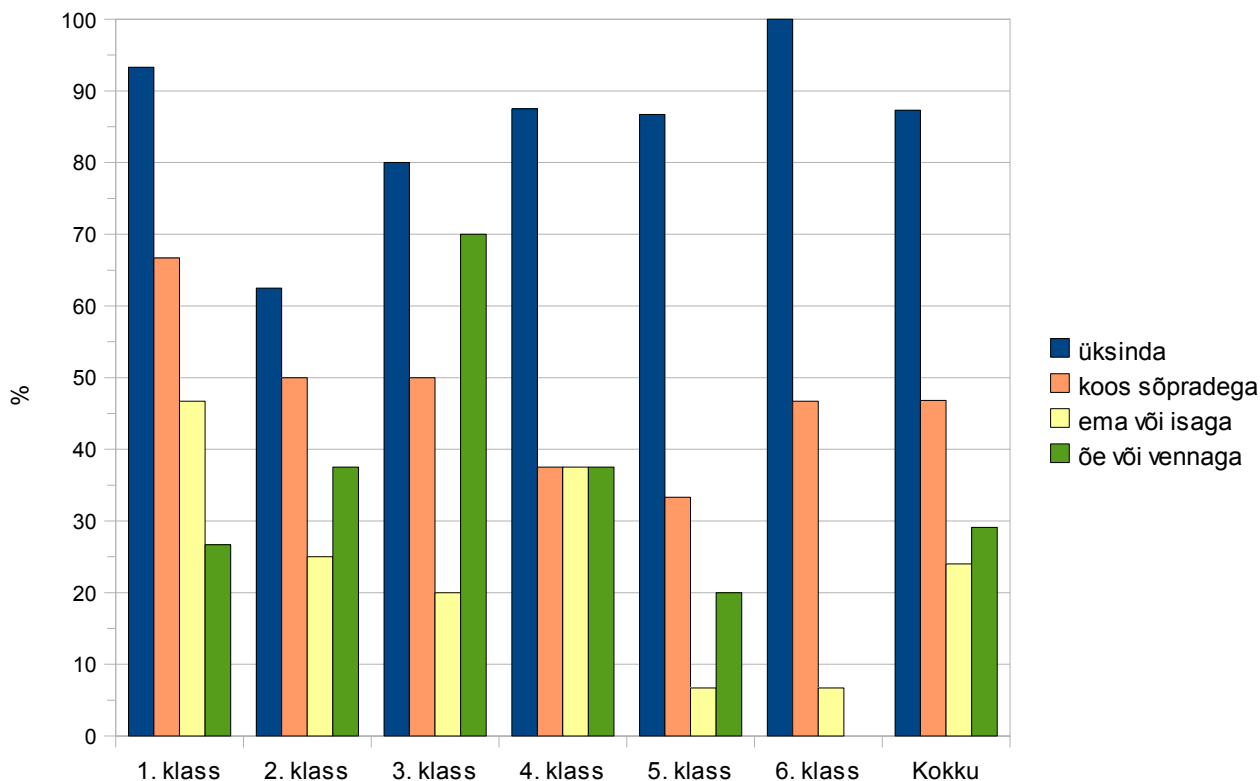
Uurides tulemusi klasside kaupa, võiks eeldada, et kasutusaeg pikeneb laste vanuse suurenedes, kuid seda kindlalt väita ei saa, kuigi väikest tendentsi selles suunas võib leida. Esimesed klassis jagunesid vastused suhteliselt võrdselt esimese kolme vastusevariandi vahel (10 minutit, pool tundi ja tund aega). Pool teisest klassist märkis ajaks tund aega. Nii kolmandas kui neljas klassis leidis umbes 70% neid, kes kasutavad Internetti korraga pool tundi. Viiendas ja kuuendas klassis oli võrdselt ligi 40% lapsi, kes viibivad Internetis pool tundi ja 1-3 tundi.

Väljatoodud andmed erinevad välismaa küsitlustel leitudest. Saksamaal tehtud uuringu järgi arvavad 52% lastest oma keskmiselt Internetis viibitud aega jäävat alla poole tunni, 33% pakub selleks ajaks 30 kuni 60 minutit ning viisteist protsenti üle tunni. (KIM-Studie... 2009, lk 39) Suurbritannia lastest piirduvad 19% vaid 10-minutilise Interneti kasutamisega, 25% veedavad seal keskmiselt pool tundi, 23% tund, 14% tund kuni kolm tundi ning 6% rohkem kui kolm tundi päevas (Livingstone, Bober 2004, lk 19).

Ankeedis uuriti, kellega koos Internetti kasutatakse. Suurem osa lapsi (85,2%) saab Internetti kasutada üksinda. Selliste õpilaste osakaal suureneb vanemates klassides, kuuendas klassis võivad juba kõik ilma kaaslasteta Internetti kasutada. Vaid kümne õpilase ankeedist võis välja lugeda, et nad ei saa seda kunagi üksi teha. Poiste iseseisvuse tase on tunduvalt suurem, nimetatud kümnest olid vaid kaks poisid. 37 noort (45,7%) käib Internetis koos sõpradega, kusjuures ka siin on poiste osakaal palju suurem. Nendest kasutab Internetti koos sõbraga 58,8%, tüdrukutest vaid 36,2%.

Emaga ja isaga Interneti kasutamine jääb üsna väheseks, isegi esimeses klassis 41,2% ning edaspidi

võib märgata vanemate tähtsuse jätkuvad kahanemist – viiendas ja kuuendas klassis vaid 6,7%. Ka selle punkti vastustes on poiste osakaal suurem. Koos vanematega kasutavad Internetti 29,4% poistest, kuid ainult 19,1% tüdrukutest. Vastusevarianti „õe või vennaga“ märgistas kõige enam kolmas klass (70% õpilastest), kuid vanemates klassides see protsent hakkab vähenema ning kuuendas klassis jõuab juba nullini (vt joon 5). Poiste ja tüdrukute vahel suuri erinevusi ei leidunud.

Joonis 5

Kellega koos kasutatakse Internetti

Koos õpetajaga kasutasid Internetti 17 õpilast (21,5%), üsna võrdselt poisid ja tüdrukud. Klasside kaupa vaadelduna on koos õpetajaga Interneti kasutajate arv väga erinev, esimeses ja kolmandas klassis üks õpilane, teises klassis 37,3% õpilastest, kuuendas 40%. Ilmselt mängib siin suuremat osa pigem õpetaja(te) aktiivsus kui laste vanus. Isikutena, kellega koos veel Internetti külastati, kirjutas kolm last (3,8%) sugulasi: vanaema ja tädi.

Võrreldes tulemusi Tartu Veeriku Kooliga, nähtuvad mitmed erinevused. 95% neist said

Internetti kasutada üksinda (Osulas 87,3%). Veeriku Koolis kasutati enam Internetti koos sõbraga: 60,5% küsitletutest (Osulas 46,8%), kusjuures rohkem neljandas ja viiendas klassis (Osulas esimestes klassides) ning koos vanematega: 31,9% vastanutest (Osulas 24%). Vaid õe või vennaga koos kasutajate arv osutub sarnaseks: Tartus 30,3%, Osulas 29,1%.

KIM-Studie andmeid vaadates tuleb välja, et Eesti lapsed käivad Internetis rohkem nii üksi kui sõpradega. Saksamaa laste seas saab üksinda Internetti minna umbes kolmandik. 15% neist kasutab Internetti koos sõpradega, 42% koos vanematega, kusjuures 6-9-aastastest vastas vaid veerand, et käib Internetis üksi või koos sõpradega, 10-11-aastaste hulgas oli niisuguseid juba pool ning vanemate laste puhul juba ligi kolmveerand küsitletutest. (KIM-Studie 2007, lk 45)

Osula Põhikoolis kasutavad õpilased Internetti kõige rohkem kodus (85,2%), sõbra juures (66,1%) ja koolis (64,2). Vaid ühel poisil ja üheteistkümnel tüdrukul polnud kodus internetiühendust. Internetti kasutatakse suhteliselt tihti, üle poole noortest (58%) iga päev ning võrdselt veidi üle kaheksandiku mitu korda nädalas ja kord nädalas. Vaid kaks esimese klassi tüdrukut ei ole kunagi Internetti kasutanud. Internetis viibimise pikkuse kohta kirjutas umbes pool küsitletutest (45,5%) pool tundi, 19 õpilast (24,1%) 1-3 tundi ja 13 last (16,4%) tund aega. Kasutuse sageduselt on poiste näitajad kõrgemad. Suurem osa lapsi (85,2%) saab Internetti kasutada üksinda, 37 noort (45,7%) koos sõpradega, 23,5% koos ema või isaga, koos õe või vennaga 28,4% ja koos õpetajaga 21%.

2.2.2. Interneti kasutamise eesmärgid

Ankeedis paluti kirja panna kolm veebilehekülge, mida sagedamini külastatakse. Kõige enam kirjutati rate.ee (37 korda), mangukoobas.ee (25 korda), hot.ee (11 korda), youtube (11 korda) ning runescape.com (11 korda). Enam nimetati veel orkut.com, lastekas.ee, playray.com, msn.com, miniclip.com ja crime.ee. Nimekirja kõikidest kirjapandud lehekülgedest võib leida lisas 2.

Mängukoopa vastu, mis on väga populaarne esimeses neljas klassis, võib märgata kiiret huvi

langust alates viiendast klassist. Selle lehekülje kirjutas ankeeti 41,2% esimesest klassist, 62,5% teisest, 40% kolmandast ja 37,5% neljandast klassist. Viiendas klassis märkis selle üles vaid kolm õpilast (20%) ning kuuendas mitte keegi. Ilmselt ammendab end see mängimise koht vanuse kasvades, leitakse uusi ja huvitavamaid välismaiste veebilehtede seast. Sama võib väita saidi lastekas.ee kohta, sest enamus selle lehekülje külastajaid õpib esimeses klassis. Alates kolmandast klassist aga ei märgita enam seda kordagi. Runescape.com osutus esimeses klassis kõige menukamaks kohaks, 41,2% neist panid juba selle aadressi kirja. Järgnevates klassides aga mainitakse seda üsna harva.

Rate.ee on kõige populaarsem 3., 4. ja 5. klassis, seda lehekülge kirjutas vastavalt 70%, 50% ja 80% klassist. Kuuendas klassis käib seal sagedasti vaid 33,3% vastanutest. Youtube.com kasutajate hulk suureneb vanemates klassides. Kui nooremate laste hulgas leidub igas klassis üks märgitud lehekülje kohta, neljandas ja viiendas kaks, siis kuuendas klassis juba neli. Kolmanda ja neljanda klassi tüdrukute lemmiklehekülge on stardoll.com. Kuuendas klassis muutub väga menukaks eelnevalt vaid korra märgitud orkut.com, 46,7% õpilastest külastab seda lehekülge sageli. Võib öelda, et kui esimestes klassides on sageli külastatavaid lehekülgi suhteliselt piiratud hulk, siis klassinumbri suurenedes laieneb valik tunduvalt.

Esimeses ja teises klassis osutus probleemiks aadresside õige kirjutusviis. Mõnede puhul võis aimata, millega tegu (näiteks mängugopas, mangukoopas, mängukobas, iõutup, joutube, miniklip, tragofable, happetrepe.com, runeskeip), kuid osad jäidki mõistatuseks. Viimaste näiteks võib tuua menchquesd, keteaas, kamefriin.

Tartu Veeriku Koolis osutusid populaarseteks samad leheküljed kui Osulaski, kuigi järjekord oli teistsugune. Tartus nimetati kõige enam youtube.com, e-kool, mängukoobas ja rate. Nii nagu Osulaski, olid just algklassides väga populaarseteks lehekülgedeks lastekas.ee, runescape.com ja mangukoobas.ee, vanemates klassides neid enam ei külastatud. Sarnaselt Osula lastele võis märgata, et just alates kolmandast klassist hakkasid paljud õpilased rate.ee kasutama.

Ankeedis uuriti, millega tegeldakse Internetis. Kooli jaoks vajalikke asju otsib 70,4%

vastanutest, nooremates klassides vähem, kuid vanemates juba neli viiendikku õpilastest. Enda jaoks huvitavaid asju otsib suur osa (umbes üheksa kümnendikku) kolmandast, neljandast ja viiendast klassist (vt tabel 2). Online mängu mängivad paljud lapsed teisest, kolmandast, neljandast ja viiendast klassist, näitaja on madalam esimeses (58,8%) ja kuuendas klassis (46,7%). Lastelehekülgede külastajate arv püsib kõrgena kuni viienda klassini (üle poole õpilastest), kuid langeb tunduvad kuuendas klassis (13,3%). E-mailide kirjutamise ja lugemisega tegeldakse esimeses klassis veel vähe (17,6%), kuid järjest rohkem vanemates klassides. Kui kolmandas klassis saadab e-maile 40%, viiendas 86,7%, siis kuuendas klassis ei tee seda vaid üks õpilane. Samasugust kasvutendentsi klasside lõikes võib märgata suhtlemises Interneti teel. Kui esimeses ja teises klassis kasutavad sellist suhtlemisvõimalust vaid ligi pooled, neljandas kolm neljandikku, siis kuuendas klassis juba kõik õpilased. Ka muusikat kuulatakse vanuse suurenedes üha rohkem. Lihtsustatult võib öelda, et igal aastal suureneb muusika kuulajate hulk kümnendiku võrra. Esimeses klassis on näitaja umbes 50%, teises ligi 60%, kolmandas 70%, kuuendas 100%.

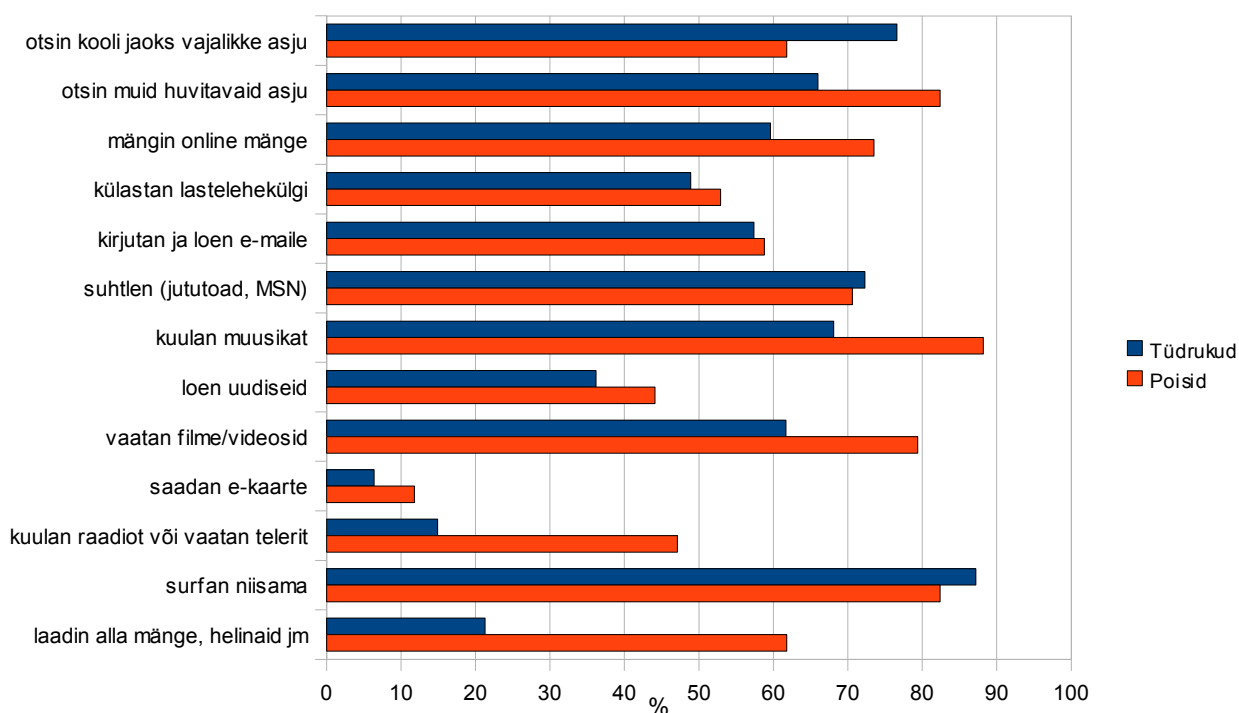
Tabel 2

Laste tegevused Internetis

Tegevus	1. kl (%)	2. kl (%)	3. kl (%)	4. kl (%)	5. kl (%)	6. kl (%)	Kokku
surfan niisama	76,5	62,5	80	93,8	86,7	100	85,2
kuulan muusikat	52,9	62,5	70	81,3	86,7	100	76,5
otsin muid huvitavaid asju	64,7	50	90	81,3	93,3	53,3	72,8
suhtlen (jututoad, MSN)	47,1	50	60	75	86,7	100	71,6
otsin kooli jaoks vajalikke asju	64,7	37,5	50	81,3	80	86,7	70,4
vaatan filme/videosid	52,9	62,5	70	62,5	86,7	80	69,1
mängin online mängu	58,8	87,5	70	68,8	73,3	46,7	65,4
kirjutan ja loen e-maile	17,6	37,5	40	62,5	86,7	93,3	58
külastan lastelehekülgi	52,9	62,5	70	62,5	53,3	13,3	50,6
loen uudiseid	23,5	37,5	40	37,5	60	40	39,5
laadin alla mängu, helinaid jm	41,2	37,5	40	31,3	20	60	38,3
kuulan raadiot või vaatan telerit	35,3	25	20	43,8	6,7	33,3	28,4
saadan e-kaarte	5,9	0	0	12,5	6,7	20	8,6

Umbes 40% lastest loeb uudiseid ja laadib alla mängu, helinaid jm faile. Üsna sage tegevus on ka filmide või videote vaatamine (69,1% õpilastest), rohkem tegeldakse sellega vanemates klassides. Kõige populaarsemaks osutus niisama surfamine, mida teeb 85,2% küsitletutest,

kusjuures näitaja püsib suhteliselt kõrgena alates esimesest klassist. Vähem kuulatakse raadiot ja vaadatakse televiisorit (28,4%). Vaid seitse last (8,6%) saadab e-kaarte.

Joonis 6

Poiste ja tüdrukute tegevused Internetis

Jooniselt 6 selgub, et pea kõikide tegevuste juures on poiste osakaal suurem. Vaid kooli jaoks otsimises, suhtlemises ja surfamises on tüdrukud aktiivsemad. Eriti suureks muutub poiste ja tüdrukute vaheline erinevus huvitavate asjade otsimises, online mängimises, muusika kuulamises, filmide või videote vaatamises, raadio kuulamises või teleri jälgimises ning mängude, helinate jms allalaadimises. Viimaste tegevuste juures võib vahet mõõta kordades. Raadio või televiisori jälgimisega tegeleb seitse tüdrukut (14,9% tütarlastest) ja 16 poissi (47,1% poeglastest). Faile laadib alla 10 tüdrukut (21,3% tütarlastest) ja 21 poissi (61,8% poisslastest).

Uurides tegevusi Internetis Tartu Veeriku Koolis, tuli välja, et vastavad protsendilised näitajad on võrreldes Osula Kooliga suuremad. Koolitööde jaoks otsis materjale 82% (Osulas 70,4%), muid vajalikke asju 87,4% (Osulas 72,8%). Palju rohkem õpilasi ka mängis (vastavalt 86,1% ja 65,4%), luges uudiseid (vastavalt 65,6% ja 39,5%), saatis e-kaarte (Tartus 37,9% ja Osulas 8,6%) ning laadis alla faile (58,3% ja 38,3%). Umbes sama suur osa vastanutest mõlemast koolist

tegeles suhtlemisega (Tartus 69,5%; Osulas 71,6%), muusika kuulamisega (vastavalt 77,7% ja 76,5%) ja surfamisega (Tartus 85,6%; Osulas 85,2%).

Osad näidud sarnanevad Sonia Livingstone poolt korraldatud küsitluse tulemustega. Livingstone andmeil (2004, lk 21) kasutatakse Interneti enam koduste tööde (90%) ja muu info otsimise (94%) jaoks. 72% saadab või loeb e-maile, 70% mängib online mänge, 45% laadib muusikat alla ja 21% suhtleb jututubades. Saksamaa laste (KIM-Studie... 2009, lk 40) populaarsemad tegevused Internetis on otsingumootorite kasutamine (50%), kooli jaoks info otsimine (45% vastanutest), muu info otsimine (38%), online-mängude mängimine (33%), ja surfamine (27%). Vähem tegeldi muusika kuulamise, muusika allalaadimise, filmide, videote vaatamise ja e-kaartide saatmisega. Need tulemused ei sarnane antud töös saadutele.

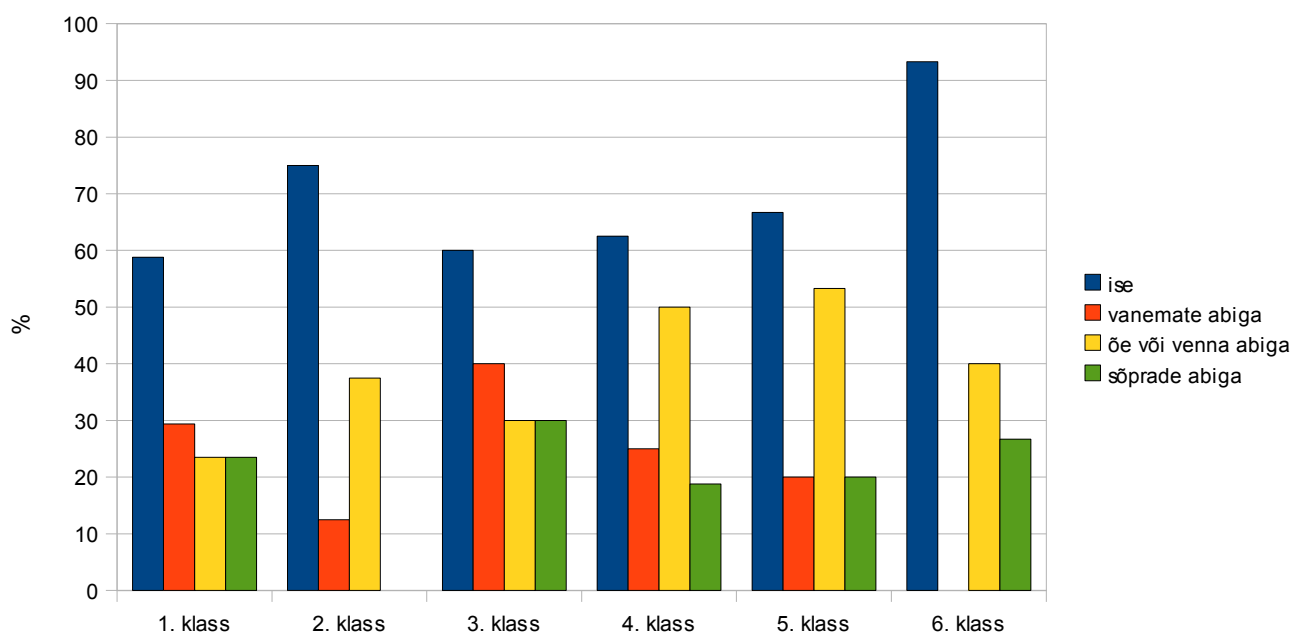
Leheküljed, mida Osula Põhikooli õpilased sagedamini kasutavad, on suuremas osas meelelahutuslikud – mängimiseks, suhtlemiseks. Seda kinnitab ka kõige enam külastatavate aadresside nimekiri, mille eesotsas seisavad rate.ee, mangukoobas.ee, hot.ee ja youtube.com. Eksisteerivad mõned leheküljed, mis on eriti populaarsed esimestes klassides (lastekas.ee, mangukoobas.ee, runescape.com), vanemates klassides leitakse eneste jaoks ilmselt juba muid saite, sest nimetatud lehekülgede külastatavus väheneb või kaob hoopiski.

Tegevusi leitakse mitmesuguseid. Kõige rohkem surfatakse, seitse õpilast kümnest otsib informatsiooni, mängib online mänge, suhtleb, kuulab muusikat ning vaatab filme või videosid. Vanemates klassides osatakse Interneti võimalusi rohkem ära kasutada ning oma tegevusi mitmekesistada. Koos vanuse suurenemisega hakatakse rohkem kirjutama e-maile, suhtlema, muusikat kuulama, e-kaarte saatma.

2.2.3. Interneti tundmaõppimine

Õpilased kirjutasid, kellelt nad saavad teadmisi Interneti alal (vt joon 7). 69,1% vastanutest kirjutab, et avastab Interneti võimalusi ise, isegi esimeses klassis on selliseid õpilasi 58,8%.

Vanemate abi kasutas 21% õpilastest, kusjuures vanemate tähtsus on kõige suurem kolmandas klassis, vähenedes neljandas ja viiendas klassis ning jõudes kuuendas klassis nullini. Õdede-vendade abil saavad targemaks 39,5% vastanutest, neljandast ja viiendast klassist umbes pooled, teistest vähem. Sõprade osakaal jääb suhteliselt madalaks, vaid 21% lastest märgib sõbra abi Interneti kasutama õppimisel. Õpetaja abistas Interneti tundmaõppimisel kümnet last (12,3%) (enamus neist õpivad vanematest klassidest), raamatust otsis infot vaid neli õpilast (4,9%) ning Internetist 11 vastajat (13,6%).

Joonis 7

Kelle abiga õpitakse Interneti kasutama

Vastuseid soo järgi eristades selguvad sugupoolte vahelised suured erinevused. Kui tüdrukutest õpib ise Interneti tundma 57,4%, siis poistest 85,3%. Ema või isaga koos õppis 25,5% tütarlastest, kuid vaid 14,7% poistest. Õe või venna abiga on Interneti vallas targemaks saanud 46,8% neidudest ja 29,4% poeglastest ning õpetaja abiga kaheksa tüdrukut (17%) ning kaks poissi (5,9%). Sõbra ja raamatu abi kasutatakse mõlemast soost laste puhul üsna võrdselt.

Eelmisel aastal Tartus saadud tulemused ei sarnane nende andmetega, kuigi mõned näitajad on üsna lähedased. Tartu lapsedki õpivad kõige rohkem ise (72,9%), erinevusi on märgata õppimise juures vanemate abiga (38,8%), õdedelt-vendadelt (22,9%) ja sõradelt (28,1%). Niisiis õpivad

Osula kooli lapsed rohkem õdedelt-vendadelt, kuid vähem emalt-isalt ja sõpradelt. Õpetajate ja raamatute osatähtsus on mõlemas koolis madal. Nii nagu Osulaski, meeldib Veeriku Koolis poistele enam õppida ise, tüdrukutele aga koos ema või isa, õe või venna ning õpetajaga.

Sama küsimust uuriti Omnibussi küsitluses (Lapsed... 2006, lk 5), kuid tulemused ei kattu antud tööga. Leiti, et vanematel on tähtis koht Interneti õppimisel: veidi üle poolte lastest saavad just neilt teada, mismoodi Internetis käituda. Olulisteks isikuteks sellealase teabe vahendamisel tuleb pidada õpetajaid, nendelt sai õpetust 35% uuritutest. Venna või õe käest on juhatus saanud 21% ning vanaisa-vanaema käest vaid 3% lastest.

Tabel 3

Kellelt küsitakse nõu probleemide korral

	1. kl (%)	2. kl (%)	3. kl (%)	4. kl (%)	5. kl (%)	6. kl (%)	Keskmine
isalt või emalt	47,1	75	60	56,3	53,3	20	52,0
õelt või vennalt	35,3	50	30	56,3	53,3	46,7	45,3
sõpradelt	35,3	37,5	30	31,3	33,3	46,7	35,7
ei küsigi abi	23,5	37,5	30	31,3	26,7	46,7	32,6
õpetajalt	5,9	25	0	12,5	26,7	26,7	16,1
uurin raamatust	11,8	25	20	18,8	0	0	12,6
uurin Internetist	23,5	12,5	0	12,5	6,7	20	12,5
kelleltki teiselt	11,8	0	10	12,5	0	13,3	7,9

Probleemide korral Interneti kasutamisel pöörduakse kõige rohkem abi saamiseks vanemate poole (52%). Mõistetakse, et seda teevad enam väiksemad lapsed, kuuendas klassis aga vaid viiendik. Hiljem vanemate osakaal väheneb, suureneb hoopis õpetajate tähtsus (vt tabel 3). Alla poolte vastanutest küsib nõu õdedelt-vendadelt, kolmandik sõpradelt, 12,5% otsib lahendust Interneti kaudu ja kolmandik proovib hakkama saada ilma abi küsimata. 7,9% pöördub probleemide korral kellegi teisel poole, tavaliselt osutub selliseks isikuks mõni sugulane: tädi või onu.

Tüdrukute ja poiste vastuseid võrreldes selgub, et võrdselt kasutatakse vanemate abi. Sõprade nõu tarvitab 14 poissi (41,2%), kuid tüdrukutest vaid 31,9%. Võrreldes poistega kasutavad tütarlapsed sagedamini õe või venna abi (ligi pooled, poistest vaid kolmandik). Poisslapsed aga on aktiivsemad lahenduse otsimisel Interneti kaudu (20,6%, neidudel 8,5%) ning iseseisvad

probleemilahendajad (50%, tüdrukute seast 19,1%).

Tartu Veeriku Kooli õpilased kasutavad enam vanemate abi (69,5%), kuid pöörduvad vähem õpetaja poole. Samuti leidis Tartus tunduvalt vähem neid, kes probleemi korral uurisid raamatut (4,6%) ning proovisid ise hakkama saada (21,5%). Sarnaselt Osula Kooli lastega püüdsid poisid rohkem iseseisvalt, sõprade abiga ja Interneti kaudu probleeme lahendada, tüdrukud aga toetusid enam perele (Osulas õele või vennale, Tartus aga vanematele).

Saksamaal (KIM-Studie 2007, lk 42) saadud tulemused on üsna sarnased. Kõige rohkem küsiti abi vanematelt (isalt 64% ja emalt 39%), veidi vähem sõpradelt (33%), õdedelt-vendadelt (21%). Õpetajate osakaal jäi tunduvalt väiksemaks, neilt küsis nõu vaid 14% lastest.

Tabel 4

Kuidas saadakse teada uutest veebilehekülgedest

	1. kl (%)	2. kl (%)	3. kl (%)	4. kl (%)	5. kl (%)	6. kl (%)	Keskmine
sõpradelt	52,9	75	70	75	86,7	93,3	75,5
õelt või vennalt	35,3	50	70	62,5	53,3	46,7	53,0
otsin ise	64,7	62,5	40	31,3	33,3	60	48,6
televisiorist	23,5	50	50	50	46,7	46,7	44,5
otsingu kaudu	29,4	25	50	37,5	46,7	53,3	40,3
ajakirjandusest	5,9	25	30	31,3	60	46,7	33,2
õpetajalt	5,9	25	30	56,3	53,3	26,7	32,9
isalt või emalt	17,6	37,5	30	37,5	20	13,3	26,0
raadiost	17,6	12,5	0	37,5	20	26,7	19,1

Uute veebilehekülgede avastamisel on kõige suurem osa sõpradel, keskmiselt 75,5% õpilastest saab just neilt soovitusi uute veebilehekülgede otsimiseks ja seda peaaegu kõikides klassides vt tabel 4). Umbes pooled leiavad uusi lehekülgi õe või venna kaudu, ise otsides ja televiisorist. Iseseisvalt otsijate osakaal on tunduvalt suurem esimeses, teises ja kuuendas klassis. Isa ja ema osa Internetist uute saitide leidmisel jääb suhteliselt tagasihoidlikuks, eriti kuuendas klassis (seda märkis vaid kaks last). Kõige vähem saadakse infot uute veebilehtede kohta raadiost. Tulemusi soo kaupa analüüsid selgus, et poisid avastavad uusi lehekülgi enam televiisorist (ligi pooled, tüdrukutest 38,3%), raadiost (vastavalt 32,4% ja 12,8%) ning ise otsimise teel (58,8%, neidudest 40,4%). Tüdrukud aga tõid välja rohkem õde või venda ja õpetajat kui infoallikat uute veebilehekülgede leidmisel.

Tartu Veeriku Koolis leiti uute lehekülgede kohta informatsiooni Osula kooliga võrreldes rohkem sõpradelt (86,5%), otsingu kaudu (51,5%) ning ise otsides (56,1%), kuid vähem televiisorist (35,8%), õelt-vennalt (31,3%) ning õpetajalt (17,1%).

Osula koolist saadud tulemused sarnanevad KIM-Studies saadutega. Uutest lehekülgedest kuulevad Saksamaa noored peamiselt oma sõpradelt (75%), samuti saadakse soovitusi meediakanalitest: televiisorist (38%), ajakirjadest (24%). Ka perekonnasiseselt omandatakse vastavat infot – vanematelt 29% ja õdedelt-vendadelt 17%. Otsingumootoreid kasutab uute lehekülgede leidmiseks 34% ning 24% saab uutest saitidest teada lihtsalt proovimise teel. Vaid 26% väitis, et on saanud õpetajalt vastavat teavet. (KIM-Studie... 2009, lk 42)

Interneti õpitakse kõige rohkem iseseisvalt (58,8% õpilastest), õdedelt vendadelt (39,5%) ning võrdselt vanematelt ja sõpradelt (21%). Väiksem osa Interneti tundmaõppimisel on õpetajatel, Internetil ja raamatutel. Poisid kasutavad rohkem võimalust Interneti kohta teavet koguda iseseisvalt, tüdrukud aga koos õpetaja, vanemate või õe-vennaga.

Probleemide korral pööratakse eelkõige vanemate poole (üle poole vastajatest). Alla poolte lastest küsib nõu õdedelt-vendadelt, kolmandik sõpradelt, 12,5% otsib lahendust Interneti kaudu ja kolmandik proovib hakkama saada ilma abi küsimata. Võrreldes poistega kasutavad tüdrukud sagedamini õe või venna abi, poisid aga on aktiivsemad lahenduse otsimisel sõprade abil, Interneti kaudu ning iseseisvalt probleemide lahendamisel.

Uutest veebilehekülgedest saadakse teada kõige rohkem sõpradelt (75,5%), umbes pooled leiavad uusi lehekülgi õe või venna kaudu, ise otsides ja televiisorist. Kõige vähem saadakse infot uute veebilehtede kohta raadiost. Poisid avastavad uusi lehekülgi enam televiisorist, raadiost ning ise otsimise teel. Tüdrukud tõid välja rohkem õde või venda ja õpetajat kui infoallikat uute veebilehekülgede leidmisel.

2.2.4. Informatsiooni otsimine

Ankeedis paluti mõelda, kust alustatakse materjali otsimist, kui on vaja teha töö haraka kohta. Kõige enam kirjutati selle punkti vastuseks Google – 23 last (28,4% vastajatest), järgnesid Neti – 14 last (17,3%) ning lihtsalt Internet 12 korda (14,8%). Veidi vähem alustataks otsinguid raamatutest – 7 õpilast (8,6%), enamus neist esimesest klassist. Võrdselt neljas korral märgiti otsingu tegemist, raamatukogu külastamist ja Vikipeediat. Vähem pakuti surfamist, lihtsalt arvutit või teatud lehekülgi: miksike.ee, loomad.ee, terekevad.ee, loodus.ee ja harakas.ee. Viimati nimetatut tegelikkuses küll ei eksisteeri, kuid ilmselt proovinuks õpilane seda aadressiribale sisestada.

Ka Tartu Veeriku Koolis saadud vastused olid suhteliselt sarnased. Kõige rohkem märgiti Googlet (50%), Netit (31,7%) ja otsingut (9,2%). Vähem aga Vikipeediat, miksikest, raamatukogu, õpetaja või ema-isa. Algklassides pakuti rohkem kui Osulas alustuseks aadressi harakas.ee.

Tabel 5

Kuidas otsitakse Internetist materjale

	1. kl (%)	2. kl (%)	3. kl (%)	4. kl (%)	5. kl (%)	6. kl (%)	Keskmine
kasutan otsingut	41,2	37,5	80	93,8	93,3	93,3	73,2
surfan	58,8	62,5	50	43,8	33,3	40	48,1
kindlad leheküljed	23,5	25	20	56,3	73,3	33,3	38,6
teemakataloogidest	23,5	37,5	40	37,5	40	20	33,1
ei ole otsinud	29,4	37,5	10	0	0	0	12,8

Kõige rohkem kasutatakse informatsiooni leidmiseks otsingut (73,2%) (vt tabel 5). Kui esimestes klassides teeb seda vaid ligi 2/5 õpilastest, siis kolmandas klassis vastav näitaja kahekordistub ning neljandas, viiendas, kuuendas klassis leidub vaid üks laps, kes otsingut ei tee. Sageduselt järgmised moodused olid surfamine (48,1%), kindlatelt lehekülgedelt (38,6%) ja teemakataloogidest otsimine (33,1%). Üldse ei ole otsingut teinud viis esimese, kolm teise ja üks kolmanda klassi õpilane. Uurides tüdrukute ja poiste vastuseid eraldi, selgub, et poisid kasutavad rohkem surfamist (58,8%, tüdrukutel sama näitaja 38,3%) ja teemakatalooge (38,2%, neidudest 27,7%). Otsingut mitte kasutanud lastest olid seitse tüdrukud ja kaks poisid.

Tartu Veeriku Koolis osutus samuti kõige populaarsemaks vastuseks otsing, mida kasutas 93,1% vastajatest. Surfates otsis materjali 39,3%, teemakataloogidest 29,3% ning kindlatelt lehekülgedelt 23,9% lastest. Ka Tartus kasutasid poisid rohkem surfamist ning otsingut mitte teinud olid kõik tüdrukud.

Järgnevalt uuriti, missuguseid otsingumootoreid lapsed enam kasutavad. Tabelist 6 võib näha, et kõige populaarsemaks osutusid Neti, mida kasutab 61 õpilast (75,3% vastajatest) ning Google (70,4%). Nende kahe veebilehekülje kasutus suureneb vanemates klassides märgatavalt. Sagedamini märgiti ka Delfi otsingut (25,9%) ning MSN Searchi (24,7%). Ülejäänud variante märgistati ankeetides tunduvalt vähem: Yahoo kasutab kümme, WWW Wärvat vaid kolm ning Alta Vistat üks õpilane. Õpilased pakkusid enda poolt eelnimetatutele lisaks veel miksike.ee, runescape.com ja Vikipeediat.

Tabel 6

Leheküljed, mida kasutatakse otsimiseks

	1. klass	2. klass	3. klass	4. klass	5. klass	6. klass	Kokku	%
Neti	8	5	7	15	13	13	61	75,3
Google	5	4	6	14	14	14	57	70,4
Delfi	3	1	5	3	6	3	21	25,9
MSN Search	4	2	3	2	5	4	20	24,7
Yahoo	0	1	0	3	4	2	10	12,3
WWW Wärv	0	0	1	1	0	1	3	3,7
Alta Vista	0	0	0	0	0	1	1	1,2

Tartu Veeriku Koolis kasutati tihedamini teisi otsingumootoreid. Esimesed olid küll Neti ja Google, kuid vastupidises järjekorras. Kõige rohkem märgiti Googlet (87,6%), järgnesid Neti (83,2%), Yahoo 25,1%, MSN Search 23,5% ja Delfi otsing 23,2%. Ka Tartus võis märgata Neti ja Google kasutuse kasvutendentsi laste vanuse suurenedes.

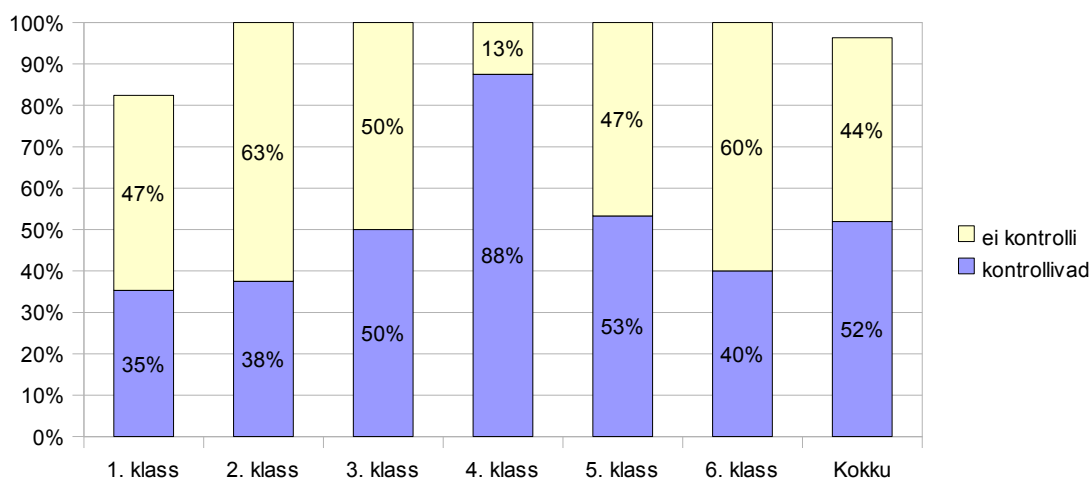
Informatsiooni kogumist alustatakse kõige sagedamini otsingumootoritest Neti ja Google. Vähem õpilasi märkis vastuseks Internet, raamat, raamatukogu, Vikipeedia, otsing. Kõige sagedasem informatsiooni otsimise viis ongi otsingu tegemine, seda võimalust kasutab pea kolm neljandikku lastest, kusjuures vanemates klassides rohkem. Sageduselt järgmised moodused olid surfamine, kindlatelt lehekülgedelt ja teemakataloogidest otsimine. Üldse ei ole otsingut teinud viis esimese, kolm teise ja üks kolmanda klassi õpilane. Poisid kasutavad rohkem surfamist ja

teemakatalooge. Otsingut mittekasutanute seas on kolm korda rohkem tüdrukuid kui poisse.

Otsingumootoritest kasutatakse teistest tunduvalt enam Netit (74,5%) ja Googlet (68,9%). Teisi variante märgistati tunduvalt vähem: MSN Searchi ja Delfi otsingut umbes veerand ning Yahoood kümnendik küsitletutest.

2.2.5. Kontroll tegevuste üle Internetis

Esmalt uuriti lastelt üldiselt, kas vanemad kontrollivad nende tegevusi Internetis või mitte. Kõige rohkem vastati jaatavalt neljandas klassis (vt joon 8) - 87,5% õpilastest ning kõige vähem esimeses ja teises klassis, vastavalt 35,3% ja 37,5% vastajatest. Teistes klassides jäävad näidud suhteliselt sarnaseks – umbes poolt klassi kontrollitakse, teist poolt mitte. Kokku oli rohkem siiski neid lapsi, keda nende endi hinnangul kontrollitakse (51,9%). Poiste tegutsemist jälgitakse vanemate poolt rohkem – 61,8% poistest märgib seda. Tüdrukute ankeetides leidis sellist vastusevarianti 44,7 protsendil.

Joonis 8

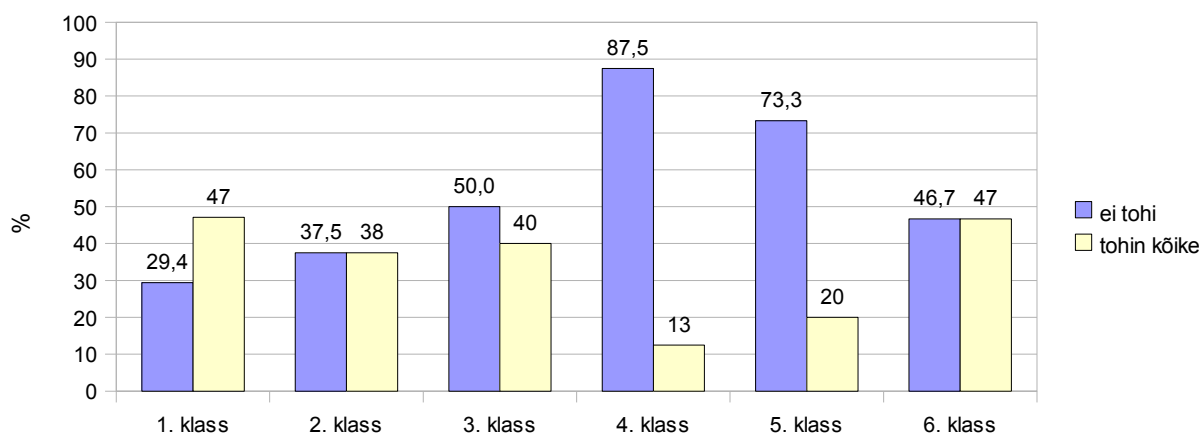
Vanemate kontroll laste tegevuse üle Internetis

Tartu Veeriku Koolis leidis samuti klass, mille õpilasi suures osas kontrolliti: teises klassis jälgis laste tegemisi 90% vanematest. Tartus võis märgata tendentsi, mida Osulas ei olnud – mida

vanemaks said lapsed, seda vähem neid kontrolliti. Keskmiselt leidis veidi rohkem neid (54,6%), keda ei kontrollitud.

Tulemused erinevad teistest Eestis tehtud uuringutest. Omnibussi küsitluses leiti, et 23% 13-14-aastastest kontrollitakse sageli, 38% neist mõnikord. Täiesti omal vastutusel võivad Internetis käia vähesed – 8% küsitletutest, kusjuures 9-10-aastaste hulgas oli niisuguste laste arv null. (Lapsed ... 2006, lk 5) Mediapro küsitlus tõi välja, et suur osa noortest reguleerib oma internetikasutust ise (Mida ... 2006, lk 13).

Mingisugustest kodus Interneti kasutusega seotud keeldudest teatas 55,6% õpilastest, neist 29 tüdrukud ja 16 poisid. Seda, et nad tohivad kõike teha, märkis 33,3%, neist 11 tüdrukud ja 16 poisid. Klasside lõikes näitab vastuste jagunemist järgnev joonis.

Joonis 9

Vanemate piirangud Interneti kasutamisele (%)

Selgub (vt joon 9), et kõige rohkem leidub lapsi, kellele pole midagi keelatud, esimeses ja kuuendas klassis. Eriti palju puutuvad õpilased kokku keeldudega aga neljandas ja viiendas klassis. Ülejäänud klassides on vanemaid, kes midagi keelavad ja neid, kes ei keela, üsna võrdselt.

Kõige rohkem märkisid lapsed teatud lehekülgede külastamise keeldu (täiskasvanute, välismaised, võõrad, tasulised, mittesobivad leheküljed), seda 17. korral (20,9%). Neli õpilast kirjutas, et tema ei tohi helistada ning sama palju, et tema ei saa faile (peamiselt mängu) alla laadida. Kolmes ankeedis leidis märke ajapiirangu kohta (ei tohi olla rohkem kui pool tundi, ei

tohi kaua olla) ning võõrastega suhtlemise mittelubamisest. Veel nimetati järgmisi keelde: ei tohi üksi arvutis käia, viiruseid saada, mängida, vigaseid mängu laadida, võõraste kirju avada, lollusi teha, roppe videosid ja filme vaadata, enda andmeid anda, helinaid tellida, mängukoopas mängida ja niisama plõksutada.

Ka Tartu Veeriku Koolis teatasid lapsed kõige rohkem keelust teatud lehekülgi külastada, samas märkisid seal lapsed tunduvalt enam viiruseid, mida Osula koolis mainiti vaid paar korda. Teised variandid kattuvad suuresti Osula kooli vastustega. Mediapro küsitluse järgi (A European... 2006, lk 24) piiratakse samuti vähe tegevusi: vaid 13,8% teismelistest on ajalimiit, vähem kui 10% on keelatud muusikat alla laadida, mängida mängu või kasutada MSN-i ja jututubasid.

Eurobarometer vanemate küsitluse (Towards... 2008, lk 41-45) tulemuste järgi tegid kitsendusi 48% küsitletutest. 77% on keelanud isiklikku informatsiooni välja anda, 88% osta Internetist asju, 69% veeta liiga palju aega online, 61% keelustas rääkimise inimestega, keda reaalses elus ei tunta. 33% ei luba käia jututubades, 29% käia teatud lehekülgedel, 19% alla laadida või mängida muusikat, filme ja mängu. Antud töös saadud vastavad protsendilised näidud ei ulatu nii kõrgele, vaid jäävad tunduvalt allapoole.

Siin võib tegemist olla vanemate ja laste hinnangute vahelise erinevusega. Teemat on käsitlenud Sonia Livingstone (2004, lk 42), kelle järgi teatab palju suurem protsent vanemaid mõnest konkreetsest keelust. Nii näiteks väidab 86% lastevanematest, et keelab anda personaalset informatsiooni (lastest vaid 37%), 57% vanematest, et nende lapsed ei tohi täita formulare või küsimustikke Internetis (lastest 20%). Veidi üle pooltele lastest on keelatud online ostmine, vanemate küsitluse järgi ei luba seda aga 77%. 62% vanemaid keelab käia jututubades, sama väidab 40% lastest.

Koolis Interneti kasutamisel kehtivatest keeldudest teati kõige rohkem mängimise mittelubamisest, seda kirjutas 56 last (69,1%). Teises, neljandas, viiendas ja kuuendas klassis oli vaid mõni ankeet, millele seda vastust ei märgitud. Kahe õpilase arvates ei lubata käia teatud lehekülgedel ning üks kord pandi kirja järgmised variandid: ei tohi faile laadida, viiruseid saada ja vusserdada. Üks kolmanda klassi poiss kirjutas, et tema tohib kõike teha.

Tulemused ei ühti Tartu Veeriku Koolist saadutega. Tartus olid kõige sagedasemad vastusevariandid rate (10 korda), täiskasvanute leheküljed (7 korda) ja viirused (5 korda). Vähem pakutakse tundmatute lehekülgede külastamist, allalaadimist ja teatud lehekülgedel käimist. Mängimise keelamisest kirjutavad vaid mõned algklasside lapsed, kes tegelikult ise ei tohiks koolis arvutit kasutada.

Uuriti, kui sageli keelavad vanemad neil teatud tegevusi teha. Valida võis kolme variandi vahel: sageli, mõnikord või üldse mitte. Kuidas vastused jagunesid, näitab tabel 7.

Tabel 7

Keelud Interneti kasutamisel

		1. kl (%)	2. kl (%)	3. kl (%)	4. kl (%)	5. kl (%)	6. kl (%)	Kokku
MSN-is suhelda	sageli	0	25	10	6,3	0	0	4,9
	mõnikord	17,6	0	20	18,8	20	0	13,6
	üldse mitte	35,3	50	10	56,3	60	100	54,3
jututubades suhelda	sageli	17,6	25	0	6,3	13,3	6,7	11,1
	mõnikord	17,6	0	20	43,8	26,7	13,3	22,2
	üldse mitte	17,6	37,5	20	43,8	33,3	80	39,5
online mängu mängida	sageli	23,5	12,5	10	18,8	13,3	0	13,6
	mõnikord	11,8	0	20	43,8	33,3	6,7	21
	üldse mitte	29,4	62,5	20	37,5	40	93,3	46,9
käia teatud lehekülgedel	sageli	5,9	37,5	20	25	20	66,7	28,4
	mõnikord	23,5	0	30	31,3	6,7	13,3	18,5
	üldse mitte	17,6	0	30	25	66,7	20	28,4
alla laadida faile	sageli	17,6	25	20	43,8	26,7	6,7	23,5
	mõnikord	5,9	12,5	30	25	26,7	26,7	21
	üldse mitte	17,6	25	20	31,3	40	66,7	34,6
kirjutada e-maile	sageli	5,9	0	0	25	20	0	9,9
	mõnikord	5,9	12,5	10	31,3	6,7	6,7	12,3
	üldse mitte	29,4	37,5	50	31,3	53,3	93,3	49,4

Kõige rohkem õpilasi märgib, et talle ei ole üldse neid tegevusi keelatud. Esimeses klassis on kõige rohkem piiratud jututubades suhtlemist, teises ja kolmandas klassis teatud lehekülgedel käimist ja failide allalaadimist, neljandas failide allalaadimist ja mängimist, viiendas failide allalaadimist ning kuuendas klassis teatud lehekülgedel käimist. Kõige rohkem õpilasi kirjutab, et tal ei lubata käia teatud lehekülgedel (46,9%), vaid veidi vähem, et ei tohi alla laadida faile (44,5%). 34,6% on keelatud online mängu mängida ning 33,3% jututubades suhelda. Umbes pooltel õpilastest ei ole keelatud kirjutada e-maile, mängida online mängu ning suhelda MSN-is. Laste vanemaks muutudes märgitakse üha rohkem, et MSN-is suhtlemist ei keelata, kuuendas

klassis on niisuguste õpilaste protsent juba 100. Märgata võib ka, et mida vanemate lastega tegu, seda enam piiratakse teatud lehekülgedel käimist. Neljanda ja viiendas klassi ankeetides esineb üldiselt kõige rohkem märkeid keelamiste kohta, kuuendas aga mitte keelamisest. Selles klassis ei ole keelustatud 100% vastanutest suhelda MSN-is, 93,3% kirjutada e-maile ja mängida online mängu, 80% jututubades suhelda ja 66,7% alla laadida faile.

Ka Tartu Veeriku Koolis kirjutati kõige rohkem, et ankeedis kirja pandud tegevusi ei ole neile keelatud, kuid niisuguste laste osakaal on tunduvalt suurem. Nii ei ole keelatud MSN-is suhtlemist 71,5%, jututubades suhelda 62,6% ning e-maile kirjutada 69,1% lastest. Mõnikord või sageli keelamist aga tuleb ette üldiselt vähem kui Osula Põhikoolis. E-mailide kirjutamise ärakeelamisest teatas 15,6% (Osulas 22,2%), online mängude mängimise keelamisest 27,2% (Osulas 34,6%). Vaid failide allalaadimist ja teatud lehekülgedel käimist on piiratud Tartus veidi rohkem. Ka Tartu Veeriku Koolis osutus kõige enam keelatumateks tegevusteks teatud lehekülgedel käimine ja failide allalaadimine.

Selgub, et veidi üle poolte laste tegevust Internetis kontrollitakse, kusjuures poiste tegutsemist jälgitakse vanemate poolt rohkem. Kodus Interneti kasutamisel teatavad lapsed kõige rohkem teatud lehekülgede külastamise keelust (täiskasvanute, välismaa, võõrad, tasulised, mittesobivad leheküljed), ei lubata ka helistada, faile alla laadida ja üle teatud aja arvutis viibida. Koolis Internetti kasutades teab seitse last kümnest, et ei tohi mängida. Kõige rohkem õpilasi kirjutab, et tal ei lubata käia teatud lehekülgedel, vaid veidi vähem, et ei tohi alla laadida faile. Veel vähem on keelatud online mängu mängida ning jututubades suhelda. Umbes pooltel õpilastest ei ole keelatud kirjutada e-maile, mängida online mängu ning suhelda MSN-is. Tabelid, mis kajastavad kõikide vastuste täpset jagunemist, asuvad töö lõpus (vt lisa 3).

2.3. Järeldused ja soovitused

Esimese klassi õpilased kasutavad Internetti rohkem kodus ning sõbra juures nii üksinda kui koos sõpradega. Järelikult alustatakse Interneti õppimist suure tõenäosusega just nendes kohtades, vastuste järgi enamasti ise või sõprade abil. Seega kasutatakse esimeses klassis

Internetti eelkõige kodudes ning vastutus laste tegevuse eest jääb lapsevanematele. Kuna nii noored lapsed ei ole veel võimelised ise toime tulema ohtudega (viirused, vägivaldsed leheküljed), millega võidakse kokku puutuda, peaks siinkohal just lastevanematele soovutama, et nad rohkem jälgiksid oma laste Interneti kasutamist. Peaaegu pooled õpilased kirjutavad, et tohivad kõike teha ning vanemad ei keela neile midagi. Samuti on suur nende hulk, kes saavad iseseisvalt Internetti kasutada. Lapsevanemate poolt peaks toimuma teatav ennetav selgitamine, millega seletatakse lahti lubatu ja lubamatu, ohud ja võimalused Internetis ning kuna tegemist on suhteliselt väikeste kogemustega kasutajatega, eeldaks selles klassis rohkem juhendamist ja kontrolli.

Et tegu on algajatega, nähtub ka kasutatavatest lehekülgedest ning tegevustest. Sagedamini külastatavate lehekülgede nimekiri on üsna piiratud: lastekas.ee, mõned mängimiseks mõeldud saidid. Ilmselt mängitakse sageli, eriti poisid. Muidugi on selles vanuses mäng omal kohal, kuid see ei tohiks väga sagedaseks muutuda. Õpilased märkisid, et surfavad ja otsivad huvitavaid asju. Surfates saadakse kõige enam teada uutest lehekülgedest ning leitakse materjale. Kuna selle meetodi puhul jääb palju juhuslikkuse hooleks, ei saa kindel olla, et tulemused on head ja piisavad. Arvatavasti ei oma nii väikesed lapsed veel ettekujutust sellest, mida kujutab endast eesmärgistatud otsing, viis neist ei olegi otsingut teinud. Kuid võib-olla ei olegi tulemuste täpsus nii oluline, kuna koolis veel eriti palju ei nõuta ning enda jaoks huvitavate asjade puhul pole teaduslikkus nii tähtis. Üsna ebamäärasteks ja üldisteks jäävad ka nende vastused info otsimise kohta haraka kohta. Enamus alustaks „raamatust“, osa ka „Internetist“ ning „arvutist“.

Interneti õppimisel ja probleemide lahendamisel osutuvad kõige tähtsamateks isikuteks pereliikmed ja sõbrad. Lapsed ei otsi nõu õpetajalt ning kirjutavad, et ei saa temalt ka õpetust. Sama kehtib raamatute kohta. Kuna lugemisoskus ei ole veel piisavalt arenenud, et iseseisvalt raamatust tarkust omandada, peaks õppimine toimuma siiski inimestelt. Koolis õpetatakse esimeses klassis eelkõige lugemist ja kirjutamist, seega ei olegi ehk väga head Interneti kasutamisoskused vajalikud. Oluline on, et lapsed omandaksid teatud algteadmised Internetist soovitavalt turvaliselt oma vanemate ning õdede-vendade juhendamisel.

Teises klassis kasutatakse Internetti kõige rohkem kodus, koolis ja sõbra juures. Kasutussagedus on suhteliselt väike. Ainuke igapäevane kasutaja märkis oma Internetis viibimise pikkuseks kolm

tundi ja rohkem. Kui need andmed vastavad tõe, peaks selle poisi vanemad järele mõtlema, kas see on mõistlik nii noore lapse puhul.

Sagedamini külastatavaid lehekülgi nimetati väga vähe, neist populaarseim mangukoobas.ee. Klassis tervikuna tegeldi kõige rohkem mängude mängimisega, kusjuures poisid sajabprotsendiliselt. Külastatavatest lehekülgedest ja tegevuste järgi võib järeldada, et teisele klassile on väga oluliseks tegevuseks mängimine. Õpetaja võib seda ära kasutada, otsides ainetundideks online mängu, mis ühtlasi kinnistavad mõnd õpitut võtet, näiteks liitmist või lahutamist. Sellega saab üheaegselt pakkuda lastele meelistegevust, tunde elavdada ning õpetada vajalikke oskusi.

Klassi poisid on ilmselt harjunud iseseisvalt hakkama saama: ilma abita õpiti Interneti kasutama, ise tegeldakse probleemidega, ise otsitakse uusi lehekülgi. Tüdrukud toetuvad nii õppimisel kui probleemide korral rohkem ümbritsevatele inimestele: pere liikmetele ning õpetajale. Siinkohal võiks soovitada õpetajal näidata poistele otsinguvõimalusi, et poisid saaksid ise edasi liikuda ning huvitavaid lehekülgi, kust võiks surfates uutele informatsioonirikastele lehekülgedele sattuda, näiteks teemakatalooge. Õpetaja ülesandeks jääks lihtsalt juhendada ning teadvustada mõningaid võimalusi.

Ka teises klassis ei ole otsimisioskused ilmselt väga head. Haraka kohta otsitaks materjali „Internetist“, vaid üks laps kirjutas Google. Nii nagu esimeseski klassis, jääb kõige populaarsemaks otsimise viisiks surfamine, mis ei pruugi osutada küllaldaseks, kui tahetakse saavutada häid tulemusi. Sarnaselt esimesele klassile ei pea töö autor väga oluliseks häid otsioskusi kõigi puhul, kuigi õpetaja võiks aktiivsematele kasutajatele mõningaid võtteid tutvustada.

Poiste vastustest võib välja lugeda, et nad on harjunud Internetis iseseisvalt tegutsema. Kolmest vaid ühte kontrollitakse ning kaks poissi arvavad, et võivad Internetis kõike teha. Kombinatsioon iseseisvusest ja vähesest kontrollist ei pruugi algajale Interneti kasutajale kõige kasulik olla. Nii väikesed lapsed vajavad siiski juhendamist ning järelevalvet, kasvõi niipalju, et probleemide või küsimuste korral suhteliselt kiiresti abi saada. Siit soovitus selle klassi vanematele: isegi juhul, kui neil ei jätku aega, et koos lapsega Interneti kasutada, jälgiksid rohkem oma lapse

tegevusi Internetis ning annaksid vajadusel nõu.

Kolmanda klassi tüdrukud kasutavad Internetti suhteliselt harva, kuid pikemalt; poisid sageli, kuid lühikest aega. Kolmandas klassis avastatakse enda jaoks otsing ja otsimootorid. Materjalide otsimisel osutuski kõige populaarsemaks otsingu tegemise meetod, surfamist ja teemakataloogidest vaatamist märgiti tunduvalt vähem. Nüüd peaks õpetama õpilasi otsima – missuguseid sõnu sisestada, et saada paremaid tulemusi ning kuidas valida tulemuste seast. Kuna ei ole kindel, et lapsevanemad on selles vallas kompetentsed, samuti ei saa loota õpetajale, kelle teadmised ei pruugi olla piisavad, jääb üle loota vaid arvutiõpetajale. Samas ei toimu kolmandas klassis veel arvutitunde. Raamatukoguhoidja võiks olla abiks, kuid kahjuks töötab Osula raamatukogus erialase hariduseta inimene.

Vastuse järgi võib oletada, et selle klassi juhataja ei tegele eriti aktiivselt Interneti kasutamisega. Koos õpetajaga on käinud Internetti kasutamas üks õpilane, uusi lehekülgi saab klassijuhatajalt kolm vastajat. Interneti õppimisel ja probleemide korral jääb õpetaja täiesti välja. Kõik kooli õpetajad läbisid algtasemel arvutikoolituse, kuid sellest ei piisa, et lastele Interneti vallas midagi uut õpetada. Järelikult peab antud klass selles vallas lootma rohkem perele ning sõpradele.

Tüdrukute jaoks muutub oluliseks suhtlemine, sagedasti külastatakse lehekülge msn.com. Just selles klassis muutub väga populaarseks rate.ee, lausa seitse last kümnest lisab selle oma sageli külastatavate lehekülgede nimekirja. Siinkohal võiksid lapsevanemad võtta lapsega arutluse alla rate-s toimuva (hindamine, piltide ülesriputamise reeglid, suhtlemisreeglid Interneti kaudu, andmete konfidentsiaalsus). Samuti on hästi oluline oskus ära tunda sõnalist vägivalda ning seda ise mitte tarvitada. Laste poolt kirja pandud keelud ei puuduta ühtki eeltoodud valdkondadest, võib arvata, et vanemad käsitlevad neid liiga vähe.

Kolmandas klassis hakatakse aktiivsemalt avastama Internetis peituvaid võimalusi. Kuigi tüdrukute jaoks jääb veel tähtsaks mängimine, tegeldakse ka muuga: tehakse otsinguid, hakatakse suhtlema, faile alla laadima. Samas väidavad pea kõik poisid, et tohivad teha Internetis kõike. Asjakohane oleks lastele tutvustada ohtusid näiteks suhtlemisel võõrastega või failide allalaadimisel, sest igal juhul on etem tegeleda ennetusega kui tagajärgedega. Kui õpetaja või lapsevanem ise selles vallas end tugevana ei tunne, võiks abiks olla vastavad veebileheküljed või

arvutiõpikud.

Neljandas klassis kasutatakse kõige rohkem Interneti koolis, kuid samas märgivad vaid neli poissi ja üks tüdruk, et koos õpetajaga. Ilmselt on tegu lastega, kes kasutavad aktiivselt nii koolis kui kodus avanevaid võimalusi. Siiski ei viibita Internetis kuigi pikka aega. Selles klassis hakatakse avastama enese jaoks Interneti mitmekülgust: lisaks mängudele leitakse informatsiooni enda hobide jaoks (loodus, barbie), koolitöö jaoks (miksike). Tegeldakse palju huvitavate ja koolitööde jaoks vajalike materjalide otsimisega ning seega satuvad otsimootorid Neti ja Google juba enamkülalastatavate lehekülgede nimekirja.

Huvitav on fakt, et Interneti õpitakse tundma eelkõige ise või koos sõpradega, kõige rohkem saadakse uutest lehekülgedest teada sõpradelt, samas probleemide korral pööratakse eelkõige vanemate või õdede-vendade poole. Niisiis on sõbrad tähtsad Interneti õppimisel, kuid mitte murede korral. Õpetajaga koos käivad Interneti kasutamas kõik, temalt saadakse teada uutest lehekülgedest, kuid temalt küsib abi ning on saanud õpetust vaid kaks vastajat.

Haraka kohta materjali otsimist alustab suur osa (üheksa last) Google leheküljelt, kaks raamatukogust. See tähendab, et esimesena tehakse otsing ning ühtlasi on see moodus kõige populaarsem materjali otsimisel. Vastustest võib välja lugeda, et materjali otsimine ei käi enam stiihiliselt surfates, vaid eelkõige otsingu kaudu, kusjuures teistest otsimootoritest tunduvalt rohkem kasutatakse Netit ja Googlet. Ka neljandas klassis võiks õpetada lapsi vahet tegema usaldusväärsetel ning mitteusaldusväärsetel lehekülgedel, samuti õigete otsisõnade sisestamist ning kriitilise pilguga tulemuste ülevaatamist. Lapsed ei ole veel piisavalt kogunud, et sellega iseseisvalt hakkama saada.

Neljandas klassis kontrollitakse suurt osa lastest ning õpilased märgivad suhteliselt palju keeldusid vanemate poolt. Samas vaid paar korda kirjutati keeldudest, mis puudutavad käitumist võõrastega suhtlemist, kuigi suur osa klassist suhtleb Interneti kaudu. Lapsevanemad võiksid ise aktiivsemalt huvi tunda, millega lapsed tegelevad jututubades, kas kohtutakse vaid sõpradega või ka võõrastega ning jälgida ka tegevusi rate-s. Tähtis on mitte lihtsalt ärakeelamine, vaid juhendamine, mismoodi paremini hakkama saada.

Viiendas klassis toimuvad arvutitunnid ning enamused õpilasi kasutab Internetti lisaks kodule ka koolis. Suurem osa õpilastest kasutavad Internetti iga päev. Võrreldes eelmiste klassidega kasvab niisuguste laste arv, kes kasutavad Internetti ainult üksinda. Vanemate tähtsus on väike Interneti tundmaõppimisel ja uutest lehekülgedest teadasaamisest, kuid probleemide korral pööratakse just nende poole. Ka sõprade osakaal jääb selles klassis suhteliselt väikeseks (välja arvatud uute saitide leidmisel). Oluliseks kujuneb hoopiski õdede ja vendade roll, nii Interneti kasutamisel kui murede lahendamisel.

Raamatust ei proovi keegi abi saada. Samas võiks viies klass hakata juba raamatuid uurima, sest seal võib nii mõndagi harivat leida. Ilmselt võiks siinkohal raamatukoguhoidja käia tutvustamas Internetti puuduvaid teoseid, sest lapsed võivad olla ise selle peale ei tulegi. Huvitav tundus ka see, et õpetajalt väidab õpetust saanud olevat vaid kaks ning nõu läheks temalt küsima vaid neli õpilast. Just viiendas klassis toimuvad arvutitunnid, võiks eeldada, et nendes käsitletakse ka Interneti kasutamist. Ilmselt siiski seda ei toimu. Kuna varem pole see võimalik, siis soovitaks just arvutiõpetajal koos lastega kasutada Internetti, teostada otsinguid ning rääkida, mida tuleks silmas pidada jututubade kasutamisel.

Sagedamini külastatavatest lehekülgedest on esikohal rate.ee ning mõned leheküljed mängimiseks. Nimekirja lisandus siiski mitmeid erinevaid temaatikaid puudutavaid lehekülgi: nali.ee, kava.ee, soov.ee, elu24.ee, fotoflexer.com, kooli kodulehekülg, mis näitab, et tuntakse huvi paljude eluvaldkondade vastu. Ankeedis antud tegevustega märkis end tegelevat juba üsna suur osa õpilasi: klassi kõik tüdrukud on otsinud huvitavaid asju, kirjutanud e-maili, suhelnud. Poistest vaid üks ei ole kooli jaoks materjali või muid huvitavaid asju otsinud, muusikat kuulnud, filme või videosid vaadanud ning surfanud. Võib järeldada, et kui nooremates klassides tegeleb mitmekesiste tegevustega väike osa klassist, siis ülejäänud jõuavad samale tasemele, kuid tunduvalt hiljem.

Esmakordselt märgib üsna suure osa vastajatest (üle poole), et teavet saadakse ajalehtedest ning ajakirjadest. See võiks tähendada, et selle klassi lapsed huvituvad enam ajakirjandusest, seda näitab ka uudiste lugejate arv, mis ulatub üheksani (teistes klassides maksimaalselt kuus).

Viiendas klassis kirjutati esimest korda üsna palju keeldudest, mis puudutavad mittedobivaid

(täiskasvanute, tasulisi, roppe) lehekülgi. Ilmselt on lapsevanemad pidanud vajalikuks just selles eas lastega antud teematikat käsitleda või puututi kokku vajadusega sellest rääkida.

Kuuendas klassis, nagu viiendaski, kasutavad õpilased Internetti kõige rohkem kodus ja koolis iga päev, sageli pool tundi või 1-3 tundi korraga. Kuuendas klassis on tähtsad sõbrad: nendega koos käiakse Internetti kasutamas, neilt küsitakse nõu ning saadakse teada uutest lehekülgedest. Samas Internetti õpiti tundma rohkem õel-vennalt. Õpetajaga koos kasutatakse küll Internetti, kuid tema osa õppimisel jääb väikseks ning probleemidega ei pöörduta tema poole. Ka vanemate tähtsus nendes punktides jääb väheseks.

Kuuendas klassis külastavad seitse õpilast sageli suhtluskeskkonda Orkut, seega lävitakse üksteisega just selle lehekülje abil. Suhtlemine on ka üks nendest tegevustest (peale surfamise ja muusika kuulamise), millega tegelevad kõik selle klassi õpilased. Ilmselt ei ole vanematel vastuväiteid, sest MSN kasutamise keeldu ei märkinud keegi ning jututubades rääkimist on keelanud vaid kolme õpilase vanemad. Keegi ei ole ka kirjutanud, et vanemad mingisuguseid piiranguid või tingimusi seejuures esitaksid. Kõige rohkem keelatakse hoopis teatud lehekülgedel käimist ja failide allalaadimist. Soovitaksin selle klassi lapsi teavitada eelkõige ohtudest suhtlemisel, sest sellega tegeldakse palju ning kindlasti tutvustada autorikaitseadusega, sest failide allalaadimisel tuleb seadusest kinnipidamisega arvestada.

Kuuendas klassis kontrollitakse rohkem poisse ja tunduvat vähem tüdrukuid. Vaadates märgitud keeldusid, selgub, et selle klassi vanemad ei luba kõige rohkem käia teatud lehekülgedel, seda kirjutati nii avatud küsimuses kui etteantud variantidega punktis. Väga vähe märgitakse keeldusid suhtlemisel, mängimisel, kirjutamisel. Õpilaste vastuste järgi keelatakse Internetis tegutsemisel kuuendat klassi kõige vähem.

Ankeedis esitati küsimus vanemate kontrolli kohta tegevuse üle Internetis. Selgus, et pea kõikides klassides jagunesid kontrollitavad ja mittekontrollitavad umbes pooleks. Samas on järelevalvet võimalik korraldada mitmeti, alates lihtsast usutlusest kuni kõrval istumiseni. Võib arvata, et laste vanemaks muutudes muutuvad ka kontrollimeetodid ning seda võiks täpsemalt uurida.

Otsingu tegemise viis areneb koos vanusega: nooremates klassides surfates, kolmandas klassis suuremas osas otsinguga, viiendas klassis muutuvad paljude poolt kasutatavaks teemakataloogid. Sama võib märgata vastustes materjali otsimises haraka kohta: alguses kirjutatakse vaid üldised Internet, arvuti, edaspidi juba palju konkreetsemalt otsingumootorid või teatud aadressid.

Täpsustada võiks, mismoodi lapsed otsivad põnevaid asju ja teostavad otsinguid. Arvatavasti pole esimeste klasside lapsed kuigi kompetentsed selles vallas, samas kirjutavad nad ikkagi, et teevad otsinguid. Uurida võiks, kuidas see toimub.

Kui esimeses ja teises klassis on vanemate teadmised piisavad, et juhendada lapsi algteadmiste omandamisel Internetist, siis võib arvata, et suhteliselt vähesed on võimelised õpetama otsingu tegemist. Töö autor soovib kooli juhtkonnal kaaluda arvutitundidega alustamist varasemas klassis. Praegu õpetatakse arvutit viiendas klassis, kuid antud töö tulemusi analüüsid selgub, et algteadmised omandatakse esimestes klassides, kolmandast alates hakatakse juba tegelema otsinguga. Arvan, et arvutitunnid võiksid alata juba neljandast klassist ning kindlasti tuleks nendes käsitleda Interneti kasutamist.

Rate muutub väga populaarseks alates kolmandast klassist, kui tüdrukute jaoks muutub oluliseks suhtlemine. Uurida võiks, mida rates tehakse – kas see on eelkõige suhtlemispaik, enesehinnangu kinnitamise koht või veel midagi. Kui artiklites kirjutatakse paljugi negatiivset selle lehekülje kohta, siis tegelikult võiksid ka lapsed ise välja tuua, mis neid seal köidab, mis häirib ning mida saaksid nad ise teha, et asja parandada.

Lapsed kirjutasid kõige rohkem, et keelatud on failide allalaadimist ja teatud lehekülgede külastamist. Väga vähe aga puudutati piiranguid suhtlemisel (isikuandmete kaitse, küberkiusamine), viiruseid. Selleks, et teada saada, on siin tegemist vanemate teadmatuse/hoolimatuse või lastepoolse keeldude unustamisega, oleks vaja täiendavaid uuringuid. Hoolimata sellest, kummaga tegu, võiks antud teemasid käsitleda koolis arvutitunnis. Mitte alati ei julge lapsed rääkida oma vanematele kogetud kiusamistest, norimistest, loetud või kuulnud inetutest sõnadest ning võib-olla ei olegi vanemad kõige õigemad isikud antud teemadest kõnelemiseks. Oma kogemusi julgetakse jagada pigem omaealiste seltskonnas spetsialisti juhtimisel. Töö autor soovib arvutitunni raames käsitleda Interneti teel suhtlemisega

kaasneda võivaid ohte ning vajadusel kutsuda kohale psühholoog.

Vanemad õpilased hakkavad materjale otsima Vikipeediast, mida võib käsitleda andmete allikana mitmeti. Ühelt poolt on tegu teaduslikult mitte tõsiseltvõetavate artiklitega, sest igäüks võib neid muuta. Samas kasutatakse sealseid kirjutisi info hankimiseks. Seega võiks mõelda, kuidas muuta sealset materjali usaldusväärsemaks. Indrek Ibrus (2009) pakub välja, et Vikipeedia arendamise võiks enda kätte võtta riik. Eesti Entsüklopeediakirjastuse mahukad arhiivid ja intellektuaalne omand peaks toodama avalikku omandisse ning avalikku kasutusse. Ta teeb ettepaneku: „Sisestatagu kogu nende arhiivide sisu Vikipeediasse kui universaalselt tarbitavasse ning piiramatult leviga teabeplatvormi ning saagu tublide entsüklopedistide ametiks avalike teenistujatena kõigi nende andmete, artiklite jm teabe värskendamine ja arendamine.“

KOKKUVÕTE

Internet on muutunud väga populaarseks, eriti noorte hulgas. Paljud omavad kodust internetiühendust, õpilastel on võimalus kasutada Internetti koolis, raamatukogudes, vabaajakeskustes, internetipunktides. Internet võimaldab noortel tegelda mitmekesiste tegevustega: mängida nii üksi kui koos sõpradega, jututubades, messengeride või skype kaudu suhelda, osta ja müüa, kuulata muusikat, vaadata videosid, kontakteeruda sõpradega kõikjal maailmas. Samas võib Interneti kasutusega kaasneda mitmesuguseid ohte: sõnaline vägivald, viiruste arvutisse laadimine, tundmatute isikutega suhtlemine, isiklike andmete kuritarvitamine.

Problemaatiliseks on osutunud ka info otsimine. Sageli ei osata sisestada õigeid otsisõnu. Lapsed võivad hankida Internetist valeteavet, aga ei saa sellest aru. Nad ei oska vahet teha, missugune informatsioon on tõene, missugune väär, vähe aega pühendatakse info hindamisele. Kui vanemad soovivad, et nende lapsed kasutaksid Internetti, et end harida, siis noori köidab eelkõige Interneti mittehariduslik kasutamine.

Käesolev lõputöö uuris õpilaste Interneti kasutamist Osula Põhikooli 1.-6. klassi õpilaste näitel. Teema uurimisel kasutatavaks meetodiks valis töö autor ankeetküsitluse, kuna küsimustik võimaldab saada korraga vastuseid tervelt klassilt lühikese aja jooksul.

Osula Põhikoolis kasutavad õpilased Internetti kõige rohkem kodus, sõbra juures ja koolis. Internetti kasutatakse üsna tihti, kuid suhteliselt lühikest aega. Vaid paar esimese klassi last ei ole üldse Internetti kasutanud. Suurem osa lapsi kasutab Internetti üksinda, tunduvalt vähem koos ema või isaga, koos õe või vennaga ja koos õpetajaga.

Leheküljed, mida Osula Põhikooli õpilased sagedamini kasutavad, on suuremas osas meelelahutuslikud – mängimiseks, suhtlemiseks. Seda kinnitab ka kõige enam külastatavate

aadresside nimekiri, mille eesotsas seisavad rate.ee, mangukoobas.ee, hot.ee ja youtube.com. Tegevusi leitakse mitmesuguseid. Kõige rohkem surfatakse, otsitakse informatsiooni, mängitakse online mängu, suheldakse, kuulatakse muusikat ning vaadatakse filme või videosid. Koos vanuse suurenemisega hakatakse rohkem kirjutama e-maile, suhtlema, muusikat kuulama, e-kaarte saatma.

Internetti õpitakse kõige rohkem iseseisvalt ja õdedelt vendadelt. Väiksem osa Interneti tundmaõppimisel on õpetajatel, Internetil ja raamatutel. Poisid kasutavad rohkem võimalust Interneti kohta teavet koguda iseseisvalt, tüdrukud aga koos õpetaja, vanemate või õe-vennaga. Probleemide korral pööratakse eelkõige vanemate poole. Võrreldes poistega kasutavad tüdrukud sagedamini õe või venna abi, poisid aga on aktiivsemad lahenduse otsimisel sõprade abil, Interneti kaudu ning iseseisvalt probleemide lahendamisel. Uutest veebilehekülgedest saadakse teada kõige rohkem sõpradelt ja õe või venna kaudu.

Informatsiooni kogumist alustatakse kõige sagedamini otsingumootoritest Neti ja Google. Vähem õpilasi märkis vastuseks Internet, raamat, raamatukogu, Vikipeedia, otsing. Kõige sagedasem informatsiooni otsimise viis ongi otsingu tegemine. Otsingumootoritest kasutatakse teistest tunduvalt enam Netit ja Googlet.

Veidi üle poolte laste tegevust Internetis kontrollitakse, kusjuures poiste tegutsemist jälgitakse ankeetide vastuste järgi vanemate poolt rohkem. Kodus Interneti kasutamisel märgivad lapsed kõige rohkem teatud lehekülgede külastamise keeldu (täiskasvanute, välismaa, võõrad, tasulised, mittesobivad leheküljed), ei lubata ka helistada, faile alla laadida ja üle teatud aja arvutis viibida.

Töö autor soovib kooli juhtkonnal lähtuvalt antud töö tulemustest alustada arvutitundidega mitte viiendast, vaid neljandast klassist. Selleks ajaks on lapsed omandanud juba algsed otsingu tegemise oskused ning nende arendamiseks võiks kaasata spetsialisti, st arvutiõpetaja. Samuti tuleks arvutitundides kindlasti käsitleda Interneti kaudu suhtlemist, küberkiusamist ning Interneti kasutamisega kaasnevaid ohtusid.

Püstitatud hüpoteesid said osaliselt kinnitust. Õpilased kasutavad Internetti kõige rohkem kodus ja koolis. Järgmine hüpotees, mille järgi laste jaoks on Internet rohkem vajalik suhtlemiseks ja

meelelahutuseks, leidis osalise tõestuse. Kõige suurem osa lapsi surfab, kuid üsna võrdselt tegeldakse materjalide otsimisega nii iseenda kui koolitöö jaoks, muusika kuulamise ja suhtlemisega. Kolmas oletus info otsimise kohta peamiselt Neti ja Google kaudu osutus tõeseks.

Edasise uurimistöö käigus saaks täpsustada, kuidas infot otsitakse, missuguseid sõnu sisestatakse otsimootoritesse ning missuguste kriteeriumide alusel otsustatakse tulemuste usaldusvääruse üle. Samuti võiks põhjalikumalt ning ka vanemaid küsitledes käsitleda kontrolli lapsevanemate poolt õpilaste tegevuste üle Internetis.

KASUTATUD KIRJANDUS

A European Research Project: The Appropriation of New Media. 2006.

<http://www.mediapro.org/publications/finalreport.pdf>, 6. aprill 2009.

Bildung via Internet: Wie vernetzt sind Deutschlands Kinder? 2008.

http://old.initiated21.de/fileadmin/files/08_NOA/FSC_Sonderstudie_72dpi.pdf, 4. aprill 2009.

Eesti lapsevanemad on laste internetikasutuse suhtes ülemäära muretud. 2009.

<http://eukidsonline.ut.ee/?cat=4>, 4. aprill 2009.

Feil, C. 2004. *Wie entdecken Kinder das Internet?* http://www.abafachverband.org/fileadmin/user_upload/user_upload_2007/dji/DJIB_67_Lebenswelten.pdf, 3.

aprill 2009.

Ibrus, I. 2009. *Eesti meedia suletud aiad.* [http://www.sirp.ee/index.php?option=com_content&view=article&id=8319:eesti-meedia-suletud-](http://www.sirp.ee/index.php?option=com_content&view=article&id=8319:eesti-meedia-suletud-aiad&catid=8:meedia&Itemid=11&issue=3243)

[aiad&catid=8:meedia&Itemid=11&issue=3243](http://www.sirp.ee/index.php?option=com_content&view=article&id=8319:eesti-meedia-suletud-aiad&catid=8:meedia&Itemid=11&issue=3243), 12. mai 2009.

Information behaviour of the researcher of the future. 2008.

<http://www.bl.uk/news/pdf/googlegen.pdf>, 18. märts 2009.

Infotehnoloogia leibkonnas. 2008. [http://pub.stat.ee/px-](http://pub.stat.ee/px-web.2001/Database/Sotsiaalelu/02Leibkonnad/06Leibkonna_elamistingimused/01Infotehnoloogia_leibkonnas/01Infotehnoloogia_leibkonnas.asp)

[web.2001/Database/Sotsiaalelu/02Leibkonnad/06Leibkonna_elamistingimused/01Infotehnoloogia_leibkonnas/01Infotehnoloogia_leibkonnas.asp](http://pub.stat.ee/px-web.2001/Database/Sotsiaalelu/02Leibkonnad/06Leibkonna_elamistingimused/01Infotehnoloogia_leibkonnas/01Infotehnoloogia_leibkonnas.asp), 16. märts 2009.

Infoühiskonna edendamise poliitika: väljavõte valitsusliidu programmist aastateks 2007-2011.

2007. <http://www.valitsus.ee/?id=8125>, 17. märts 2009.

KIM-Studie 2008: Kinder und Medien, Computer und Internet. 2009.
<http://www.mpfs.de/fileadmin/KIM-pdf08/KIM08.pdf>, 25. märts 2009.

KIM-Studie 2006: Kinder und Medien, Computer und Internet. 2007.
<http://www.mpfs.de/fileadmin/KIM-pdf06/KIM2006.pdf>, 2. aprill 2009.

Laas, A., Lamesoo, K. 2004. *Noorte informeeritus ja infokanalid Tartu ja Tartumaa näite põhjal.* <http://www.entk.ee/failid/ntinfuur.doc>, 6. aprill 2009.

Lapsed Internetis. 2006. http://download.microsoft.com/download/8/d/7/8d77e2ec-d341-401e-a047-dd4dda207db1/Uuringu_kokkuvote_2006.pdf, 1. aprill 2009.

Laste jaoks veelgi turvalisem Internet. 2008.
http://ec.europa.eu/eesti/press/press_releases/27_02_2008_press2_internet_et.htm, 15. märts 2009.

Livingstone, S. 2003. *Children's Use of the Internet: Reflections on the Emerging Research Agenda.*- New Media Society. Vol 5, p 147-166.

Livingstone, S. Bober, M. 2004. *UK Children Go Online: Surveying the experiences of young people and their parents.* <http://www.york.ac.uk/res/e-society/projects/1/UKCGOsurveyreport.pdf>, 3. aprill 2009.

Livingstone, S., Bober, M. 2003. *UK Children Go Online.*
<http://eprints.lse.ac.uk/388/1/UKChildrenGoOnlineReport1.pdf>, 3. aprill 2009.

Mida teevad 50 miljonit noort eurooplast Internetis? MEDIAPPRO Euroopa Komisjoni uurimisprojekt 2005-2006. 2006. http://www.bapp.ee/_repository/File/MEDIAPPRO.ppt_5.
aprill 2009.

Prensky, M. 2004. *The Emerging Online Life Of The Digital Native.*
http://www.marcprensky.com/writing/Prensky-The_Emerging_Online_Life_of_the_Digital_Native-03.pdf, 15. aprill 2009.

- Prensky, M.** 2001. *Digital Natives, Digital Immigrants*.
<http://www.marcprensky.com/writing/Prensky%20-%20Digital%20Natives,%20Digital%20Immigrants%20-%20Part1.pdf>, 25. märts 2009.
- Safer internet for children: qualitative study in 29 european countries. National analysis : Estonia.* 2007.
http://ec.europa.eu/information_society/activities/sip/docs/eurobarometer/qualitative_study_2007/estonia.pdf, 5. aprill 2009.
- Schell, F.** 2007. *Interaktive Medien in Jugendkultur und Jugendarbeit*. http://www.jff.de/dateien/Interaktive_Medien_in_Jugendkultur_und_Jugendarbeit.pdf, 27. märts 2009.
- Siibak, A.** 2006. *Turustatud (virtuaal)elud*.- Õpetajate Leht, 26.05.
- Teesalu, H.** 2007. „*Veebivend*“ *laieneb kooli*.- Postimees, 23.10.
- Tiigrihüpe 1997-2007.* 2007.
http://www.tiigrihype.ee/static/files/5.tiigrihype2007EST_standard.pdf, 16. märts 2009.
- Toots, A., Plakk, M., Idnurm, T.** 2004. *Infotehnoloogia Eesti koolides. Trendid ja väljakutsed*.
<http://www.hm.ee/index.php?popup=download&id=3879>, 6. aprill 2009.
- Towards a safer use of the Internet for children in the EU – a parents’ perspective.* 2008.
http://ec.europa.eu/information_society/activities/sip/docs/eurobarometer/analyticalreport_2008.pdf, 4. aprill 2009.
- Uri, H.** 2006. *Arvutimaailma negatiivne pool*.- Õpetajate Leht, 15.09.
- Vaher, A.** 2006. *Internet ei asenda inimlikku lähedust*.- Õpetajate Leht, 24.11.
- Veen, W.** 2008. *Homo Zappiens: Learning Strategies of a New Generation*.
<http://sofsummit.com/Documents/VEEN%20SOFSummit2008.ppt>, 5. aprill 2009.
- Wagner, U.** 2008. *Medienhandeln in Hauptschulmilieus – Mediale Interaktion und Produktion als Bildungsressource*. http://www.jff.de/dateien/Tagungsdoku_SozU_Teil1.pdf, 20. märts 2009.

LISAD

Lisa 1 Küsimustik

Küsimustik Interneti kasutamise kohta

Olen poiss tüdruk
Õpin klassis

1) Kus Sa kasutad Interneti? (võid valida mitu vastust)

- kodus
- koolis
- sõbra juures
- mujal (kus?)
- ei ole üldse kasutanud

2) Kui sageli kasutad Interneti?

- iga päev/peaaegu iga päev
- mitu korda nädalas
- kord nädalas
- harvemini kui kord nädalas
- ei kasuta

3) Kui pikalt viibid tavaliselt korraga Internetis?

- kuni 10 minutit
- umbes pool tundi
- umbes 1 tund
- rohkem kui tund ja vähem kui kolm tundi
- kolm tundi ja rohkem

4) Interneti käid kasutamas

- üksinda
- koos sõpradega
- koos emaga või isaga
- koos õe või vennaga
- koos õpetajaga
- kellegi teisega (kellega?)

5) Kirjuta 3 lehekülge, mida külastad sagedamini

- 1).....
- 2).....
- 3).....

6) Mida teed Internetis?

otsin kooli jaoks vajalikke asju	
otsin muid huvitavaid asju	
mängin online mängu	
külastan lastelehekülgi	
kirjutan ja loen e-maile	
suhtlen (jututoad, MSN)	
kuulan muusikat	
loen uudiseid	
vaatan filme/videosid	
saadan e-kaarte	
kuulan Internetis raadiot või vaatan televiisorit	
surfan niisama	
laadin arvutisse alla mängu, helinaid, muusikat jm	

Midagi veel

.....

7) Kuidas õppisid Internetti kasutama? (võid valida mitu vastust)

- ise
- ema või isa abiga
- õelt-vennalt
- sõprade abiga
- õpetaja õpetas
- raamatu abiga

8) Kellelt küsid nõu probleemide korral Internetis? (võid valida mitu vastust)

- isalt või emalt
- sõpradelt
- õelt või vennalt
- õpetajalt
- kellelki teiselt (kellelt?)
- uurin raamatust
- uurin Internetist
- ei küsigi abi, proovin ise hakkama saada

9) Kuidas saad teada uutest lehekülgedest? (võid valida mitu vastust)

- sõpradelt
- televiisorist
- raadiost
- ajakirjandusest (ajakirjad, ajalehed)
- isalt või emalt
- õelt või vennalt
- õpetajatelt
- otsingu kaudu (näiteks Neti, Google otsingust)
- otsin ise (surfan)

10) Oletame, et Sul on vaja teha töö haraka kohta. Kuidas alustad materjali otsimist?

.....

11) Kuidas otsid Internetist materjale? (võid valida mitu vastust)

- kasutan otsingut (näiteks Neti, Google)
- otsin kindlatelt lehekülgedelt, kust leian peaaegu alati vajalikke asju (näiteks miksike, koolielu) (kirjuta mõni)
- vaatan erinevaid veebilehekülgi ja leian seal uusi linke kasutades palju huvitavat (surfan)
- kasutan teemakatalooge, kus veebilehed on teemade kaupa (näiteks Neti)
- veel kuidagi

.....
 ei ole otsinud

12) Missuguseid nendest lehekülgedest oled kasutanud asjade otsimiseks? (võid valida mitu vastust)

- Neti
- Delfi otsing
- WWW Wärav
- Google
- Alta Vista
- Yahoo
- MSN Search
- midagi muud (missugust?)

13) Kas vanemad kontrollivad, mida teed Internetis?

- jah ei

14) Mida Sa ei tohi Internetis teha kodus?

- ei tohi

- tohin kõike

15) Mida Sa ei tohi teha Internetis koolis?

- ei tohi

- tohin kõike

16) Vanemad on mul keelanud:

	sageli	mõnikord	üldse mitte
MSN-is suhelda			
jututubades suhelda			
online mängu mängida			
käia teatud lehekülgedel			
alla laadida faile			
kirjutada e-maile			

Midagi veel
 (mida on keelanud teha?)

Aitäh vastuste eest!

Lisa 2 Sagedamini külastatavad leheküljed

Lehekülg	Mitu korda kirjutati	% vastajatest
rate.ee	37	45,7
mangukoobas.ee	25	30,9
hot.ee	11	13,6
youtube.com	11	13,6
runescape.com	10	12,3
orkut.com	8	9,9
lastekas.ee	8	9,9
playray.com	8	9,9
msn.com	7	8,6
miniclip.com	5	6,2
crime.ee	5	6,2
barbie.com	4	4,9
google	4	4,9
stardoll.com	4	4,9
y8.com	3	3,7
terekevad.ee	3	3,7
feim.ee	2	2,5
nali.ee	2	2,5
osula.edu.ee	2	2,5
mail.ee	2	2,5
dragonfable.com	2	2,5
neti.ee	2	2,5
kuldnebors.ee	1	1,2
sirjepuusepp.blogspot.com	1	1,2
mob.ee	1	1,2
nokia.ee	1	1,2
kohting.ee	1	1,2
lustikas.ee	1	1,2
funnygames.biz	1	1,2
happytree.com	1	1,2
agworld.com	1	1,2
gmail.com	1	1,2
miksike.ee	1	1,2
delfi.ee	1	1,2
soov.ee	1	1,2
kava.ee	1	1,2
nitrome.com	1	1,2
fotoflexer.com	1	1,2
elu24.ee	1	1,2
sport.err.ee	1	1,2
uba.com	1	1,2
krimi.ee	1	1,2
reporter.ee	1	1,2
vision.pri.ee	1	1,2
menchquesd?	1	1,2
ketea?	1	1,2
kamefriin?	1	1,2

Lisa 3 Küsitluse tulemused

Kus kasutatakse Internetti						
		kodus	koolis	sõbra juures	mujal	ei ole kasutanud
1. klass	Tüdrukud (9)	5	4	5	2	2
	%	55,6	44,4	55,6	22,2	22,2
	Poisid (8)	8	2	6	2	0
	%	100	25	75	25	0
	Kokku (17)	13	6	11	4	2
	%	76,5	35,3	64,7	23,5	11,8
2. klass	Tüdrukud (5)	4	3	3	2	0
	%	80	60	60	40	0
	Poisid (3)	2	2	2	1	0
	%	66,7	66,7	66,7	33,3	0
	Kokku (8)	6	5	5	3	0
	%	75	62,5	62,5	37,5	0
3. klass	Tüdrukud (5)	4		3	1	0
	%	80	0	60	20	0
	Poisid (5)	5	1	3	3	0
	%	100	20	60	60	0
	Kokku (10)	9	1	6	4	0
	%	90	10	60	40	0
4. klass	Tüdrukud (9)	6	9	5	2	0
	%	66,7	100	55,6	22,2	0
	Poisid (7)	7	7	5	1	0
	%	100	100	71,4	14,3	0
	Kokku (16)	13	16	10	3	0
	%	81,3	100	62,5	18,8	0
5. klass	Tüdrukud (9)	8	8	6	3	0
	%	88,9	88,9	66,7	33,3	0
	Poisid (6)	6	4	5	0	0
	%	100	66,7	83,3	0	0
	Kokku (15)	14	12	11	3	0
	%	93,3	80	73,3	20	0
6. klass	Tüdrukud (10)	9	8	7	3	0
	%	90	80	70	30	0
	Poisid (5)	5	4	4	1	0
	%	100	80	80	20	0
	Kokku (15)	14	12	11	4	0
	%	93,3	80	73,3	26,7	0
Kokku	Tüdrukud (47)	36	32	29	13	2
	%	76,6	68,1	61,7	27,7	4,3
	Poisid (34)	33	20	25	8	0
	%	97,1	58,8	73,5	23,5	0
	Kokku (81)	69	52	54	21	2
	%	85,2	64,2	66,7	25,9	2,5

Kui sageli kasutatakse Internetti						
		iga päev /pea iga päev	mitu korda nädalas	kord nädalas	harvem	ei ole kasutanud
1. klass	Tüdrukud (9)	2	1	3	1	2
	%	22,2	11,1	33,3	11,1	22,2
	Poisid (8)	4	2	1	1	
	%	50	25	12,5	12,5	0
	Kokku (17)	6	3	4	2	2
	%	35,3	17,6	23,5	11,8	11,8
2. klass	Tüdrukud (5)	0	1	3	1	0
	%	0	20	60	20	0
	Poisid (3)	1	1	1	0	0
	%	33,3	33,3	33,3	0	0
	Kokku (8)	1	2	4	1	0
	%	12,5	25	50	12,5	0
3. klass	Tüdrukud (5)	1	1	0	3	0
	%	20	20	0	60	0
	Poisid (5)	4	1	0	0	0
	%	80	20	0	0	0
	Kokku (10)	5	2	0	3	0
	%	50	20	0	30	0
4. klass	Tüdrukud (9)	6	0	3	0	0
	%	66,7	0	33,3	0	0
	Poisid (7)	4	2	1	0	0
	%	57,1	28,6	14,3	0	0
	Kokku (16)	10	2	4	0	0
	%	62,5	12,5	25	0	0
5. klass	Tüdrukud (9)	6	1	0	2	0
	%	66,7	11,1	0	22,2	0
	Poisid (6)	5	0	0	1	0
	%	83,3	0	0	16,7	0
	Kokku (15)	11	1	0	3	0
	%	73,3	6,7	0	20	0
6. klass	Tüdrukud (10)	9	1	0	0	0
	%	90	10	0	0	0
	Poisid (5)	5	0	0	0	0
	%	100	0	0	0	0
	Kokku (15)	14	1	0	0	0
	%	93,3	6,7	0	0	0
Kokku	Tüdrukud (47)	24	5	9	7	2
	%	51,1	10,6	19,1	14,9	4,3
	Poisid (34)	23	6	3	2	0
	%	67,6	17,6	8,8	5,9	0
	Kokku (81)	47	11	12	9	2
	%	58	13,6	14,8	11,1	2,5

Kui pikalt kasutatakse korraga Internetti						
		kuni 10 minutit	umbes pool tundi	umbes 1 tund	1-3 tundi	3 tundi ja rohkem
1. klass	Tüdrukud (9)	2	1	4	0	0
	%	22,2	11,1	44,4	0	0
	Poisid (8)	3	3	1	1	0
	%	37,5	37,5	12,5	12,5	0
	Kokku (17)	5	4	5	1	0
	%	29,4	23,5	29,4	5,9	0
2. klass	Tüdrukud (5)	1	1	3	0	0
	%	20	20	60	0	0
	Poisid (3)	0	0	1	1	1
	%	0	0	33,3	33,3	33,3
	Kokku (8)	1	1	4	1	1
	%	12,5	12,5	50	12,5	12,5
3. klass	Tüdrukud (5)	0	3	0	2	0
	%	0	60	0	40	0
	Poisid (5)	0	4	0	1	0
	%	0	80	0	20	0
	Kokku (10)	0	7	0	3	0
	%	0	70	0	30	0
4. klass	Tüdrukud (9)	1	6	2	0	0
	%	11,1	66,7	22,2	0	0
	Poisid (7)	0	5	0	2	0
	%	0	71,4	0	28,6	0
	Kokku (16)	1	11	2	2	0
	%	6,3	68,8	12,5	12,5	0
5. klass	Tüdrukud (9)	1	4	0	4	0
	%	11,1	44,4	0	44,4	0
	Poisid (6)	0	3	0	2	1
	%	0	50	0	33,3	16,7
	Kokku (15)	1	7	0	6	1
	%	6,7	46,7	0	40	6,7
6. klass	Tüdrukud (10)	0	5	2	3	0
	%	0	50	20	30	0
	Poisid (5)	0	1	0	3	1
	%	0	20	0	60	20
	Kokku (15)	0	6	2	6	1
	%	0	40	13,3	40	6,7
Kokku	Tüdrukud (47)	5	20	11	9	0
	%	10,6	42,6	23,4	19,1	0
	Poisid (34)	3	16	2	10	3
	%	8,8	47,1	5,9	29,4	8,8
	Kokku (81)	8	36	13	19	3
	%	9,9	44,4	16	23,5	3,7

Kellega koos kasutatakse Internetti							
		üksinda	koos sõpradega	koos ema või isaga	koos õe või vennaga	koos õpetajaga	kellegi teisega
1. klass	Tüdrukud (9)	6	3	3	1	0	1
	%	66,7	33,3	33,3	11,1	0	11,1
	Poisid (8)	8	7	4	3	1	0
	%	100	87,5	50	37,5	12,5	0
	Kokku (17)	14	10	7	4	1	1
%	82,4	58,8	41,2	23,5	5,9	5,9	
2. klass	Tüdrukud (5)	2	2	2	3	3	0
	%	40	40	40	60	60	0
	Poisid (3)	3	2	0	0	0	0
	%	100	66,7	0	0	0	0
	Kokku (8)	5	4	2	3	3	0
%	62,5	50	25	37,5	37,5	0	
3. klass	Tüdrukud (5)	4	2	1	5	0	0
	%	80	40	20	100	0	0
	Poisid (5)	4	3	1	2	1	1
	%	80	60	20	40	20	20
	Kokku (10)	8	5	2	7	1	1
%	80	50	20	70	10	10	
4. klass	Tüdrukud (9)	7	2	3	3	1	0
	%	77,8	22,2	33,3	33,3	11,1	0
	Poisid (7)	7	4	3	3	4	1
	%	100	57,1	42,9	42,9	57,1	14,3
	Kokku (16)	14	6	6	6	5	1
%	87,5	37,5	37,5	37,5	31,3	6,3	
5. klass	Tüdrukud (9)	8	4	0	0	1	0
	%	88,9	44,4	0	11,1	11,1	0
	Poisid (6)	5	1	1	2	0	0
	%	83,3	16,7	16,7	33,3	0	0
	Kokku (15)	13	5	1	3	1	0
%	86,7	33,3	6,7	20	6,7	0	
6. klass	Tüdrukud (10)	10	4	0	0	5	0
	%	100	40	0	0	50	0
	Poisid (5)	5	3	1	0	1	0
	%	100	60	20	0	20	0
	Kokku (15)	15	7	1	0	6	0
%	100	46,7	6,7	0	40	0	
Kokku	Tüdrukud (47)	37	17	9	13	10	1
	%	78,7	36,2	19,1	27,7	21,3	2,1
	Poisid (34)	32	20	10	10	7	2
	%	94,1	58,8	29,4	29,4	20,6	5,9
	Kokku (81)	69	37	19	23	17	3
%	85,2	45,7	23,5	28,4	21	3,7	

Tegevused Internetis I								
		otsin kooli jaoks asju	otsin muid huvitavaid asju	mängin online mänge	külastan laste- lehekülgi	kirjutan ja loen e- maile	suhtlen	kuulan muusikat
1. klass	Tüdrukud (9)	6	4	5	6	3	3	3
	%	66,7	44,4	55,6	66,7	33,3	33,3	33,3
	Poisid (8)	5	7	5	3	0	5	6
	%	62,5	87,5	62,5	37,5	0	62,5	75
	Kokku (17)	11	11	10	9	3	8	9
%	64,7	64,7	58,8	52,9	17,6	47,1	52,9	
2. klass	Tüdrukud (5)	2	2	4	3	0	2	2
	%	40	40	80	60	0	40	40
	Poisid (3)	1	2	3	2	3	2	3
	%	33,3	66,7	100	66,7	100	66,7	100
	Kokku (8)	3	4	7	5	3	4	5
%	37,5	50	87,5	62,5	37,5	50	62,5	
3. klass	Tüdrukud (5)	4	5	4	3	2	4	2
	%	80	100	80	60	40	80	40
	Poisid (5)	1	4	3	4	2	2	5
	%	20	80	60	80	40	40	100
	Kokku (10)	5	9	7	7	4	6	7
%	50	90	70	70	40	60	70	
4. klass	Tüdrukud (9)	8	7	5	6	4	6	7
	%	88,9	77,8	55,6	66,7	44,4	66,7	77,8
	Poisid (7)	5	6	6	4	6	6	6
	%	71,4	85,7	85,7	57,1	85,7	85,7	85,7
	Kokku (16)	13	13	11	10	10	12	13
%	81,3	81,3	68,8	62,5	62,5	75	81,3	
5. klass	Tüdrukud (9)	7	9	6	5	9	9	8
	%	77,8	100	66,7	55,6	100	100	88,9
	Poisid (6)	5	5	5	3	4	4	5
	%	83,3	83,3	83,3	50	66,7	66,7	83,3
	Kokku (15)	12	14	11	8	13	13	13
%	80	93,3	73,3	53,3	86,7	86,7	86,7	
6. klass	Tüdrukud (10)	9	4	4	0	9	10	10
	%	90	40	40	0	90	100	100
	Poisid (5)	4	4	3	2	5	5	5
	%	80	80	60	40	100	100	100
	Kokku (15)	13	8	7	2	14	15	15
%	86,7	53,3	46,7	13,3	93,3	100	100	
Kokku	Tüdrukud (47)	36	31	28	23	27	34	32
	%	76,6	66	59,6	48,9	57,4	72,3	68,1
	Poisid (34)	21	28	25	18	20	24	30
	%	61,8	82,4	73,5	52,9	58,8	70,6	88,2
	Kokku (81)	57	59	53	41	47	58	62
%	70,4	72,8	65,4	50,6	58	71,6	76,5	

Tegevused Internetis II							
		loen uudiseid	vaatan filme või videosid	saadan e- kaarte	kuulan raadiot või vaatan telarit	surfan niisama	laadin alla faile
1. klass	Tüdrukud (9)	1	4	1	1	6	2
	%	11,1	44,4	11,1	11,1	66,7	22,2
	Poisid (8)	3	5	0	5	7	5
	%	37,5	62,5	0	62,5	87,5	62,5
	Kokku (17)	4	9	1	6	13	7
	%	23,5	52,9	5,9	35,3	76,5	41,2
2. klass	Tüdrukud (5)	2	2	0	1	4	1
	%	40	40	0	20	80	20
	Poisid (3)	1	3	0	1	1	2
	%	33,3	100	0	33,3	33,3	66,7
	Kokku (8)	3	5	0	2	5	3
	%	37,5	62,5	0	25	62,5	37,5
3. klass	Tüdrukud (5)	3	3	0	0	4	0
	%	60	60	0	0	80	0
	Poisid (5)	1	4	0	2	4	4
	%	20	80	0	40	80	80
	Kokku (10)	4	7	0	2	8	4
	%	40	70	0	20	80	40
4. klass	Tüdrukud (9)	2	4	1	3	9	1
	%	22,2	44,4	11,1	33,3	100	11,1
	Poisid (7)	4	6	1	4	6	4
	%	57,1	85,7	14,3	57,1	85,7	57,1
	Kokku (16)	6	10	2	7	15	5
	%	37,5	62,5	12,5	43,8	93,8	31,3
5. klass	Tüdrukud (9)	7	8	1	1	8	2
	%	77,8	88,9	11,1	11,1	88,9	22,2
	Poisid (6)	2	5	0	0	5	1
	%	33,3	83,3	0	0	83,3	16,7
	Kokku (15)	9	13	1	1	13	3
	%	60	86,7	6,7	6,7	86,7	20
6. klass	Tüdrukud (10)	2	8	0	1	10	4
	%	20	80	0	10	100	40
	Poisid (5)	4	4	3	4	5	5
	%	80	80	60	80	100	100
	Kokku (15)	6	12	3	5	15	9
	%	40	80	20	33,3	100	60
Kokku	Tüdrukud (47)	17	29	3	7	41	10
	%	36,2	61,7	6,4	14,9	87,2	21,3
	Poisid (34)	15	27	4	16	28	21
	%	44,1	79,4	11,8	47,1	82,4	61,8
	Kokku (81)	32	56	7	23	69	31
	%	39,5	69,1	8,6	28,4	85,2	38,3

Kuidas õpiti Internetti kasutama							
		ise	ema või isa abil	õelt või vennalt	sõprade abiga	õpetaja õpetas	raamatu abiga
1. klass	Tüdrukud (9)	3	3	2	1	0	1
	%	33,3	33,3	22,2	11,1	0	11,1
	Poisid (8)	7	2	2	3	0	0
	%	87,5	25	25	37,5	0	0
	Kokku (17)	10	5	4	4	0	1
	%	58,8	29,4	23,5	23,5	0	5,9
2. klass	Tüdrukud (5)	3	1	3	0	2	0
	%	60	20	60	0	40	0
	Poisid (3)	3	0	0	0	0	0
	%	100	0	0	0	0	0
	Kokku (8)	6	1	3	0	2	0
	%	75	12,5	37,5	0	25	0
3. klass	Tüdrukud (5)	2	3	1	2	0	1
	%	40	60	20	40	0	20
	Poisid (5)	4	1	2	1	0	0
	%	80	20	40	20	0	0
	Kokku (10)	6	4	3	3	0	1
	%	60	40	30	30	0	10
4. klass	Tüdrukud (9)	5	2	5	2	1	0
	%	55,6	22,2	55,6	22,2	11,1	0
	Poisid (7)	5	2	3	1	1	1
	%	71,4	28,6	42,9	14,3	14,3	14,3
	Kokku (16)	10	4	8	3	2	1
	%	62,5	25	50	18,8	12,5	6,3
5. klass	Tüdrukud (9)	5	3	5	2	1	0
	%	55,6	33,3	55,6	22,2	11,1	0
	Poisid (6)	5	0	3	1	1	0
	%	83,3	0	50	16,7	16,7	0
	Kokku (15)	10	3	8	3	2	0
	%	66,7	20	53,3	20	13,3	0
6. klass	Tüdrukud (10)	9	0	6	3	4	0
	%	90	0	60	30	40	0
	Poisid (5)	5	0	0	1	0	1
	%	100	0	0	20	0	20
	Kokku (15)	14	0	6	4	4	1
	%	93,3	0	40	26,7	26,7	6,7
Kokku	Tüdrukud (47)	27	12	22	10	8	2
	%	57,4	25,5	46,8	21,3	17	4,3
	Poisid (34)	29	5	10	7	2	2
	%	85,3	14,7	29,4	20,6	5,9	5,9
	Kokku (81)	56	17	32	17	10	4
	%	69,1	21	39,5	21	12,3	4,9

Kellelt küsitakse nõu probleemide korral									
		isalt või emalt	sõpradelt	õelt või vennalt	õpetajalt	kelleltki teiselt	uurin raamatust	uurin Internetist	proovise hakkama saada
1. klass	Tüdrukud (9)	4	1	3	0	1	1	1	1
	%	44,4	11,1	33,3	0	11,1	11,1	11,1	11,1
	Poisid (8)	4	5	3	1	1	1	3	3
	%	50	62,5	37,5	12,5	12,5	12,5	37,5	37,5
	Kokku (17)	8	6	6	1	2	2	4	4
%	47,1	35,3	35,3	5,9	11,8	11,8	23,5	23,5	
2. klass	Tüdrukud (5)	4	2	4	2	0	0	0	0
	%	80	40	80	40	0	0	0	0
	Poisid (3)	2	1	0	0	0	2	1	3
	%	66,7	33,3	0	0	0	66,7	33,3	100
	Kokku (8)	6	3	4	2	0	2	1	3
%	75	37,5	50	25	0	25	12,5	37,5	
3. klass	Tüdrukud (5)	4	3	1	0	1	2	0	0
	%	80	60	20	0	20	40	0	0
	Poisid (5)	2	0	2	0	0	0	0	3
	%	40	0	40	0	0	0	0	60
	Kokku (10)	6	3	3	0	1	2	0	3
%	60	30	30	0	10	20	0	30	
4. klass	Tüdrukud (9)	5	2	5	1	1	1	1	2
	%	55,6	22,2	55,6	11,1	11,1	11,1	11,1	22,2
	Poisid (7)	4	3	4	1	1	2	1	3
	%	57,1	42,9	57,1	14,3	14,3	28,6	14,3	42,9
	Kokku (16)	9	5	9	2	2	3	2	5
%	56,3	31,3	56,3	12,5	12,5	18,8	12,5	31,3	
5. klass	Tüdrukud (9)	5	2	5	1	0	0	1	3
	%	55,6	22,2	55,6	11,1	0	0	11,1	33,3
	Poisid (6)	3	3	3	3	0	0	0	1
	%	50	50	50	50	0	0	0	16,7
	Kokku (15)	8	5	8	4	0	0	1	4
%	53,3	33,3	53,3	26,7	0	0	6,7	26,7	
6. klass	Tüdrukud (10)	2	5	7	4	1	0	1	3
	%	20	50	70	40	10	0	10	30
	Poisid (5)	1	2	0	0	1	0	2	4
	%	20	40	0	0	20	0	40	80
	Kokku (15)	3	7	7	4	2	0	3	7
%	20	46,7	46,7	26,7	13,3	0	20	46,7	
Kokku	Tüdrukud (47)	24	15	25	8	4	4	4	9
	%	51,1	31,9	53,2	17	8,5	8,5	8,5	19,1
	Poisid (34)	16	14	12	5	3	5	7	17
	%	47,1	41,2	35,3	14,7	8,8	14,7	20,6	50
	Kokku (81)	40	29	37	13	7	9	11	26
%	49,4	35,8	45,7	16	8,6	11,1	13,6	32,1	

Kuidas saadakse teada uutest lehekülgedest										
		sõpra- delt	tele- visorist	raadiost	ajakirjan- dusest	isalt, emalt	õelt, vennalt	õpetajalt	otsingu kaudu	otsin ise
1. klass	Tüdrukud (9)	4	2	0	0	1	4	1	3	5
	%	44,4	22,2	0	0	11,1	44,4	11,1	33,3	55,6
	Poisid (8)	5	2	3	1	2	2	0	2	6
	%	62,5	25	37,5	12,5	25	25	0	25	75
	Kokku (17)	9	4	3	1	3	6	1	5	11
%	52,9	23,5	17,6	5,9	17,6	35,3	5,9	29,4	64,7	
2. klass	Tüdrukud (5)	3	1	1	1	2	4	1	2	2
	%	60	20	20	20	40	80	20	40	40
	Poisid (3)	3	3	0	1	1	0	1	0	3
	%	100	100	0	33,3	33,3	0	33,3	0	100
	Kokku (8)	6	4	1	2	3	4	2	2	5
%	75	50	12,5	25	37,5	50	25	25	62,5	
3. klass	Tüdrukud (5)	3	3	0	2	2	3	2	2	2
	%	60	60	0	40	40	60	40	40	40
	Poisid (5)	4	2	0	1	1	4	1	3	2
	%	80	40	0	20	20	80	20	60	40
	Kokku (10)	7	5	0	3	3	7	3	5	4
%	70	50	0	30	30	70	30	50	40	
4. klass	Tüdrukud (9)	8	4	2	2	4	6	6	3	2
	%	88,9	44,4	22,2	22,2	44,4	66,7	66,7	33,3	22,2
	Poisid (7)	4	4	4	3	2	4	3	3	3
	%	57,1	57,1	57,1	42,9	28,6	57,1	42,9	42,9	42,9
	Kokku (16)	12	8	6	5	6	10	9	6	5
%	75	50	37,5	31,3	37,5	62,5	56,3	37,5	31,3	
5. klass	Tüdrukud (9)	8	4	1	5	2	4	4	5	3
	%	88,9	44,4	11,1	55,6	22,2	44,4	44,4	55,6	33,3
	Poisid (6)	5	3	2	4	1	4	4	2	2
	%	83,3	50	33,3	66,7	16,7	66,7	66,7	33,3	33,3
	Kokku (15)	13	7	3	9	3	8	8	7	5
%	86,7	46,7	20	60	20	53,3	53,3	46,7	33,3	
6. klass	Tüdrukud (10)	10	4	2	5	1	6	4	4	5
	%	100	40	20	50	10	60	40	40	50
	Poisid (5)	4	3	2	2	1	1	0	4	4
	%	80	60	40	40	20	20	0	80	80
	Kokku (15)	14	7	4	7	2	7	4	8	9
%	93,3	46,7	26,7	46,7	13,3	46,7	26,7	53,3	60	
Kokku	Tüdrukud (47)	36	18	6	15	12	27	18	19	19
	%	76,6	38,3	12,8	31,9	25,5	57,4	38,3	40,4	40,4
	Poisid (34)	25	17	11	12	8	15	9	14	20
	%	73,5	50	32,4	35,3	23,5	44,1	26,5	41,2	58,8
	Kokku (81)	61	35	17	27	20	42	27	33	39
%	75,3	43,2	21	33,3	24,7	51,9	33,3	40,7	48,1	

Kuidas otsitakse Internetist materjale							
		kasutan otsingut	otsin kindlatelt lehekülgedelt	surfan	kasutan teemakatalooge	veel kuidagi	ei ole otsinud
1. klass	Tüdrukud (9)	3	2	4	2	0	3
	%	33,3	22,2	44,4	22,2	0	33,3
	Poisid (8)	4	2	6	2	0	2
	%	50	25	75	25	0	25
	Kokku (17)	7	4	10	4	0	5
	%	41,2	23,5	58,8	23,5	0	29,4
2. klass	Tüdrukud (5)	2	0	2	1	0	3
	%	40	0	40	20	0	60
	Poisid (3)	1	2	3	2	0	0
	%	33,3	66,7	100	66,7	0	0
	Kokku (8)	3	2	5	3	0	3
	%	37,5	25	62,5	37,5	0	37,5
3. klass	Tüdrukud (5)	4	1	2	1	0	1
	%	80	20	40	20	0	20
	Poisid (5)	4	1	3	3	1	0
	%	80	20	60	60	20	0
	Kokku (10)	8	2	5	4	1	1
	%	80	20	50	40	10	10
4. klass	Tüdrukud (9)	9	5	4	3	0	0
	%	100	55,6	44,4	33,3	0	0
	Poisid (7)	6	4	3	3	0	0
	%	85,7	57,1	42,9	42,9	0	0
	Kokku (16)	15	9	7	6	0	0
	%	93,8	56,3	43,8	37,5	0	0
5. klass	Tüdrukud (9)	9	8	2	4	0	0
	%	100	88,9	22,2	44,4	0	0
	Poisid (6)	5	3	3	2	0	0
	%	83,3	50	50	33,3	0	0
	Kokku (15)	14	11	5	6	0	0
	%	93,3	73,3	33,3	40	0	0
6. klass	Tüdrukud (10)	10	3	4	2	0	0
	%	100	30	40	20	0	0
	Poisid (5)	4	2	2	1	0	0
	%	80	40	40	20	0	0
	Kokku (15)	14	5	6	3	0	0
	%	93,3	33,3	40	20	0	0
Kokku	Tüdrukud (47)	37	19	18	13	0	7
	%	78,7	40,4	38,3	27,7	0	14,9
	Poisid (34)	24	14	20	13	1	2
	%	70,6	41,2	58,8	38,2	2,9	5,9
	Kokku (81)	61	33	38	26	1	9
	%	75,3	40,7	46,9	32,1	1,2	11,1

Missuguseid lehekülgi kasutatakse otsimiseks									
		Neti	Delfi otsing	WWW Wärav	Google	Alta Vista	Yahoo	MSN Search	midagi muud
1. klass	Tüdrukud (9)	4	2	0	3	0	0	2	0
	%	44,4	22,2	0	33,3	0	0	22,2	0
	Poisid (8)	4	1	0	2	0	0	2	0
	%	50	12,5	0	25	0	0	25	0
	Kokku (17)	8	3	0	5	0	0	4	0
	%	47,1	17,6	0	29,4	0	0	23,5	0
2. klass	Tüdrukud (5)	2	1	0	2	0	0	1	0
	%	40	20	0	40	0	0	20	0
	Poisid (3)	3	0	0	2	0	1	1	0
	%	100	0	0	66,7	0	33,3	33,3	0
	Kokku (8)	5	1	0	4	0	1	2	0
	%	62,5	12,5	0	50	0	12,5	25	0
3. klass	Tüdrukud (5)	3	3	0	4	0	0	2	0
	%	60	60	0	80	0	0	40	0
	Poisid (5)	4	2	1	2	0	0	1	0
	%	80	40	20	40	0	0	20	0
	Kokku (10)	7	5	1	6	0	0	3	0
	%	70	50	10	60	0	0	30	0
4. klass	Tüdrukud (9)	9	0	1	8	0	2	1	0
	%	100	0	11,1	88,9	0	22,2	11,1	0
	Poisid (7)	6	3		6	0	1	1	0
	%	85,7	42,9	0	85,7	0	14,3	14,3	0
	Kokku (16)	15	3	1	14	0	3	2	0
	%	93,8	18,8	6,3	87,5	0	18,8	12,5	0
5. klass	Tüdrukud (9)	9	5	0	9	0	3	3	1
	%	100	55,6	0	100	0	33,3	33,3	11,1
	Poisid (6)	4	1	0	5	0	1	2	1
	%	66,7	16,7	0	83,3	0	16,7	33,3	16,7
	Kokku (15)	13	6	0	14	0	4	5	2
	%	86,7	40	0	93,3	0	26,7	33,3	13,3
6. klass	Tüdrukud (10)	9	2	0	10	0	2	3	1
	%	90	20	0	100	0	20	30	10
	Poisid (5)	4	1	1	4	1	0	1	0
	%	80	20	20	80	20	0	20	0
	Kokku (15)	13	3	1	14	1	2	4	1
	%	86,7	20	6,7	93,3	6,7	13,3	26,7	6,7
Kokku	Tüdrukud (47)	36	13	1	36	0	7	12	2
	%	76,6	27,7	2,1	76,6	0	14,9	25,5	4,3
	Poisid (34)	25	8	2	21	1	3	8	1
	%	73,5	23,5	5,9	61,8	2,9	8,8	23,5	2,9
	Kokku (81)	61	21	3	57	1	10	20	3
	%	75,3	25,9	3,7	70,4	1,2	12,3	24,7	3,7

		Kas vanemad kontrollivad, mida Internetis tehakse		Mida ei tohi Internetis teha kodus		Mida ei tohi Internetis teha koolis	
		jah	ei	ei tohi ...	tohin kõike	ei tohi ...	tohin kõike
1. klass	Tüdrukud (9)	2	4	2	4	5	0
	%	22,2	44,4	22,2	44,4	55,6	0
	Poisid (8)	4	4	3	4	6	0
	%	50	50	37,5	50	75	0
	Kokku (17)	6	8	5	8	11	0
	%	35,3	47,1	29,4	47,1	64,7	0
2. klass	Tüdrukud (5)	2	3	2	1	4	0
	%	40	60	40	20	80	0
	Poisid (3)	1	2	1	2	2	0
	%	33,3	66,7	33,3	66,7	66,7	0
	Kokku (8)	3	5	3	3	6	0
	%	37,5	62,5	37,5	37,5	75	0
3. klass	Tüdrukud (5)	3	2	4	0	3	0
	%	60	40	80	0	60	0
	Poisid (5)	2	3	1	4		1
	%	40	60	20	80	0	20
	Kokku (10)	5	5	5	4	3	1
	%	50	50	50	40	30	10
4. klass	Tüdrukud (9)	7	2	9	0	9	0
	%	77,8	22,2	100	0	100	0
	Poisid (7)	7	0	5	2	7	0
	%	100	0	71,4	28,6	100	0
	Kokku (16)	14	2	14	2	16	0
	%	87,5	12,5	87,5	12,5	100	0
5. klass	Tüdrukud (9)	5	4	8	1	9	0
	%	55,6	44,4	88,9	11,1	100	0
	Poisid (6)	3	3	3	2	6	0
	%	50	50	50	33,3	100	0
	Kokku (15)	8	7	11	3	15	0
	%	53,3	46,7	73,3	20	100	0
6. klass	Tüdrukud (10)	2	8	4	5	10	0
	%	20	80	40	50	100	0
	Poisid (5)	4	1	3	2	5	0
	%	80	20	60	40	100	0
	Kokku (15)	6	9	7	7	15	0
	%	40	60	46,7	46,7	100	0
Kokku	Tüdrukud (47)	21	23	29	11	40	0
	%	44,7	48,9	61,7	23,4	85,1	0
	Poisid (34)	21	13	16	16	26	1
	%	61,8	38,2	47,1	47,1	76,5	2,9
	Kokku (81)	42	36	45	27	66	1
	%	51,9	44,4	55,6	33,3	81,5	1,2

Vanemad on keelanud I										
		MSN-s suhelda			jututubades suhelda			online mängu mängida		
		sageli	mõnikord	üldse mitte	sageli	mõnikord	üldse mitte	sageli	mõnikord	üldse mitte
1. klass	Tüdrukud (9)	0	1	3	1	2	1	1	0	3
	%	0	11,1	33,3	11,1	22,2	11,1	11,1	0	33,3
	Poisid (8)	0	2	3	2	1	2	3	2	2
	%	0	25	37,5	25	12,5	25	37,5	25	25
	Kokku (17)	0	3	6	3	3	3	4	2	5
%	0	17,6	35,3	17,6	17,6	17,6	23,5	11,8	29,4	
2. klass	Tüdrukud (5)	0	0	3	0	0	2	0	0	4
	%	0	0	60	0	0	40	0	0	80
	Poisid (3)	2	0	1	2	0	1	1	0	1
	%	66,7	0	33,3	66,7	0	33,3	33,3	0	33,3
	Kokku (8)	2	0	4	2	0	3	1	0	5
%	25	0	50	25	0	37,5	12,5	0	62,5	
3. klass	Tüdrukud (5)	0	1	1	0	1	1	0	1	1
	%	0	20	20	0	20	20	0	20	20
	Poisid (5)	1	1	0	0	1	1	1	1	1
	%	20	20	0	0	20	20	20	20	20
	Kokku (10)	1	2	1	0	2	2	1	2	2
%	10	20	10	0	20	20	10	20	20	
4. klass	Tüdrukud (9)	0	1	6	0	6	3	1	2	6
	%	0	11,1	66,7	0	66,7	33,3	11,1	22,2	66,7
	Poisid (7)	1	2	3	1	1	4	2	5	0
	%	14,3	28,6	42,9	14,3	14,3	57,1	28,6	71,4	0
	Kokku (16)	1	3	9	1	7	7	3	7	6
%	6,3	18,8	56,3	6,3	43,8	43,8	18,8	43,8	37,5	
5. klass	Tüdrukud (9)	0	2	6	2	3	3	1	3	4
	%	0	22,2	66,7	22,2	33,3	33,3	11,1	33,3	44,4
	Poisid (6)	0	1	3		1	2	1	2	2
	%	0	16,7	50	0	16,7	33,3	16,7	33,3	33,3
	Kokku (15)	0	3	9	2	4	5	2	5	6
%	0	20	60	13,3	26,7	33,3	13,3	33,3	40	
6. klass	Tüdrukud (10)	0	0	10	1	2	7	0	1	9
	%	0	0	100	10	20	70	0	10	90
	Poisid (5)	0	0	5	0	0	5	0	0	5
	%	0	0	100	0	0	100	0	0	100
	Kokku (15)	0	0	15	1	2	12	0	1	14
%	0	0	100	6,7	13,3	80	0	6,7	93,3	
Kokku	Tüdrukud (47)	0	5	29	4	14	17	3	7	27
	%	0	10,6	61,7	8,5	29,8	36,2	6,4	14,9	57,4
	Poisid (34)	4	6	15	5	4	15	8	10	11
	%	11,8	17,6	44,1	14,7	11,8	44,1	23,5	29,4	32,4
	Kokku (81)	4	11	44	9	18	32	11	17	38
%	4,9	13,6	54,3	11,1	22,2	39,5	13,6	21	46,9	

Vanemad on keelanud II										
		käia teatud lehekülgedel			alla laadida faile			kirjutada e-maile		
		sageli	mõnikord	üldse mitte	sageli	mõnikord	üldse mitte	sageli	mõnikord	üldse mitte
1. klass	Tüdrukud (9)		2	1			2			3
	%	0	22,2	11,1	0	0	22,2	0	0	33,3
	Poisid (8)	1	2	2	3	1	1	1	1	2
	%	12,5	25	25	37,5	12,5	12,5	12,5	12,5	25
	Kokku (17)	1	4	3	3	1	3	1	1	5
	%	5,9	23,5	17,6	17,6	5,9	17,6	5,9	5,9	29,4
2. klass	Tüdrukud (5)	1					2			2
	%	20	0	0	0	0	40	0	0	40
	Poisid (3)	2			2	1			1	1
	%	66,7	0	0	66,7	33,3	0	0	33,3	33,3
	Kokku (8)	3	0	0	2	1	2	0	1	3
	%	37,5	0	0	25	12,5	25	0	12,5	37,5
3. klass	Tüdrukud (5)	1	2	2	1	1	1		1	2
	%	20	40	40	20	20	20	0	20	40
	Poisid (5)	1	1	1	1	2	1			3
	%	20	20	20	20	40	20	0	0	60
	Kokku (10)	2	3	3	2	3	2	0	1	5
	%	20	30	30	20	30	20	0	10	50
4. klass	Tüdrukud (9)	2	2	3	6	1	2	2	3	3
	%	22,2	22,2	33,3	66,7	11,1	22,2	22,2	33,3	33,3
	Poisid (7)	2	3	1	1	3	3	2	2	2
	%	28,6	42,9	14,3	14,3	42,9	42,9	28,6	28,6	103
	Kokku (16)	4	5	4	7	4	5	4	5	5
	%	25	31,3	25	43,8	25	31,3	25	31,3	31,3
5. klass	Tüdrukud (9)	2	1	6	3	3	3	1	1	6
	%	22,2	11,1	66,7	33,3	33,3	33,3	11,1	11,1	66,7
	Poisid (6)	1		4	1	1	3	2		2
	%	16,7	0	66,7	16,7	16,7	50	33,3	0	33,3
	Kokku (15)	3	1	10	4	4	6	3	1	8
	%	20	6,7	66,7	26,7	26,7	40	20	6,7	53,3
6. klass	Tüdrukud (10)	7		3	1	2	7			10
	%	70	0	30	10	20	70	0	0	100
	Poisid (5)	3	2			2	3		1	4
	%	60	40	0	0	40	60	0	20	80
	Kokku (15)	10	2	3	1	4	10	0	1	14
	%	66,7	13,3	20	6,7	26,7	66,7	0	6,7	93,3
Kokku	Tüdrukud (47)	13	7	15	11	7	17	3	5	26
	%	27,7	14,9	31,9	23,4	14,9	36,2	6,4	10,6	55,3
	Poisid (34)	10	8	8	8	10	11	5	5	14
	%	29,4	23,5	23,5	23,5	29,4	32,4	14,7	14,7	41,2
	Kokku (81)	23	15	23	19	17	28	8	10	40
	%	28,4	18,5	28,4	23,5	21	34,6	9,9	12,3	49,4

ZUSAMMENFASSUNG

Über den Internet-Gebrauch der Schüler der ersten sechs Schulklassen von der Osula Hauptschule

K. Serv

Internet als ein sich sehr schnell entwickelndes Medium sowie dessen Einfluss werden heutzutage oft behandelt. Einerseits werden positive Seiten hervorgehoben: Kinder bringen sich bei, Information zu suchen und zu bekommen, aber andererseits werden auch Probleme betont: es wird zu viel Zeit am Computer verbracht, im Internet wird nur gespielt und nur so mit Freunden geplaudert. Aus Interesse zu erfahren, wozu Jugendliche den Internetanschluss benutzen, hat sich die Themawahl für die Seminar- und Schlussarbeit ergeben. Im vorigen Jahr hat mein Seminararbeit Internet-Gebrauch der Schüler in der Hauptschule Tartu Veeriku behandelt, in diesem Jahr werden die Kinder der Osula Hauptschule untersucht.

Das Ziel der Schlussarbeit ist einen Überblick von den Stellen, der Häufigkeit, den Zwecken des Internet-Gebrauchs der Schüler der ersten sechs Schulklassen der Osula Hauptschule sowie über ihre Infosuche im Internet und von den Eltern öfter verbotenen Bewegungen im Internet zu geben.

In der Arbeit werden folgende Fragen behandelt:

- a) wo und wie oft benutzen Jugendliche Internet?
- b) Welche Bewegungen im Internet sind mehr verbreitet?
- c) Wie wird Information gesucht?
- d) Schrenken die Eltern den Internet-Gebrauch ein?

Zur Methode für die Thema-Untersuchung wurde Fragebogen gewählt, weil dies ermöglicht,

innerhalb eines beschränkten Zeitrahmens Antworten der ganzen Klasse zu bekommen. Als Fragebogen habe ich den Fragebogen eingesetzt, der im vorigen Jahr für die Seminararbeit zusammengestellt worden ist.

In der Osula Hauptschule benutzen Schüler Internet meistens zu Hause, bei Freunden und in der Schule. Vom Internet wird verhältnismäßig oft, aber ziemlich kurzzeitig Gebrauch gemacht. Nur ein paar Erstklässler haben Internet überhaupt nicht genutzt. Die meisten Kinder sind beim Internet-Gebrauch allein, erheblich weniger zusammen mit Mutter oder Vater, Geschwister und mit der Lehrerin/dem Lehrer.

Die Webseiten, die öfter von den Schülern der Osula Hauptschule benutzt werden, sind überwiegend unterhaltungsorientiert – Spiele, Kommunikation. Dies wird von der Liste der meistbesuchten Adressen bewiesen, wo *rate.ee*, *mangukoobas.ee*, *hot.ee* und *youtube.com* am Anfang stehen. Es werden diverse Handlungen ausgeübt. Am meisten wird gesurft, Info gesucht, online-Spiele gespielt, unterhält, Musik gehört und Filme beziehungsweise Videos angeschaut. Je älter die Schüler, desto mehr gewinnen E-Mails Schreiben, Kommunikation, Musikhören und Sendung von E-Karten an Popularität.

Internet wird am meisten selbstständig und von Geschwistern gelernt. Die kleinere Rolle beim Kennenlernen des Internets spielen Lehrerinnen/Lehrer, Internet selbst und Bücher. Jungen gebrauchen mehr die Gelegenheit, Info über Internet selbstständig zu sammeln, Mädchen machen das überwiegend zusammen mit der Lehrerin/dem Lehrer, Eltern oder Geschwister. Bei Problemen werden als Ersten Eltern angesprochen. Im Vergleich zu Jungen bitten Mädchen Geschwister um Hilfe; Jungen sind aktiver, eine Lösung mit Hilfe der Freunden, Internet, und selbstständig zu suchen. Von den neuen Webseiten erfährt die Mehrheit der Kinder von Freunden und Geschwistern.

Die Infosuche wird am häufigsten bei den Suchmotoren Neti und Google begonnen. Weniger Schüler hat als Antwort Internet, Buch, Bibliothek, Wikipedia, Suche angegeben. Die meistverbreitete Methode zur Infosuche ist eine Suche, wobei in den älteren Klassen dieser Trend dominanter ist. Von den Suchmotoren werden überwiegend Neti und Google angewendet.

Etwas über die Hälfte der Kinder werden bei der Internet-Benutzung überprüft, wobei laut Fragebogen die Jungen öfter von den Eltern kontrolliert werden. Beim Internet-Gebrauch zu

Hause führen Kinder meistens den Verbot gewisser Webseiten auf (Pornoseiten, ausländische, fremde, besteuerte, unpassende Webseiten), es wird auch untersagt, per Internet jemanden anzurufen, Dateien herunterzuladen und über einen festgesetzten Zeitraum im Netz aufzuhalten. Von den im Fragebogen aufgeführten Verboten ist am meisten angegeben worden, dass die Eltern Besuchen gewisser Seiten verbieten, nur etwas seltener wurde geantwortet, dass Dateien nicht heruntergeladen werden dürfen.